

JAARVERSLAG VAN DEN PARTIJSECRETARIS OVER 1914—1915.

Toestand der Partij.

Aantal afdelingen en leden.

Het aantal afdelingen der partij bedroeg op 31 December 1913 389; op 31 December 1914 waren er 406. In den loop van 1914 vermeerderde derhalve het aantal afdelingen met 17. Het aantal leden der afdelingen, dat op 31 Dec. 1913 25.651 bedroeg, bleek op 31 Dec. 1914 eenigszins te zijn gedaald, n.l. tot 25.609. Volgens den kwartaalstaat was de loop van het ledental der afdelingen in 1914 als volgt:

31 Dec. 1913 . . **25651**, 31 Maart 1914 . . **26449**
 30 Juni 1914 . . **26805**, 30 Sept. 1914 . . **26047**
 31 Dec. 1914 . . **25609**,

In den loop van 1914 werden de volgende 15 afdelingen opgeheven: Arum, Brielle, Donkerbroek, Drieborg, Eigelshoven, 2de Exloërmond, Ferwerd, St. Jac. Parochie, Kostverloren (vereenigd met Groningen), Makkinga, Oranjesdorp, Pingjum, Ruinen, Sluis, 't Zandt. Deze afdelingen telden totaal 154 leden, waardoor het ledental daalde tot 25.554.

Opgericht werden de volgende 34 afdelingen: Abbekerk, de Bilt, Borculo, Boxtel, Brantgum, Brunsum, Buinen, Dirkshorn, Ede, Engelbert, Gieten, 's Gravesande, Grootebroek, Haulerwijk, Heerlerheide, Helmond, Hym, Kolham, Lekkkerk, Maassluis, Muntendam, Nieuwerkerk, Norg, Oudendijk, Peize, Roswinkel, Rheden, Roermond, Rosendaal, Schildwolde, Ternaard, Wijhe, Zuidwolde en Zwartemeer. Deze afdelingen telden op 31 December l.l. in totaal 605 leden.

Het aantal vrouwelijke leden bedroeg, voor zoover daarvan opgave is gedaan, 3898, of ruim 15 pCt., verdeeld over 249 afdelingen. Het vorige jaar was dit 3011, of ruim 12 pCt., verdeeld over 188 afdelingen.

In de vier grootste plaatsen, n.l. Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht bedraagt het aantal vrouwelijke leden respectievelijk 17.5, 17.1, 20.4 en 12.6 pCt. van het totaal aantal leden.

De indeeling der afdelingen volgens haar ledental was de laatste vier jaren als volgt:

			31 Dec. 1911	31 Dec. 1912	31 Dec. 1913	31 Dec. 1914
A.	met hoogstens	25 leden	146,	156,	188,	209
B.	" 26 tot en met	50 "	50,	61,	96,	92
C.	" 51 " " "	100 "	34,	30,	39,	47
D.	" 101 " " "	200 "	11,	21,	40,	33
E.	" 201 " " "	300 "	8,	11,	9,	9
F.	" 301 " " "	400 "	—,	1,	7,	8
	" 401 " " "	500 "	—,	—,	4,	3
	" 501 " " "	600 "	2,	—,	2,	1
G.	" 601 " " "	700 "	1,	1,	—,	—
	" 701 " " "	800 "	—,	1,	1,	1
	" 801 " " "	900 "	—,	1,	1,	1
H.	" 901 " " "	1000 "	1,	—,	—,	—
I.	" 1001 " " "	1500 "	—,	1,	1,	1
J.	" meer dan "	1500 "	—,	—,	1,	1

De onderstaande tabel toont aan welk percentage van het totaal ledental op 31 Dec. 1913 en 31 Dec. 1914 door verschillende groepen gevormd werd:

			31 Dec. 1913	31 Dec. '14
met hoogstens . . .	25 leden	12.2 pCt.	11.8 pCt.	
" 26 tot en met	50 "	12.9 "	12.8 "	
" 51 " " "	100 "	10.7 "	12.6 "	
" 101 " " "	200 "	17.2 "	17.8 "	
" 201 " " "	300 "	9.4 "	8.5 "	
" 301 " " "	600 "	18.6 "	18.9 "	
" 601 " " "	1000 "	5.6 "	6.3 "	
" meer dan . . .	1000 "	13.4 "	11.3 "	

De verdeeling der afdelingen over de provincies was de laatste vier jaren als volgt:

	31 Dec. 1911	31 Dec. 1912	31 Dec. 1913	31 Dec. 1914
Groningen . . .	26,	37,	51,	48
Friesland . . .	71,	74,	90,	89
Drenthe . . .	8,	11,	21,	27
Overijsel . . .	23,	22,	23,	25
Gelderland . . .	22,	25,	30,	33
Utrecht . . .	7,	7,	8,	7
Noord-Holland .	38,	53,	79,	81
Zuid-Holland . .	34,	39,	61,	60
Zeeland . . .	7,	5,	12,	15
Noord-Brabant .	7,	5,	5,	7
Limburg . . .	10,	6,	9,	14

PARTIJGEWESTEN.	Aantal leden			Verloop vierde kwartaal 1914.								Aantal leden 31-12 1914		
				Toegetreden.			Afgeschreven.							
	31-12 1913	30-6 1914	30-9 1914	Nieuw ingeschreven.	Overgeschreven uit andere afd.	Totaal toegetreden.	Wegens verhuizing.		Wegens bedanken.	Wegens contributieschuld.	Wegens roeyment.		Wegens overlijden en onbekende oorzaken.	Totaal afgeschreven.
							Wegens verhuizing.	Wegens bedanken.						
1. Groningen	1722	1795	1725	47	16	63	13	28	16	—	20	77	1711	
2. Friesland	3102	3425	3332	107	10	117	24	59	10	1	42	136	3313	
3. Drente	758	946	901	85	4	89	7	38	26	5	1	77	913	
4. Overijssel	1557	1672	1658	49	11	60	17	45	10	—	15	87	1631	
5. Gelderland	1585	1767	1741	34	10	44	27	32	8	7	38	112	1673	
6. Middengewest	851	964	908	34	7	41	18	9	2	—	—	29	920	
7. Amsterdam	5439	5246	5034	54	80	134	87	107	15	—	3	212	4956	
8. Utrecht	561	534	521	9	3	12	8	15	3	—	15	26	507	
9. 's-Gravenhage	1626	1711	1668	43	33	76	44	35	18	1	3	113	1631	
10. Rotterdam	1763	1665	1646	40	23	63	63	55	4	—	14	125	1584	
11. Noord-Holland (Noord)	1371	1407	1377	38	1	39	20	95	8	—	22	137	1279	
12. Noord-Holland (Zuid)	2071	2173	2169	50	22	72	29	51	4	1	7	107	2134	
13. Zuid-Holland (Oost)	970	1097	1061	74	5	79	11	15	7	5	—	45	1095	
14. Zuid-Holland (West)	1318	1307	1284	31	7	38	7	9	6	1	13	36	1286	
15. Zeeland	386	418	424	9	2	11	1	17	15	—	1	34	401	
16. Noord-Brabant	245	278	278	12	4	16	3	7	7	1	10	28	266	
17. Limburg	326	400	320	23	—	23	14	6	11	1	2	34	309	
Totaal	25651*)	26805	26047	739	238	977	393	623	170	23	206**)	1415	25609***)	

*) In ons vorig jaarverslag wordt als aantal leden op 31-12-1913 opgegeven 25.708; voor het ledental der afdelingen, die vóór het samenstellen van dat jaarverslag nog geen kwartaalstaat 4de kwartaal 1913 hadden ingezonden, werd dat van het derde kwartaal genoteerd. Uit de later ontvangen opgaven bleek dat daardoor in totaal 57 leden teveel geteld waren.

**) Doordat in zeer vele afdelingen onvoldoende aantekening gehouden wordt van af- en bijschrijvingen van leden, verschilt het eindcijfer in de staten over het derde kwartaal (aantal leden 30-9-'14) vaak van het begincijfer in dat over het vierde kwartaal. Vandaar het groot aantal afschrijvingen om onbekende redenen.

***) Van de volgende afdelingen is geen opgave van ledental op 31-12-'14 ontvangen en dat van de laatste opgave, over 't derde of tweede kwartaal genoteerd: **Groningen**: Haren, Nieuweschans. **Zuidbroek**; **Friesland**: Franekeradeel, Kimswerd, Beetsterzwaag, Duurswoude, Kollumerzwaag; **Zeeland**: Ierseke; **Limburg**: Kloosterbosch.

Samenstelling van het Partijbestuur.

Overeenkomstig het bepaalde bij Statuten en Reglement der Partij waren door de afdelingen kandidaten gesteld voor lid van het Partijbestuur.

Van de gestelde kandidaten verklaarden eene benoeming aan te nemen:

a. voor lid van het Dagelijksch Bestuur: A. B. Kleerekoper, J. Loopuit, W. H. Vliegen en F. M. Wibaut;

b. voor lid van het Partijbestuur, buiten Amsterdam: J. W. Albarda, J. A. Bergmeijer, J. van Eizenga, Suze Groeneweg, L. M. Hermans, A. W. Heijkoop, L. Hoejenbos, W. C. de Jonge, H. W. Krop, A. Ladenius, K. Prins, E. Rugge, H. J. Schaper, H. Spiekman, C. Thomassen, P. J. Troelstra, A. B. de Zeeuw.

De uitslag van de stemming over deze kandidaten was de volgende:

a. Dagelijksch Bestuur.

Uitgebracht werden 9388 geldige stemmen; volstreckte meerderheid 4695.

Uitgebracht werden op A. B. Kleerekoper 6562, op J. Loopuit 4204, op W. H. Vliegen 8726 en op F. M. Wibaut 7941 stemmen.

Gekozen waren dus tot leden van het Dagelijksch Bestuur: A. B. Kleerekoper, W. H. Vliegen en F. M. Wibaut.

Van de gestelde kandidaten voor het D. B. verklaarde alleen Vliegen de functie van voorzitter te aanvaarden, zoodat deze dus levens herkozen was als voorzitter der partij.

b. Overig gedeelte van het Partijbestuur.

Uitgebracht werden op J. W. Albarda 4436, op J. A. Bergmeijer 5656, op J. van Eizenga 668, op S. Groeneweg 2500, op A. W. Heijkoop 2717, op L. M. Hermans 6070, op L. Hoejenbos 5522, op W. C. de Jonge 442, op H. W. Krop 817, op A. Ladenius 901, op K. Prins 746, op E. Rugge 897, op J. H. Schaper 7653, op H. Spiekman 4436, op C. Thomassen 1183, op P. J. Troelstra 8781 en op A. B. de Zeeuw 1317.

Gekozen waren dus J. A. Bergmeijer, L. M. Hermans, L. Hoejenbos, J. H. Schaper en P. J. Troelstra.

* * *

Deze verkiezing was echter uitgeschreven onder de bepalingen van de oude statuten en het oude huishoudelijke reglement; aan de afdelingen waren derhalve kandidaten gevraagd

voor 3 plaatsen in het Dag. Bestuur en 6 plaatsen in het overige gedeelte van het Partijbestuur. Volgens de toen geldende bepalingen konden slechts 3 leden van het P.-B. Kamerlid zijn en moest bij verkiezing dat Kamerlid aftreden, dat de minste stemmen op zich vereenigd had. Volgens deze voorschriften moest dus Kleerekoper aftreden; waren Albarda en Spiekman, die in herstemming waren, niet verkiesbaar.

Volgens deze opvatting was er dus één vacature in het Dag. Bestuur en ééne in het overige gedeelte van het P.-B.

Voor deze vacatures dienden derhalve opnieuw kandidaten gesteld te worden.

Intusschen was het nieuwe reglement van kracht geworden en moest het aantal leden van het Dag. Bestuur worden gebracht op 5. Hierdoor werd het aantal vacatures in het Dag. Bestuur 3. Er dienden derhalve kandidaten te worden opgegeven voor drie plaatsen in het Dag. Bestuur en één plaats in het overige gedeelte van het P.-B.

Tevens trad toen in werking de bepaling dat vier leden van het P.-B. lid van de Kamer konden zijn; zoodat onder de gekozenen nog één Kamerlid kon wezen.

In overeenstemming met het bovenstaande werden door de afdelingen kandidaten opgegeven voor de nog te bezetten vacatures in het Partijbestuur.

De uitslag van de stemming over de kandidaten, die verklaard hadden een benoeming aan te nemen, was de volgende:

a. Verkiezing van 3 leden van het Dag. Bestuur. Uitgebracht waren 8541 geldige stemmen; volstreekte meerderheid 4271.

Uitgebracht waren op Heleen Ankersmit 3845, op Van der Goes 4821, op Kleerekoper 6109, op Loopuit 3943, op De Roode 2167, op Van der Waerden 3831 stemmen.

Gekozen waren dus Van der Goes en Kleerekoper; terwijl herstemming moest plaats hebben tusschen Heleen Ankersmit en Loopuit.

b. Verkiezing van een lid voor het overige gedeelte van het P.-B.

Uitgebracht waren 8350 geldige stemmen; volstreekte meerderheid 4176.

Uitgebracht waren: op Albarda 1500, op Van Eizenga 158, op Suze Groeneweg 1127, op Heijkoop 622, op De Jonge 218, op Lindeijer 84, op Rugge 446, op Sannes 939, op Spiekman 2645, op Thomassen 338 en op De Zeeuw 245 stemmen.

Er moest dus een herstemming plaats hebben tusschen Albarda en Spiekman.

Daar er nu reeds vier leden van de Kamer lid waren van het Partijbestuur, en dit het door de nieuwe statuten bepaalde maximum was, zou echter degene, die gekozen werd, toch onmiddellijk weer moeten bedanken.

Het Partijbestuur besloot daarom deze herstemming niet te doen plaats hebben, doch een nieuwe stemming te doen houden over de overige kandidaten. Van deze kandidaten moest echter Sannes worden afgevoerd, daar deze bij eventueele verkiezing toch onmiddellijk zou moeten aftreden.

De overblijvende kandidaten waren: Van Eizenga, S. Groeneweg, Heijkoop, De Jonge, Lindeijer, Rugge, Thomassen en De Zeeuw.

De uitslag van de gehouden stemming in de afdelingen was de volgende:

Voor de herstemming voor een lid van het Dagelijksch Bestuur der Partij werden uitgebracht 5925 geldige stemmen. Hiervan ver-

kregen Heleen Ankersmit 2560 en Jos. Loopuit 3362, zoodat Jos. Loopuit gekozen was.

Voor de verkiezing van een lid van het Partijbestuur buiten Amsterdam werden uitgebracht 5988 geldige stemmen.

Hiervan kregen Van Eizenga 379, Suze Groeneweg 1806, A. W. Heijkoop 1260, De Jonge 263, Lindeijer 149, Rugge 728, Thomassen 743 en De Zeeuw 654 stemmen. Er moest dus nogmaals een herstemming plaats hebben en wel tusschen Suze Groeneweg en A. W. Heijkoop.

Deze herstemming heeft echter niet plaats gehad; want toen de herstemming moest worden uitgeschreven, was de oorlogstoestand ingetreden en het Partijbestuur besloot toen te trachten deze herstemming te ontgaan.

Onder de toenmalige omstandigheden was het zeer moeilijk de stemming regelmatig te doen verlopen en bovendien kon het geld, dat er mee gemoeid zou gaan, zoowel door het Partijbestuur als door de afdelingen beter gebruikt worden.

Aan Heijkoop, die minder stemmen op zich verenigde dan Suze Groeneweg werd verzocht zich terug te trekken; terwijl Suze Groeneweg verklaarde over haar bezwaren tegen een noodverkiezing te willen heenstappen. Het Partijbestuur verklaarde nu op grond van het bovenstaande Suze Groeneweg als verkozen tot lid van het Partijbestuur.

Hiermede was dan eindelijk het Partijbestuur volledig samengesteld (26 September).

* * *

Overzicht van de voornaamste besluiten van het Partijbestuur.

In de eerste vergadering van het Partijbestuur, gehouden na het referendum, werden de maatregelen vastgesteld ter uitvoering van de genomen Congresbesluiten¹⁾. Echter kon van de verdere uitvoering niet veel komen, doordat de spoedig daarop uitgebarsten wereldoorlog de partij plaatste voor geheel andere toestanden en verhoudingen en alle verdere besluiten daardoor beheerscht werden. Toch kon één besluit, genomen vóór den oorlogstoestand, worden uitgevoerd, zij het dan ook slechts gedeeltelijk. Het Partijbestuur toch had besloten den 13den September een groote betooging te Amsterdam te houden vóór het Staatspensioen. Ter voorbereiding van deze betooging zouden den 26sten Juli op een twintigtal plaatsen meetings gehouden worden ter voorbereiding van de groote demonstratie te Amsterdam.

Een manifest werd door het Partijbestuur publiceerd (zie bijlage A) en den 26sten Juli hadden er 20 plaatselijke betoogingen plaats, die, hoewel zij hier en daar wat te lijden hadden van het ongunstige weer, uitstekend slaagden.

Een paar dagen daarna was de oorlog verklaard tusschen Oostenrijk en Servië; bestond de hoop nog, dat deze strijd beperkt zou blijven tot deze twee landen, spoedig bleek deze verwachting ijdel en binnen eenige dagen stond zoo goed als geheel Europa in vuur

¹⁾ Deze Congresbesluiten zijn gepubliceerd in „Het Volk” van 27 April 1914 (Derde Blad) en zijn bovendien opgenomen bij het Verslag van het Congres van 1914. (Uitgegeven door den Brochurenhandel.)

en vlam. Den 30sten Juli, den dag waarop het mobilisatiebevel werd afgekondigd, werd te Amsterdam een meeting tegen den oorlog gehouden, uitgaande van het Partijbestuur. Deze meeting, die bezocht was door een 15.000 bezoekers, werd gevolgd door een uitstekend geslaagde straatdemonstratie. Een paar dagen daarna, den 3den Augustus, had in de Kamer de stemming plaats over de mobilisatie-credieten; onze fractie stemde, zooals te verwachten was, voor de aanvraag. Onmiddellijk daarop verscheen, in „Het Volk” van 4 Augustus, een manifest van het Partijbestuur.

Op dit manifest wordt in het bijzonder de aandacht gevestigd, omdat het den grondslag aangaf, waarop de houding der partij gedurende den oorlogstoestand diende te rusten.

Het manifest luidde als volgt:

Aan de Nederlandsche Arbeidersklasse.

Kameraden!

De toenemende bewapening der groote mogendheden — hun onderlinge najiver en de zucht, om voor de kapitalistische belangen steeds weer nieuwe deelen der wereld onder hun invloed te brengen — hebben Europa thans gestort in een oorlog, waarvan de omvang en de verschrikkingen in de geschiedenis der wereld hun wedergade niet vinden.

Het kapitalisme heeft thans aan de wereld zijne onhoudbaarheid getoond en daarmee den strijd van het internationale proletariaat, waarvan zijn eerste voorvechter Jaurès als eerste offer is gevallen, zoo duidelijk mogelijk gerechtvaardigd.

Thans staat het Nederlandsche volk, staan ook wij, kameraden, voor de onverbidelijke gevolgen van den oorlog.

De mobilisatie van leger en vloot door de regeering is het eerste gevolg. Daar deze moet dienen, om te toonen, dat ons volk alles wil doen, om niet in den strijd der groote mogendheden te worden betrokken, heeft de soc.-dem. Kamerfractie daarvoor haar steun verleend.

Zij heeft verder aan de Regeering den eisch gesteld, de reeds genomen maatregelen ter voorziening in den te verwachten economischen nood zoodanig uit te breiden dat gedurende den oorlogstoestand niemand uit gebrek honger behoeft te lijden of van woning wordt beroofd. En zij heeft de verwachting uitgesproken, dat van de uitvoering van maatregelen, om de arbeidersklasse voor gebrek te behoeden, de organisaties van het strijdende proletariaat, dus ook die van vakbeweging en coöperatie, hunne medewerking zullen verleenen. Ten slotte heeft zij aangedrongen op uitstel van betaling en op het zenden van werklozen naar streken, waar de oogst moet worden binnengehaald.

Het Partijbestuur der S. D. A. P. verklaarde zich met dit optreden solidair en vertrouwt, dat het ook onder u met instemming zal worden begroet.

De tijden, die ons thans wachten, zijn voor de geregelde werking onzer strijdorganisatie niet gunstig. De organisatie moest vele van hare beste krachten afstaan aan de mobilisatie; de storing in het geldwezen zal misschien ook eenige instellingen der arbeidersbeweging tijdelijk verhinderen aan hare verplichtingen te voldoen — in één woord: de crisis die het gansche bedrijfsleven treft, zal vooral ook door ons worden gevoeld.

Bovendien is de aandacht des volks thans geheel ingenomen door de internationale gebeurtenissen, die elkander in verbijsterende snelheid opvolgen, en eischt de voorziening in de nooden van het oogenblik bovenal onze zorg en medewerking.

In deze omstandigheden drukken wij u met diepen ernst op het hart, trouw te blijven aan uwe organisatie, het eenig wapen, dat het proletariaat in den strijd om zijne verheffing ten dienste staat.

Wat uit den chaos, die thans in Europa heerscht, zal voortkomen, is nu nog niet te zeggen. Het kan zijn, dat de ellende, die het kapitalisme thans over de menschheid brengt, miljoenen die tot heden tegenover ons zijne zijde kozen, de oogen zal openen voor zijne onhoudbaarheid en dat daardoor de kansen der proletarische beweging enorm zullen worden versterkt.

Dit echter zal alleen kunnen gebeuren, als tijdens deze crisis die beweging hare machts- en strijdmiddelen intact weet te houden. En, kameraden, het is uwe taak, hierop boven alles uw streven te richten.

Zoekt dus uwe kracht vooral daarin en doet onderwijl al datgene, wat de oorlogstoestand, dien niet de Nederlandsche Regeering, doch de buitenlandsche groote mogendheden hebben veroorzaakt, nu eenmaal van ons eischt.

Kunt gij de wapenen tegen het kapitalisme in dezen tijd van désorganisatie niet hantceeren, bewaart ze en beschermt ze, opdat, zoodra de crisis wijkt en de tijd voor ons gekomen is om daaruit voor de verheffing onzer klasse de noodige konsekventies te trekken, zij ons ten dienste zullen staan.

Vereenigt u met ons in den oproep:

Trouw aan de Roode Vaan.

HET PARTIJBESTUUR.

Door dit manifest was de positie der partij aangegeven: de partij, dus al haar organen, hadden tot taak de regeering te steunen in haar pogen de neutraliteit te handhaven en derhalve alles na te laten wat deze houding zou kunnen verzwakken of in gevaar brengen.

In zijn vergadering van 6 Augustus verklaarde het Partijbestuur zich nogmaals uitdrukkelijk vóór de handhaving van Nederland's strikte neutraliteit. Deze verklaring werd noodig geacht naar aanleiding van een artikel in „Het Volk” van 7 Augustus, getiteld „Holland's Positie”. Het communiqué, dat door het Partijbestuur van deze vergadering in „Het Volk” van 7 Augustus werd gepubliceerd, luidde als volgt:

„Het Partijbestuur vergaderde gisteravond met de redactie van „Het Volk” ter beraadslaging over den internationalen toestand. Uitvoerige besprekingen werden gehouden, mede naar aanleiding van het artikel „Holland's Positie” in „Het Volk” van Woensdagavond. Hoewel waardeerend de wijze, waarop overigens in deze buitengewoon moeilijke omstandigheden ons partijorgaan werd geredigeerd, verklaarde, in aansluiting met de verklaring gisteren door Troelstra namens de Kamerfractie gegeven, het Partijbestuur zich zoo goed als eenstemmig tegen de slotbeschouwing van bedoeld artikel en vóór de handhaving, zonder meer, van Nederland's strikte neutraliteit, om den door het internationaal kapitalisme aangestichten oorlog buiten onze grenzen te houden. Het

bleek trouwens, dat ook een belangrijk deel van de redactie het niet met het artikel eens was, terwijl de schrijver zelf verklaarde, dat zijn beschouwing volstrekt niet de strekking had om aan te sporen het standpunt van de neutraliteit te verlaten."

Den 8en Augustus kwam het Partijbestuur bijeen ter bespreking van den toestand der partij en van de maatregelen, welke getroffen dienden te worden ten einde te maken, dat de partij en hare afdelingen zoo krachtig mogelijk zouden blijven en bovenal te zorgen, dat de centrale leiding, hierbij „Het Volk" inbegrepen, zou kunnen blijven functioneeren.

Het Partijbestuur stelde zich op het standpunt, dat in de eerste plaats moest worden bereikt, dat de centrale leiding zou kunnen blijven bestaan en dat „Het Volk" kon blijven verschijnen.

Per week was er noodig voor het Partijbestuur zelf pl.m. f 150 tot dekking van de noodzakelijke uitgaven; in kas was een kleine f 800, en het was te verwachten, dat, als er geen buitengewone maatregelen werden getroffen, het beschikbare geld spoedig zou zijn opgebruikt. Uit tal van afdelingen hadden het Partijbestuur berichten bereikt, dat door de mobilisatie van bestuurders de afdelingen moeite zouden hebben te blijven functioneeren. Sterke daling van contributie was te verwachten, in aanmerking nemende dat in de week van 1 Aug.—7 Aug. 1913 aan contributies was ontvangen f 307.88, tegen f 34.34 in dezelfde week van 1914.

Uit de besprekingen met den directeur van „Het Volk" bleek, dat een sterke daling van abonnees, maar vooral van advertentie-opbrengst zeer stellig te verwachten was; de beschikbare middelen waren gering; prijsstijging van papier was te verwachten, bovendien zou alles contant moeten worden gekocht, dat alles bracht mede, dat den eersten tijd althans „Het Volk" aanzienlijke offers zou vragen.

Bezuinigingen, indien eenigszins mogelijk, zouden worden aangebracht; doch deze waren niet zoo groot, dat zij ook maar in de verte konden dienen om de extra uitgaven te dekken.

Buitengewone maatregelen waren dus noodig. Welke deze maatregelen waren, werd per circulaire d.d. 10 Augustus aan de besturen der afdelingen en federaties medegedeeld. In deze circulaire wordt het volgende gezegd:

„Het Partijbestuur besloot in zijn vergadering van Zaterdag 8 Augustus j.l. den afdelingen en federaties en de door of namens haar beheerde instellingen op te dragen:

„Zich te ontdoen van alle niet absoluut onontbeerlijke uitgaven: huur en andere onkosten voor kantoren; vergoedingen aan afdelings- en federatie-functionarissen, redacties en administraties van weekbladen, voor zoover deze niet geheel in dienst der Partij staan en dus van het salaris moeten leven; drukwerk voor administratieve doeleinden, advertenties e. d.;

„alle acties, die geld kosten, stop te zetten;

„alle kasgelden, beschikbare en opvorderbare fondsen van welke aard ook onverwijld en ten volle aan het Partijsecretariaat op te zenden en voor 't vervolg tot nader order alle inkomsten op het volstrekt onmisbare voor eigen huishouding na maandelijks het Partijsecretariaat te doen toekomen.

„De voornaamste afdelingen en federaties ontvangen 11 Augustus een schrijven op welken datum een vertegenwoordiger van het P.-B. namens dit college met haar wenscht te confereren; deze vergaderingen moeten op den daarvoor bepaalden avond doorgaan.

„Partijorganisaties, die geen aanschrijving ontvangen, doch een conferentie wenschelijk achten, kunnen daarvan kennis geven aan het Partijsecretariaat, dat dan zal meedeelen op welken datum een samenspreking kan plaats vinden.

„In de conferenties, waartoe het Partijbestuur besloot, zal een beslissing moeten vallen over het tijdelijk staken der uitgave van weekbladen, die met tekort werken of in de komende weken een vermoedelijk tekort zullen opleveren.

„Het Partijbestuur verwacht, dat de bestuurders door persoonlijk bezoek aan de leden zullen bereiken, dat allen, wien dit maar eenigszins mogelijk is, hun contributie blijven bijdragen, geregeld hun abonnementsgeld voor „Het Volk" voldoen en van min of meer vermogende partijgenooten en geestverwanten, ook van rijks- en gemeente-ambtenaren en anderen, wier vaste inkomsten verzekerd zijn, extra bijdragen voor het Partijfonds zullen innen.

„Geen actie, waaraan eenige financiële of persoonlijke risico verbonden is, worde ondernomen zonder goedkeuring van het Partijbestuur.

„De toelichting tot deze besluiten vindt men in het hoofdarikel, dat „Het Volk" van Dinsdag 11 Augustus bevat."

Het artikel waarnaar verwezen werd in bovengenoemde circulaire kwam voor in „Het Volk" van 11 Augustus en was getiteld: „Behoudt de Partij".

We halen er nog de volgende zinsnede uit aan:

„Partijgenooten, het Partijbestuur nam deze ingrijpende maatregelen, omdat het moest. Het vertrouwt op de stipte opvolging door u allen, leden en bestuurders, omdat het moet terwille van het behoud, terwille van de onverwijld weer in-werking-stelling der partij, onmiddellijk zoodra daarvoor het oogenblik gekomen is."

Het artikel eindigde met een aansporing aan de partijgenooten om plaats te nemen in steuncomité's en zich met alle kracht te wijden aan alle vredeswerk, dat in oorlogstijd geschieden moet en kan.

Zooals uit circulaire en artikel blijkt werd door het Partijbestuur dus stelling genomen a ten opzichte van de materiele voorzorgen die genomen moesten worden om de centrale leiding te doen behouden blijven; b ten opzichte van de te voeren propaganda door de afdelingen en c ten opzichte van het werk, dat door de partij en haar leden diende gedaan te worden.

Ten einde tot de uitvoering van het onder a genoemde te kunnen overgaan werden eerst op tal van plaatsen bijeenkomsten gehouden met bestuurders van afdelingen, federaties en gewesten. Als resultaat van deze besprekingen werd d.d. 28 Augustus nogmaals een schrijven aan de afdelingen en federaties gezonden, waarin op strikte naleving der door het Partijbestuur genomen maatregelen werd aangedrongen, gewezen werd op de ernst van den toestand en mededeeling werd gedaan van het bedrag, dat

per week gestort diende te worden ten behoeve van „Het Volk”.

Daarna werd naar aanleiding van door de afdeelingen verstrekte gegevens maand voor maand bepaald wat door iedere afdeeling moest worden afgedragen ten einde de uitgaven te dekken; er werden dus heffingen uitgeschreven en wel over September, October en November; het percentage van deze heffingen werd steeds lager gesteld, zoodat hetgeen de afdeelingen overhielden ter bekostiging van eigen uitgaven, tot delging van schulden enz. steeds grooter werd.

Hieronder volgt:

1o Staat A aangevende den toestand der afdeelingen in Augustus 1914.

Uit dezen staat blijkt duidelijk, dat de klacht, die gehoord werd, dat de afdeelingen totaal werden uitgeput, onjuist is.

2o Staat B — aangevende het resultaat van de getroffen maatregelen.

Uit dezen staat blijkt dus, dat, had de partijkas in normale tijden over het tweede halfjaar aan contributie en verdere vorderingen een bedrag te ontvangen van 10½ duizend gulden, dit bedrag steeg tot bijna f 19.000.

3o Staat C geeft aan wat voor den oorlogstoestand reeds ontvangen was aan contributie en wat na het verzenden der circulaires in Augustus en September werd ontvangen, hoe groot de aanslagen waren over de verschillende maanden en wat ontvangen werd.

A

Overzicht van den financieelen toestand der Partij-afdeelingen in Augustus 1914.

PARTIJGEWESTEN	Aantal leden op 30 September 1914.	Aantal leden der afdeelingen, die een finantieel rapport inzonden.	Bezit op 1 September.	Schuld op 1 September.	Inkomsten in Augustus.	Uitgaven der afdeelingen in Augustus.		
						Huishoudelijke uitgaven.	Afdracht Partijkas in Aug.	Totaal der uitgaven in Aug. met saldo op 1 September.
1. Groningen	1.725	1.535	f 300.46	f 333.69	f 308.13	f 42.88	f 263.07	f 658.65
2. Friesland	3.332	3.057	„ 339.01	„ 765.44	„ 808.97	„ 107.60	„ 630.39	„ 1369.09
3. Drente	901	806	„ 102.14	„ 268.47	„ 200.01	„ 7.71	„ 71.87	„ 258.40
4. Overijssel	1.658	1.371	„ 237.42	„ 1207.63	„ 260.30	„ 31.00	„ 246.26	„ 539.22
5. Gelderland	1.741	1.650	„ 884.27	„ 747.81	„ 448.18	„ 64.03	„ 545.75	„ 1321.09
6. Middengewest . . .	908	797	„ 127.55	„ 240.12	„ 255.36	„ 72.14	„ 169.79	„ 454.90
7. Amsterdam	5.034	5.034	„ 834.61	„ 6109.96	„ 2646.50	„ 509.87	„ 1000.—	„ 3000.84
8. Utrecht	521	521	„ 74.75	„ 240.—	„ 144.53	„ 52.91	„ 220.—	„ 497.46
9. 's-Gravenhage . . .	1.668	1.668	„ 35.97	„ 945.25	„ 616.59	„ 267.41	„ 477.14	„ 980.52
10. Rotterdam	1.646	1.618	„ 437.04	„ 2321.59	„ 585.37	„ 44.08	„ 258.64	„ 1030.57
11. N.-Holland (Noord)	1.377	1.160	„ 239.00	„ 598.07	„ 223.11	„ 31.71	„ 88.49	„ 573.66
12. N.-Holland (Zuid)	2.169	2.004	„ 310.24	„ 1549.14	„ 448.55	„ 115.79	„ 131.09	„ 881.10
13. Z.-Holland (Oost)	1.061	909	„ 277.05	„ 321.83	„ 269.30	„ 73.92	„ 300.78	„ 785.62
14. Z.-Holland (West)	1.284	1.102	„ 949.61	„ 440.86	„ 395.24	„ 100.56	„ 529.57	„ 1838.84
15. Zeeland	424	271	„ 65.58	„ 119.41	„ 126.36	„ 4.89	„ 12.60	„ 116.17
16. Noord-Brabant . .	278	278	„ 96.06	„ 269.66	„ 57.60	„ 16.48	„ 24.39	„ 136.74
17. Limburg	320	251	„ 68.05	„ 135.67	„ 33.50	„ 14.50	„ —.—	„ 108.40
	26.047	24.032	f 5378.81	f 16614.50	f 7827.60	f 1560.48	f 4969.83	f 14551.27

B

	In normale omstandigheden door de afdeelingen aan de Partijkas te betalen aan contributie 3e en 4e kwartaal en achterstallige afdrachten:	Betaald moest worden aan contributie derde kwartaal en aanslag voor de maanden September, October en November:	Afgedragen van 31 Juli tot 31 December:	Gemiddelde afdracht per lid:
1. Groningen	f 652.43	f 813.55 ⁵	f 1.094.01	f 0.63
2. Friesland	" 1.116.19	" 1.403.79 ⁵	" 2.441.13	" 0.73
3. Drente	" 380.02	" 414.63	" 420.99	" 0.46
4. Overijssel	" 669.63	" 786.32	" 901.51	" 0.54
5. Gelderland	" 711.06	" 810.28	" 1.416.92	" 0.81
6. Middengewest	" 330.31	" 473.12	" 972.36	" 1.07
7. Amsterdam	" 2.074.56	" 2.858.62	" 3.519.67	" 0.69
8. Utrecht	" 243.92	" 282.63	" 479.75	" 0.92
9. 's Gravenhage	" 665.02	" 1.007.64 ⁵	" 1.147.14	" 0.68
10. Rotterdam	" 960.73	" 900.84 ⁵	" 1.322.95	" 0.80
11. Noord-Holland (Noord)	" 513.52	" 623.63	" 667.81	" 0.48
12. Noord-Holland (Zuid)	" 857.18	" 1.053.38	" 1.378.97	" 0.63
13. Zuid-Holland (Oost)	" 482.14	" 528.10	" 1.012.47	" 0.95
14. Zuid-Holland (West)	" 441.95	" 545.03 ⁵	" 1.457.69	" 1.13
15. Zeeland	" 135.43	" 223.05	" 280.64	" 0.66
16. Noord-Brabant	" 93.89	" 124.77	" 204.24	" 0.73
17. Limburg	" 195.86	" 137.82	" 157.87	" 0.49
Totaal	f 10.558.34	f 12.987.22⁵*)	f 18.876.12	f 0.72

Bovendien werd in Augustus en September ontvangen uit de kassen der Gewestelijke- en Districtsfederaties f 1284.11.

*) Ter verklaring, dat dit bedrag minder is dan het bedrag van kolom 3, vestig ik er de aandacht op, dat in de 2de kolom niet is opgenomen het bedrag in Augustus ontvangen aan saldo's der afdelingen.

C

Totaalbedrag aan contributie in het 3e kwartaal door de Partijkas te ontvangen	f 4.141.52	
Ontvangen van de afdelingen in Juli en Augustus	f 5.674.56	
Ontvangen in September (afdeulingsinkomst. over Augustus)	" 4.959.58	
Totaal der aanslagen over September	" 3.880.95	
Hiervan ontvangen in Oct.	" 3.336.10	
Totaal der aanslagen over October	" 3.122.—	
Hiervan ontvangen in Nov.	" 2.906.76	
Totaal der aanslagen over November	" 1.842.75	
Hiervan ontvangen in Dec. (met achterstallige afdracht)	" 1.999.12	
Totaal	f 12.987.22	f 18.876.12

Opmerking: Door een aantal afdelingen werd in den loop van het 1e kwartaal 1915 nog afgedragen het nog verschuldigde van afdrachten over Sept., Oct. en November.

* * *

Zooals werd opgemerkt werd in het tweede half jaar 1914 ruim f 8000 door de afdelingen meer afgedragen dan het bedrag, dat in deze twee kwartalen door de afdelingen aan contributie had moeten worden gestort en indien tevens alle achterstallige contributie en verdere schulden van de afdelingen aan de partijkas waren betaald geworden.

Hierteenover staat, dat in dit tweede half jaar aan „Het Volk” werd afgedragen f 9000; voor steun aan federaties en gewesten werd uitgekeerd f 1150 en bovendien op de schulden der afdelingen in de eerste plaats werd afgeschreven hetgeen aan afdracht werd gestort. In totaal werd daarvoor een bedrag geboekt van f 1833.83^{1/2}, wat dus zeggen wil, dat op 31 Dec. 1914 de partij dit bedrag minder had aan vorderingen.

Werd derhalve door deze buitengewone heffingen ruim f 8000 meer ontvangen, de extra-uitgaven bedroegen ruim f 12000.

Dat dit mogelijk was, is te danken aan het feit, dat in dit half jaar ongeveer f 1250 aan vrijwillige bijdragen werd ontvangen en door partijfunctionarissen gedurende 2 maanden 10 pCt. van hun inkomen werd gestort, wat een bedrag opleverde van ruim f 1137.

Door al deze maatregelen was het dan ook mogelijk, dat in December het besluit genomen kon worden, althans voor het eerste kwartaal 1915 de gewone contributie-afdracht weder in te voeren. Tegen het einde van dit kwartaal zal dan opnieuw worden nagegaan, of deze wijze kan worden voortgezet of dat weder extra-maatregelen dienen te worden genomen.

* * *

Het tweede punt ten opzichte waarvan door het Partijbestuur stelling was genomen bij het uitbreken van den oorlog: was de vrijheid der afdelingen ten opzichte van de te voeren propaganda.

In de circulaire van 10 Augustus stond: geen actie, waaraan eenige financiële of persoonlijke risico verbonden is, worde ondernomen zonder goedkeuring van het Partijbestuur.”

Deze bepaling was noodig om te zorgen, dat het Partijbestuur in deze buitengewone omstandigheden de propaganda, voor zoover die gevoerd kon worden, in handen had en ook ten einde te zorgen dat geen onjuiste of minder gewenschten vorm van actie zou worden gekozen.

Toen de wet-Mendels behandeld zou worden en later het Leeningsontwerp was ingediend, ging van het Partijbestuur de drang uit, dat de afdelingen naar aanleiding van deze ontwerpen vergaderingen zouden beleggen of vergaderingen te houden over het onderwerp: „De economische nood van de arbeidersklasse”.

Naar aanleiding van het Leeningsontwerp werd door het Partijbestuur een manifest gepubliceerd. (Zie bijlage B.)

Uit het optreden der partij en van de fractie in de Kamer is ten duidelijkste gebleken, dat de bewering, dat de partij een absoluut berustende houding had aangenomen, onwaar is.

In de vergadering van 19 December nam het Partijbestuur het besluit, dat voor het 1ste kwartaal 1915 weder de gewone contributie-afdracht zou worden ingevoerd en tevens werd de vraag besproken of de tijd al gekomen was, dat de afdelingen weder haar gewone werk zouden kunnen hervatten.

Het resultaat der besprekingen en de overwegingen die tot dit resultaat hadden geleid werd de afdelingen meegedeeld bij circulaire d.d. 28 December.

Deze circulaire luidt voor zoover althans het gedeelte betreft, dat handelt over de propaganda:

„Het Partijbestuur heeft in zijn jongste vergadering de vraag besproken of, niettegenstaande het voortduren van den oorlog, de tijd al gekomen was, dat de partij-afdelingen haar gewone werk weer zouden kunnen hervatten, waaraan natuurlijk zou vastzitten, dat het Partijbestuur afstand zou moeten doen van de extra-bijdragen, die sinds het uitbreken van den oorlog van de afdelingen zijn gevraagd.

„Over een en ander wenscht het P.-B. een kort woord tot de afdelingen te richten, om daarna zijn conclusie mede te deelen.

„Toen de oorlog uitbrak en de economische toestand in hooge mate ontreederd bleek, stond het Partijbestuur voor de keuze van de middelen om te zorgen, dat de partij niet medegesleept werd in die ontreddering.

„De zaken op den gewonnen voet voort te willen zetten, ware dwaasheid geweest. De politieke en economische vraagstukken, die in gewone tijden den inhoud van onze politiek vormen, werden onverbiddelijk op den achtergrond gedrongen, de oorlog beheerschte alles. Die oorlog was voorshands het eenige onderwerp, waarover iedereen denken en spreken kon.

„Wanneer er echter één onderwerp was, waarover niet zóó maar iedereen namens de partij in het publiek spreken mocht, dan was het wel de oorlog.

„De oorlogstoestand en de houding van de sociaaldemocratische partijen in de oorlogvoerende landen had een plotseling einde gemaakt aan de internationale verbandingen van het georganiseerde proletariaat en daardoor was de internationale politiek en daarmee de buitenlandsche politiek van iedere soc.-dem. partij in totaal andere verhoudingen gekomen.

„Natuurlijk waren er in de partij personen, die over de houding der soc.-dem. partijen in de

oorlogvoerende landen dadelijk een critisch oordeel klaar hadden en ook al dadelijk den tijd gekomen achtten dat oordeel als het oordeel van de sociaaldemocratie naar buiten te dragen.

„Het Partijbestuur mocht dat niet toestaan. te meer niet waar de oordeelvingen sterk tegen elkander ingingen en optreden naar buiten daardoor niets anders teweeg zou hebben kunnen brengen dan tentoonspreiding van groote verdeeldheid, waardoor de verwarring in de hoofden der arbeiders zeker nog zou zijn vergroot.

„Vóór de partij naar buiten sprak, moesten de partijgenooten zelf eerst in staat worden gesteld zich een oordeel te vormen. Vandaar het advies van het P.-B. om in huishoudelijke vergaderingen het eenige punt van de politieke dagorde te behandelen.

„Het verloop die vergaderingen bewees in vele gevallen, hoe juist het was niet zonder meer in het openbaar te komen met de veelal nog onrijpe meeningen, vooral die over de buitenlandsche partijen, maar ook die over de houding van onze eigen organen. Kamerfractie, „Volk”, enz.

„Een verder bezwaar tegen het houden van openbare vergaderingen was dat de daar sprekende of debatterende partijgenooten zich allicht zouden hebben uit te spreken gehad over de houding van bepaalde oorlogvoerende landen, wat met het oog op de wenschelijkheid om de neutraliteit te eerbiedigen, gevaarlijk kon zijn, waardoor de regeering of plaatselijke autoriteiten in de positie zouden komen tegen zulke vergaderingen een houding aan te nemen die tot hevigen strijd tusschen onze partij en de regeering zou hebben kunnen leiden, iets wat in zake den oorlog, hoogst ongewenscht is. Een regeering die haar best doet het land buiten den oorlog te houden, dient daarbij door onze partij niet te worden bemoeilijkt, maar gesteund.

„Een bijkomstige, maar toch gewichtige zaak, was deze, dat het P.-B., wilde het de partij-centrale met het dagblad in stand houden, zich verplicht zag, alle beschikbare financiële middelen van de afdelingen op te eischen. Zooals de toestand zich in Augustus en September liet aanzien, was het zelfs twijfelachtig of dit op die wijze lukken zou.

„Dank aan de buitengewone opofferingen, die vele partijgenooten zich hebben getroost, is dit laatste bezwaar thans vrijwel vervallen.

„Wat de beide eerste bezwaren betreft, acht het P.-B. thans het oordeel van de massa der partijgenooten voldoende bezonken, om het hek van den dam te durven nemen. Echter met dien verstande, dat de beide punten hun volle kracht behouden. Het P.-B. vertrouwt en verwacht, dat de in het publiek optredende partijgenooten zelf beseffen zullen, dat openbare vergaderingen en de propagandapers niet de geschikte plaatsen zijn om tegen de binnen- of buitenlandsche soc.-dem. partijen stelling te nemen, doch plaatsen zijn waar voor de sociaaldemocratie propaganda moet worden gemaakt, alsmede plaatsen, waar de politiek der regeering om ons land buiten den oorlog te houden, niet dient te worden bemoeilijkt.

„Het P.-B. heeft zelf reeds het sein gegeven om openbare vergaderingen te houden over onderwerpen, den economischen nood der arbeidersklasse rakende, wet-Mendels, leeningsontwerp, enz.; het geeft thans ook voor andere onderwerpen de gelegenheid om vergaderingen

te houden, in het vertrouwen dat het verantwoordelijkheidsbesef bij alle partijgenooten voldoende is om te bewerken dat de stem, die naar buiten klinken zal, geen wanclanken voorl zal brengen, doch gedragen zal worden door het besef, dat na den oorlog een sterke, eendrachtige sociaaldemocratie in het belang van het proletariaat nog veel noodiger is dan ooit te voren.

„Op ons eerstvolgend congres zal de gelegenheid dáár zijn om de inwendige partijverhoudingen te bespreken. Schriftelijke gedachtenwisseling, die rekening houdt met de omstandigheden van de krant en van de partij, is te voren gewenscht. Maar bij dat alles dient de bedoeling te zijn naar voren te brengen wat vereenigt, en dient men te beseffen, dat zeker de tijd nog niet gekomen is om over het verleden vonnissen te vellen en voor de toekomst definitieve gedragslijnen te bepalen.”

Het derde punt, zooals boven werd vermeld, was de hulp, te verleen en aan hen, die tengevolge van den oorlog, getroffen werden. Door den voorzitter der Kamerfractie was reeds bij het debat over de oorlogscredieten er op gewezen, dat de vakbeweging zeker daarbij gewichtige diensten zou kunnen bewijzen; ook de partij en de coöperaties.

Toen dan ook het Nationaal Steuncomité werd opgericht was de voorzitter van het Vakverbond één zijner leden, en één der secretarissen was ons Kamerlid Albarda. In tal van gemeenten maakten partijgenooten deel uit van plaatselijke steuncomité's.

Meermalen kwam bij het Partijbestuur het verzoek in om een algemeene actie voor steun in te zetten. Na een zeer uitvoerige bespreking van dit onderwerp, waaraan behalve door het Partijbestuur werd deelgenomen door Oudegeest, Jan v. Zutphen en Spiekman kwam men tot de conclusie, dat het niet mogelijk was deze actie op die wijze te voeren; deze actie moest plaatselijk gevoerd worden. Het was echter noodig, dat het Partijbestuur volkomen op de hoogte was van den toestand der steunbeweging in de verschillende plaatsen, ten einde de plaatselijke actie te kunnen helpen en steunen. Als gevolg hiervan werd d.d. 26 October een circulaire aan de Besturen der Afdelingen en Stedelijke Federaties gezonden waarin o.a. het volgende werd gezegd:

„Door verschillende omstandigheden, voortvloeiende uit de oorlogscrisis, zal het den meesten afdelingen niet mogelijk zijn de gewone propaganda zoo te voeren als in normale tijden. Een der voornaamste oorzaken hiervan is, dat men in de plaatsen waar groote groepen arbeiders werkloos geworden zijn of waar de seizoen-werkloosheid van ernstiger aard is dan in andere jaren, minder ontvankelijk is voor die propaganda. Het komt het Partijbestuur gewenscht voor, dat in deze plaatsen de Partij haar organisatie en de partijgenooten hun krachten in dienst stellen van een beweging, die in den nood der door de oorlogscrisis getroffen en tracht te voorzien of betere voorziening tracht te verkrijgen dan zonder den door ons uit te oefenen druk mogelijk is.

„Vóór de afdelingen er toe over kunnen gaan om middelen te beramen, die aan dit streven bevorderlijk zijn, is het noodig dat zij een goed overzicht hebben van den toestand

en van hetgeen in de plaats, waar de afdeling gevestigd is, gedaan wordt om de ellende te lenigen.

„Het Partijbestuur is voornemens de afdelingen, die er voor in aanmerking komen, de partijgenooten-raadsleden, de partijgenooten-leden van steuncomité's bij hun pogingen tot het verschaffen of verbeteren van den steun krachtig ter zijde te slaan. Daarvoor is noodig, dat ook wij een algemeen overzicht hebben van den toestand. Wat en de afdelingen en wij weten moeten vóór tot het voeren van een plaatselijke en algemeene actie kan worden overgegaan, blijkt uit bijgaande vragenlijsten. De beantwoording van de daarin gestelde vragen zal een uitgebreid onderzoek vorderen, dat toch naar wij hopen binnen weinige weken afgevoerd kan zijn.

„Voor inlichtingen omtrent den omvang der werkloosheid en de maatregelen tot leniging van den nood getroffen, zullen de besturen zich dienen te wenden tot het gemeentebestuur, het plaatselijk steuncomité, de besturen van vakvereenigingen, misschien tot ambesturen e.a. Dat allen juiste cijfers omtrent den omvang der werkloosheid zullen verstrekken, verwachten wij niet; wien dit niet mogelijk is, geve zoo dicht mogelijk benaderde schattingscijfers.

„Na door de antwoorden op de vragenlijsten op de hoogte gebracht te zijn zal door het P.-B. aan allen, die in de actie betrokken worden, worden meegedeeld, wat in het algemeen en wat in de bijzondere ter onzer kennis gebracht gevallen gedaan kan worden. Materiaal zal worden toegezonden: modelregelingen, zooals wij die wenschen en die in sommige plaatsen gelden; maatregelen door de meest actieve en democratische gemeenteraden getroffen; concept-adressen aan Gemeenteraden en Steuncomité's, enz. Hierdoor wordt dan tevens bereikt, dat er eenheid komt in het optreden onzer vertegenwoordigers in Gemeenteraden en Steuncomité's.

„De overige vragen dienen ter voorbereiding van een actie tegen woningontuiming en tot het verkrijgen van een betere regeling der tegemoetkomingen aan gezinnen van onder de wapenen geroepen verleend.

„De steuncomité's verkeerden thans in een overgangstijdperk. De middelen door particulieren bijeengebracht raken uitgeput; om voort te gaan met ondersteuning zijn velen weldra aangewezen op de hulp van de Gemeente en het Nationaal Comité. Het oogenblik, waarop wij door krachtig optreden een vertegenwoordiging in de comité's kunnen verkrijgen is voor de meeste plaatsen spoedig aangebroken. Vooral nu de winter nadert is het voor de ondersteunden van het grootste belang, dat wij onzen invloed zoo gauw mogelijk ten hunnen gunste kunnen aanwenden.

„Daarom rekent het P.-B. er op, dat alle afdelingen zich zullen beijveren om uiterlijk op den bepaalden termijn de vragenlijsten ingevuld aan het Partijsecretariaat toe te zetten.”

* * *

Naar aanleiding van de ingekomen antwoorden konden vanwege het partijsecretariaat voor tal van plaatsen de noodige wenken en raadgevingen worden gegeven.

Een andere actie, doch liggende in dezelfde lijn, was die, uitgaande van het Partijbestuur,

tot het verkrijgen van verhoogde vergoedingen voor gezinnen van onder de wapenen geroepen. Ook daarvoor werden de afdelingen de noodige aanwijzingen gegeven en middelen voor het aanvragen van vergoeding of verhooging van vergoeding beschikbaar gesteld.

Ten slotte wordt er nog de aandacht op gevestigd, dat toen minister Treub op het voorstel van den Werkloosheidsraad was ingegaan om de bestaande werkloosheidskassen door steun van Rijk en Gemeente in staat te stellen gedurende den crisis al haar werklooze leden uitkeering te geven, werd de aandacht van de soc.-dem. raadsleden hierop gevestigd, ten einde aan de plannen van den minister in den noodigen steun te verleen, wanneer deze zaak in de gemeenteraden aan de orde kwam.

* * *

Het behoeft niet gezegd te worden, dat het redigeeren van „Het Volk”, vooral in het begin van de crisis, met zeer veel beleid moest gevoerd worden. De oorlogstoestand had ons overvallen; we stonden voor nieuwe verhoudingen, tal van vraagstukken moesten onder de oogen gezien worden en het ging niet aan, dat door middel van ingezonden stukken allerlei tegenstrijdige meeningen werden geuit; in de eerste plaats was het de taak der redactie door het schrijven van artikelen de verschillende vraagstukken, die zich voordeden, te behandelen.

Herhaaldelijk hadden dan ook besprekingen plaats tusschen het Partijbestuur en de Redactie over verschillende onderwerpen en later toen de voorzitter van het Partijbestuur geen deel meer uitmaakte van de Redactie, werden de vergaderingen van het Partijbestuur bijgewoond door den redacteur De Roode.

De hoog noodige eenheid in leiding tusschen Redactie, Kamerfractie en Partijbestuur was hierdoor gewaarborgd.

Van de kleine pers had terecht mogen verwacht worden, dat ook zij in deze dagen begrepen had, dat in de eerste plaats haar taak was de leiding te steunen.

Ten einde haar nadrukkelijk op deze plicht te wijzen, werd in het begin van de crisis een bijeenkomst gehouden van het Partijbestuur met de redacteuren van de kleine pers.

* * *

In een der eerste vergaderingen na het uitbreken van den oorlog werd de vraag gesteld, of het niet gewenscht zou zijn den Partijraad bijeen te roepen. Die vraag werd echter ontkennend beantwoord. Dit antwoord werd niet alleen gegeven, omdat de partijraad nog georganiseerd moest worden, doch ook, omdat het karakter van den partijraad niet hierin bestaat, dat hij zich dient uit te spreken over de gevoerde leiding. Alleen wanneer er belangrijke politieke beslissingen zijn te nemen, kan het Partijbestuur het initiatief nemen tot bijeenroeping van dezen Raad. In dit geval maakt dan ook de Kamerfractie in haar geheel deel uit van den Raad. De Partijraad, die in September bijeen moet worden geroepen heeft tot taak maatregelen te bespreken van propaganda en organisatie, vooral met het oog op den dan naderenden wintertijd.

Zooals reeds gezegd, de Partijraad was nog niet georganiseerd; met de voorbereiding was men bezig. Een werk, dat voor iemand, die niet bekend is met dergelijk organisatiewerk, schijnbaar van geringen omvang is, doch dit inderdaad niet is. Aan de samenstelling van den Partijraad moest voorafgaan de vorming van de gewesten. Deze arbeid moest,

althans in het begin van den oorlogstijd, gestaakt worden. Later, toen de toestanden van het verkeer althans weer wat normaler waren geworden, werd met den noodigen spoed het werk voortgezet en in begin van 1915 was deze zaak geregeld.

Aan het daarna nog ingekomen verzoek om den Partijraad bijeen te roepen, meende het Partijbestuur niet te moeten voldoen. De Partijraad is geen lichaam dat ingesteld is om critiek te oefenen op genoemde leiding; daarvoor dient het Congres. Het Partijbestuur dat met de leiding belast is van Congres tot Congres, kan de verantwoordelijkheid voor die leiding niet overdoen aan een college, dat te dien opzichte geenerlei verantwoordelijkheid heeft.

* * *

Wat in de partij heel wat stof heeft opgejaagd is de aansluiting van eenige vooraanstaande partijgenooten bij den Anti-Oorlog-Raad.

De omstandigheid, dat deze partijgenooten in overleg met het Partijbestuur zitting hebben genomen in dezen Raad, maakt het noodig er hier enkele woorden over te zeggen.

Het Partijbestuur heeft in het toetreden tot dezen Raad niets kunnen zien, wat in strijd zou zijn met onze beginselen of met het partijbelang.

Afkeuring er over uit te spreken, zooals sommige partijgenooten blijkbaar gewenscht hebben, of nog erger, het lidmaatschap van den Raad, onvereinigbaar verklaren met het lidmaatschap der Partij, het Partijbestuur heeft er niet aan gedacht.

Internationaal Congres en Int. Soc. Bureau.

In het laatst van Augustus zou te Weenen weder een Int. Soc. Congres worden gehouden.

Tegelijk met de verkiezing van de leden van het Partijbestuur had in de afdelingen een stemming plaats over de candidaten, die gesteld waren voor afgevaardigden der S. D. A. P. op dit Congres.

Bij deze stemming werden uitgebracht 9294 geldige stemmen; de volstrekte meerderheid was dus 4648.

H. Ankersmit verkreeg 1528, J. W. Albarda 1705, J. A. Bergmeijer 1013, J. E. W. Duijs 5175, A. H. Gerhard 1660, F. van der Goes 1825, L. M. Hermans 980, L. Hoejenbos 579, W. C. de Jonge 165, K. ter Laan 4534, J. van Leeuwen 954, Jos. Loopuit 628, M. Mendels 3995, G. Middelburg 274, G. W. Sannes 1220, J. H. Schaper 2565, H. Spiekman 1446, P. J. Troeistra 7719, W. H. Vliegen 4051, Th. van der Waerden 1111 en F. M. Wibaut 2679 stemmen.

Gekozen waren derhalve P. J. Troelstra en J. E. W. Duijs.

Herstemming voor de overige 3 plaatsen moest dus plaats hebben tusschen F. v. d. Goes, K. ter Laan, M. Mendels, J. H. Schaper, W. H. Vliegen en F. M. Wibaut.

Voor deze herstemming werden 8506 geldige stemmen uitgebracht.

Uitgebracht werden: op Van der Goes 2502, op K. ter Laan 5337, op Mendels 4609, op Schaper 4249, op Vliegen 5022, op Wibaut 3079; gekozen waren dus: K. ter Laan, Mendels en Vliegen.

De delegatie der partij bestond derhalve uit Duijs, K. ter Laan, Mendels, Vliegen en Troelstra.

Deze delegatie werd later door het Partijbestuur aangevuld met Wibaut en Schaper, buiten bezwaar van de partijkas.

Tengevolge van den oorlog kon het Internationaal Socialistisch Congres niet gehouden worden. Reeds waren alle voorbereidende maatregelen getroffen; zoo hadden de verschillende landen hun rapporten over het tijdvak 1910—1914 reeds toegezonden aan het Int. Soc. Bureau, ook onze

partij, en bovendien was door Vliegen, daartoe aangewezen door het Partijbestuur, een rapport ingezonden over één der onderwerpen, die op de dagorde stonden, n.l. over „De Socialistische Internationale en de Arbitrage”; al deze arbeid was voorbarig geweest en moest tot nader worden uitgesteld.

Door den oorlogstoestand was ook de feitelijke werkzaamheid in het Int. Soc. Bureau, opgeheven; gevestigd in een door den vijand bezet land was alle verkeer zoowel persoonlijk als schriftelijk onmogelijk. Zoodra echter de toestanden het even mogelijk maakten werd door persoonlijk bezoek getracht zich op de hoogte te stellen van den stand van zaken en getracht te weten te komen, hoe de leden van het Uitvoerend Comité van het Int. Soc. Bureau dachten over de tijdelijke verplaatsing van het Bureau naar een neutraal land.

Die verplaatsing toch was noodig om het Bureau, indien de tijd gekomen was om op te treden tot herstel der Internationale, het noodige vertrouwen te schenken om te kunnen optreden als onbevooroordeeld lichaam.

Als gevolg van de besprekingen met het D. B. van het Int. Soc. Bureau werd door dit Bestuur verzocht de volgende circulaire toe te zenden aan de verschillende partijen:

„De S. D. A. P. in Nederland heeft ons het voorstel doen toekomen om binnenkort een conferentie van gedelegeerden van alle aangesloten partijen bijeen te roepen, die ten doel zou hebben den toestand te onderzoeken, door de laatste gebeurtenissen geschapen. Naar de opvatting der voorstellers zou deze eerste conferentie overgaan tot een wisseling van inzichten en eventueel de bijeenroeping van een nieuwe conferentie, van volmachten voorzien, voorbereiden.

„De voor-conferentie zou plaats hebben te Amsterdam tusschen 20 Oktober en 1 November 1914 en zou gepresideerd worden door de delegatie van een der partijen wier land niet door den oorlog is getroffen.

„Wil zeer spoedig aan Troelstra, afgevaardigde te Scheveningen, Holland, die wel onze bemiddelaar heeft willen zijn, een brief of telegram doen toekomen, meldende of gij deze voor-conferentie nuttig en noodig acht, en of gij eventueel een of meer gedelegeerden erheen zoudt zenden.”

Het Partijbestuur meende echter terecht, dat de tijd voor een conferentie nog niet gekomen was en besloot, alvorens tot verzending van genoemde circulaire over te gaan, de socialistische partijen de vraag voor te leggen, of het niet gewenscht was, dat het bureau tijdelijk zou worden overgebracht naar een neutraal land.

Nadat uit de ingekomen antwoorden bleek, dat met het denkbeeld tot tijdelijke verplaatsing van het Bureau naar een neutraal land, vrijwel algemeen instemming werd betuigd, had er den 29en een bijeenkomst plaats van het Dag. Bestuur onzer partij met den Internationalen secretaris en Bertrand, lid van het Uitvoerend Comité.

Van deze samenkomst werd het volgende medegedeeld in „Het Volk”:

„Het Internationaal Bureau.

„Als gemachtigden van het Uitvoerend Comité van het Internationaal Socialistisch Bureau

waren heden te Amsterdam L. Bertrand en C. Huysmans, om met het Dagelijksch Bestuur onzer partij overleg te plegen omtrent de vraag, wat diende te worden gedaan ten aanzien van het Int. Soc. Bureau, als gevolg van de raadpleging der aangesloten partijen, door het Partijbestuur der Hollandsche partij, over de verplaatsing gedurende den oorlog van het Bureau naar Nederland.

„Op initiatief van het Uitvoerend Comité van het I. S. B. werd besloten, dat tijdelijk het bureau zal worden gevestigd te 's Gravenhage, dat de internationale secretaris Huysmans eenmaal per week naar Den Haag zal komen, dat een deel van het personeel en van het archief tijdelijk naar Den Haag zal worden verplaatst. Het Uitvoerend Comité heeft zich toegevoegd als delegatie van de neutrale landen de drie gedelegeerden van de Hollandsche partij in het I. S. B.

„Dit besluit is in overeenstemming met den gebleken wensch van verschillende partijen, bij het I. S. B. aangesloten.”

Conferentie te Kopenhagen.

Van de socialistische partijen ontving het Partijbestuur het verzoek deel te nemen aan een conferentie te Kopenhagen van vertegenwoordigers van neutrale landen.

Het doel van de conferentie was te overwegen, wat er door de neutrale landen reeds nu gedaan zou kunnen worden in het belang van den vrede. Deze conferentie, die eerst begin December zou worden gehouden, had eindelijk plaats den 17en en 18en Januari.

Als vertegenwoordigers van de partij waren er aanwezig: Van Kol en Troelstra, leden van het Int. Soc. Bureau, benevens de leden van het Partijbestuur Vliegen en Wibaut. Verder waren er vertegenwoordigers van de Deensche, de Zweedsche en de Noorsche partij.

Door de conferentie werd de volgende resolutie aangenomen:

„De sociaal-demokratische conferentie te Kopenhagen, waarop vertegenwoordigers uit Nederland, Zweden, Noorwegen en Denemarken aanwezig zijn, heeft evenals reeds vroeger de sociaal-democratie van Zwitserland en Italië zich genoopt gevoeld bijeen te komen om over den heerschenden toestand te beraadslagen, aan de stemming die in de arbeidsklassen der verschillende landen heerscht, uiting te geven en de internationale solidariteit tijdens de tegenwoordige crisis te onderhouden.

„De conferentie constateert dat het kapitalisme in zijn imperialistischen vorm, de daarmee samengaande, ononderbroken, aangroeiende militaire voorbereidselen en de ongebreidelde expansie-politiek, naast de geheime en onkontroleerbare diplomatie der groote mogendheden, de wereld thans tot de catastrofe heeft gebracht, welke de sociaal-democratie voorspeld en waarvoor zij steeds gewaarschuwd heeft.

„In het oogenblik, dat de geheele menschheid met afschuw is vervuld van de gruwelen en verwoestingen, die de oorlog over de wereld heeft gebracht, geeft de conferentie uitdrukking aan de vaste en krachtige wil tot den vrede, die in de bevolking van de op de conferentie vertegenwoordigende landen leeft.

„De conferentie beschouwt het als een harer voornaamste opdrachten den volkswil, welke in alle landen het beëindigen van den oorlog

eischt op zulk een wijze, dat een duurzame vrede verzekerd is, te verzamelen en sterker te maken. Zij wendt zich daarom tot de sociaal-democratische arbeiders der oorlogvoerende landen onder verwijzing naar de beginselen van internationale solidariteit en proletarisch rechtsbewustzijn, welke op alle internationale congressen vastgelegd zijn. Het congres van 1910, te Kopenhagen gehouden, vatte deze beginselen op deze wijze samen, dat het de socialistische parlementsleden verplichtte:

„a. voor de oprichting van verplichte internationale scheidsgerichten te werken;

„b. beperking van de bewapening met als eind-doel de algemeene ontwapening te eischen;

„c. afschaffing van de geheime diplomatie en openbaarmaking van alle bestaande verdragen en overeenkomsten tusschen de regeeringen te verlangen; en

„d. op te treden voor het recht aller volkeren om over eigen lot te beslissen en dit recht tegen militaire aanslagen en gewelddadige onderdrukking te verdedigen.

„De conferentie acht het derhalve als de plicht aller socialistische partijen in den zin van eenen spoedigden vrede werkzaam te zijn en daarbij haar geheele kracht aan te wenden voor het tot stand komen van vredesvoorwaarden, welke niet de kiem van nieuwe oorlogen in zich sluiten, maar den grondslag vormen voor internationale ontwapening en voor de democratisering der buitenlandsche politiek.

„De conferentie protesteert tegen den inbreuk op het volkenrecht, tegenover België begaan en spreekt de verwachting uit, dat de sociaal-democratie van alle oorlogvoerende landen zich tegen iedere schending van het zelfbeschikingsrecht der volkeren door gewelddadige annexatie ten scherpste zal keeren.

„Terwijl de conferentie dus de oude vredesbeginselen der internationale herhaalt, verzoekt zij het Internationaal Socialistisch Bureau zoo spoedig de verhoudingen dat veroorloven, in elk geval bij het begin der vredesonderhandelingen de sociaaldemocratische partijen ter raadslaging over gemeenschappelijke eischen met betrekking tot het sluiten van den vrede bijeen te brengen. Zij beschouwt dit als een noodzakelijke voorwaarde om de vredesvoorwaarden niet zonder medewerking der arbeidende klassen of tegen haar wil te doen vaststellen en roept daarom de arbeiders van alle landen op, hun geheele energie op het naderbij brengen van een spoedigden en duurzamen wereldvrede te concentreren.

„De wereld-oorlog met al zijn gruwelen is slechts mogelijk geworden, doordat de kapitalistenklassen in de verschillende landen nog altijd de macht in handen hebben. De conferentie roept daarom de arbeidersklassen op met nog meer kracht en toewijding dan voorheen den strijd voor de verovering van de politieke macht te voeren, opdat het imperialisme neergeslagen en de internationale sociaal-democratie hare volkeren bevrijdende taak vervullen kan.

„Verder besloot de conferentie: De sociaal-democratie in de neutrale landen wordt opgedragen door middel van de parlementen of op een andere daartoe geëigende wijze, zich tot hare respectievelijke regeeringen te wenden met het verzoek, in overweging te willen nemen, in hoeverre deze alleen of in verbinding met andere regeeringen van neutrale staten met kans op succes aan de oorlog-

voerende machten hare bemiddeling tot het verkrijgen van een spoedige en duurzame vrede zal kunnen aanbieden.”

Voorts nam de conferentie het volgende protest aan tegen de arrestatie van de vijf Russische Doemaleden:

„De sociaaldemocratische conferentie te Kopenhagen verneemt dat vijf leden der Russische Doema, welke tesamengekomen waren om een rapport aan deze conferentie samen te stellen, op grond van dit feit gevangen genomen zijn. De conferentie spreekt hare sympathie met deze vijf partijgenooten uit en protesteert ten scherpste tegen zulke handelingen, wettelijke vertegenwoordigers der arbeidersklasse aangedaan.”

Het voorstel betreffende het bijeenroepen van een internationaal congres en een grootere conferentie werden verwezen naar het Internationaal Socialistisch Bureau.

Redactie „Volk” en „Weekblad”.

In de redactie van „Het Volk” kwam dit jaar alleen deze verandering, dat partijgenoot Vliegen tegen 1 October zijn ontslag nam als redacteur van „Het Volk”. Vliegen legde deze functie neer tengevolge van zijne verkiezing tot wethouder in de gemeente Amsterdam.

Op een andere plaats in dit verslag is reeds gesproken over het voortdurende overleg dat plaats heeft gehad tusschen redactie en partijbestuur; een overleg, dat ook in gewone tijden noodig is om de gewenschte eenheid in leiding te verkrijgen, doch vooral in dezen zeer moeilijken tijd dringend noodzakelijk was.

Is het aantal ingezonden-stukken-schrijvers gewoonlijk al groot; het behoeft niet te verbazen, dat, vooral in het begin van den oorlog, dit aantal in bijzondere mate was toegenomen. Een stevig optreden van de redactie daartegen was meer dan noodig, wilde de krant niet een staalkaart worden van allerlei, elkander dikwijls tegensprekende, meeningen.

Een aantal schrijvers van ingezonden stukken, wier stukken niet geplaatst werden, gingen natuurlijk bij de Commissie voor Geschillen in beroep; enkelen zagen tegenvolge van dit beroep hun stuk geplaatst; voor velen had dit beroep geen succes.

In het verslag van de Commissie voor Geschillen, dat aan de afdelingen zal worden toegezonden, vindt men nadere bijzonderheden over het werken van deze commissie in het afgelopen jaar.

Propagandisten en provinciale bladen.

In de vorige jaren werden aan dit verslag toegevoegd de verslagen van de propagandisten, en wel van Hermans in Gelderland en Lindeijer in Zeeland. Werd deze wijze van doen ook nu weder gevolgd, dan zou er aan moeten worden toegevoegd een verslag van Hof, die in Drenthe, van Schlosser, die in het gewest Zuid-Holland (West) en van Dijkgraaf, die in het gewest Zuid-Holland (Oost) werkzaam is.

Materieel zou het daardoor al bijna onmogelijk worden, daar de omvang van het verslag inderdaad te groote afmetingen zou aannemen; doch er is nog een andere reden. Naarmate de organisatie beter wordt, de vorming van gewesten meer haar beslag krijgt, werken de propagandisten voornamelijk voor en in overleg

en samenwerking met het bestuur van het gewest en brengen dus in de allereerste plaats verslag uit van hun werkzaamheid aan het bestuur van het gewest.

Op grond van deze motieven worden bedoelde verslagen dus niet meer aan dit verslag toegevoegd.

Toen begin Augustus aan de afdelingen werd voorgeschreven de grootst mogelijke zuinigheid te betrachten, was het te begrijpen, dat eenige bladen, waarvan de uitgave te zware lasten legde op de afdelingen, zouden worden opgeheven.

Opgeheven werden: „De Nieuwe Tijd” (Twente), „De Sociaal-Democraat” (Leiden), „De Strijd” (Den Haag), „De Strijd” (Breda), „De Toorts” (Hilversum) en „De Volksstem” (Haarlem).

Opgericht werd „De Voorwaarts”, voor de districten Hoorn en Enkhuizen.

De overige bladen bleven bestaan.

Jeugd-Organisatie.

Omtrent dit onderwerp kan verwezen naar het verslag van de Centrale Commissie voor de Jeugdorganisatie, dat aan dit verslag is toegevoegd.

Bond van Soc.-Dem. Vrouwen-Propaganda-clubs.

Ook ten opzichte van den toestand en het werken van dezen Bond wordt verwezen naar het verslag door den Bond bij het Partijbestuur ingezonden.

Brochurenverkoop.

Met den brochurenverkoop is het nog niet in orde; er zijn tal van afdelingen, waar niet voldoende aandacht wordt geschonken aan het belangrijke werk, dat voor de propaganda gedaan wordt door den brochurenverkoop krachtig ter hand te nemen. Die brochurenver-

koop moet niet zoo nu en dan eens door de afdeling gedaan worden, dat moet de afdeling niet over laten aan den een of ander die er toevallig wat aan wil doen, neen deze tak van propaganda moet door de afdelingen zelf onstlig worden georganiseerd.

Onderstaanden staat geeft een overzicht hoe het met den brochurenverkoop gesteld is in de verschillende deelen van het land.

Slot.

Heeft de oorlogstoestand de leiding geplaatst voor een moeilijke taak, was veel beleid en voorzichtigheid noodig om de partij door dezen ernstigen tijd heen te voeren, het bleek al spoedig, dat vele partijgenooten niet alleen op verschillende punten andere inzichten hadden, doch enkelen hunner gingen zoo ver, dat zij meenden gezamenlijk te moeten optreden ten einde de leiding tegen te gaan.

Op een verzoek namens deze georganiseerde oppositie gedaan om haar te hooren en met haar in overleg te treden, heeft het Partijbestuur geweigerd in te gaan, terecht het standpunt innemende, dat op het Congres door de afgevaardigden, namens hunne afdelingen critiek kan worden uitgeoefend en de leiding alleen daar ten aanhoore van iedereen in staat is zich te verdedigen.

* * *

De oorlogstoestand is ook de oorzaak geweest, dat tal van onderwerpen, die in behandeling waren, besluiten, waarvan de uitvoering reeds was voorbereid, moesten blijven liggen of niet verder konden worden uitgevoerd. Wij wijzen hiervoor o. a. op het besluit inzake de uitgave van een Maandschrift, op het besluit betreffende het ontwerpen van een reglement voor de verhouding van den Bond en Vrouwenclubs en de Partij.

Toch is niettegenstaande de vele moeilijkheden nog een groot stuk organisatorisch werk

Overzicht van den verkoop van colportage-brochures in 1914 :

PARTIJGEWESTEN	Door de afdelingen en colporteurs besteld in 1914	Aant. leden op 31-12-'14 *)	Omzet per lid	Aantal soc.-dem. kiezers	Omzet per soc.-dem. kiezer
1. Groningen	f 405.84	1.727	f 0.23	13.917	f 0.029
2. Friesland	„ 589.54	3.365	„ 0.17	17.094	„ 0.034
3. Drente	„ 205.91	907	„ 0.22	3.753	„ 0.054
4. Overijsel	„ 274.27	1.626	„ 0.16	9.579	„ 0.028
5. Gelderland	„ 447.11	1.701	„ 0.26	10.778	„ 0.041
6. Middengewest	„ 159.10	920	„ 0.17	2.219	„ 0.071
7. Amsterdam	„ 525.43	4.956	„ 0.10	26.518	„ 0.019
8. Utrecht	„ 87.03	507	„ 0.17	4.216	„ 0.020
9. 's-Gravenhage	„ 358.62	1.631	„ 0.22	8.950	„ 0.023
10. Rotterdam	„ 287.74	1.584	„ 0.17	14.118	„ 0.040
11. Noord-Holland (Noord)	„ 296.51	1.279	„ 0.23	5.422	„ 0.054
12. Noord-Holland (Zuid)	„ 443.02	2.134	„ 0.20	10.491	„ 0.042
13. Zuid-Holland (Oost)	„ 351.64	1.095	„ 0.32	4.592	„ 0.076
14. Zuid-Holland (West)	„ 267.99	1.279	„ 0.20	5.251	„ 0.051
15. Zeeland	„ 143.15	392	„ 0.36	2.355	„ 0.060
16. Noord-Brabant	„ 90.72	266	„ 0.34	2.711	„ 0.033
17. Limburg	„ 58.36	319	„ 0.18	2.285	„ 0.025
Totaal	f 4991.98	25.688	f 0.19	144.249	f 0.034

*) Van een aantal afdelingen, die niet tijdig haar kwartaalstaat inzonden, is het aantal leden genomen op 30-9-'14.

verricht; de gewesten en tal van districts-federaties zijn gevormd; aan de inwendige organisatie van de afdelingen is krachtig gewerkt.

Voor het Partijbestuur,

VAN KUIJKHOF,

Secretaris.

Amsterdam, Maart 1915.

Bijlage A.

Aan de Arbeidersklasse.

Bij de verkiezingen van 1913 heeft de Nederlandsche arbeidersklasse, voor zoover zij het kiesrecht had, vonnis geveld over de pogingen door de vorige Regeering aangewend om, in plaats van het door de politiek en economisch georganiseerde arbeidersklasse geëischte staatspensioen zonder premiebetaling, een verplichte verzekering te stellen, die op de arbeidsloonen een belasting van 8 à 9 millioen premie per jaar zou hebben gelegd.

De uitslag van de stembus bewees dat het bewuste deel van het Nederlandsche proletariaat van de verzekeringswetgeving van minister Talma niets wilde weten, en dat het zijn eisch van het reeds zoo lang en zoo vurig begeerde Staatspensioen onverzwakt bleef handhaven.

De val van het kerkelijke ministerie maakte de baan voor de verwezenlijking van dien eisch vrij en de verkiezingsprogramma's van de bij de stembus zegevierende partijen legden deze de verplichting op voor die verwezenlijking zorg te dragen.

Het was onmogelijk, dat een Regeering die met de nieuwe Kamer regeeren moest, dien eisch negeerde.

Zoo heeft dan ook het staatspensioen een plaats gekregen op het Regeeringsprogramma en reeds is een wetsontwerp tot verleenng van ouderdomsrenten aan behoeftigen bij de Staten-Generaal ingediend.

Was de inhoud van dit wetsontwerp al een teleurstelling, doordien de onderteekenende minister zich op het standpunt heeft gesteld dat het staatspensioen — waarvan hij geen aanhanger is — tot een minimum beperkt moet worden, zoowel wat betreft de grootte van de rente als het getal personen aan wie ze worden toegekend, toch is zelfs nog tegen dit teleurstellende ontwerp een felle strijd aangekondigd door de aanhangers der vorige Regeering, die daarbij steunen op de meerderheid in de Eerste Kamer.

Het wetsontwerp tot „verleenng van ouderdomsrenten” van minister Treub is teleurstellend o. a. wijl het:

de uitkeering beperkt tot f 2 per week voor alleenstaande personen en tot f 3 per week voor gehuwde paren;

die uitkeeringen alleen wil toekennen aan behoeftigen, blijkbaar in den zin van volkomen armoede, bedoeld;

van die uitkeeringen uitsluit degenen die na hun 65e levensjaar bedceeling hebben genoten; het bedrag der uitkeeringen verhaald kan worden op onderhoudsplichtigen.

De Nederlandsche arbeidersklasse heeft bij het stellen en propageeren van haren eisch een andere, ruimere voorstelling van het staatspensioen gehad en zij kan niet zwijgend dulden dat een van hare vurigst begeerde hervor-

mingen op zóó bekrompen wijze haar wordt voorgezet.

En nóg minder kan zij dulden, dat, blijkens het voorloopig verslag van de behandeling van het wetsontwerp in de afdelingen der Kamer, de in de volksvertegenwoordiging in de minderheid gebrachte tegenstanders van het staatspensioen, die met behulp van een reactionair lichaam als de Eerste Kamer, weer van de baan zou worden geworpen, waarop jarenlange agitatie en strijd het hadden gebracht.

Waar de zaak, die bij de stembus gewonnen was, door deze omstandigheden gevaar dreigt te loopen, daar heeft het Partijbestuur der S. D. A. P. gemeend de arbeidersklasse in 't geweer te moeten roepen, om door een massaal en machtig kond doen van den op dit stuk zoo beslist volkswil, op te treden tot aansporing van te slappe voorstanders, tot afweer van den tegenstand.

Daartoe zal op 13 September a.s. een groote demonstratie worden georganiseerd te Amsterdam, waartoe opgeroepen zullen worden allen, die onder het vaandel van de S. D. A. P. en van het N. V. V. bereid zijn, mede te strijden voor de eindelijke verovering van het Staatspensioen.

Doch alvorens u op te roepen naar Amsterdam, wenschen wij door heel het land te toonen aan allen, die ooren hebben om te hooren en oogen om te zien, hoe de eisch van 't Staatspensioen leeft in hoofden en harten van duizenden. Daarom schreven wij voor 26 Juli a.s. negentien provinciale meetings uit, te houden in:

Groningen, Leeuwarden, Assen, Hengelo (O.), Zwolle, Zutten, Arnhem, Tiel, Utrecht, Zaandam, Hoorn, Haarlem, Den Helder, 's Gravenhage, Rotterdam, Middelburg, Breda en Maastrecht, ter voorbereiding van de groote September-demonstratie.

Wij roepen allen, die met ons meenen dat elke poging om tegen de verwezenlijking van dezen eisch tegenstand te bieden, met alle kracht dient te worden weerstaan, op met ons te demonstreeren en allereerst te zorgen dat de Juli-meetings indrukwekkende volksbetogingen zullen zijn, die den heerschers zullen bewijzen, dat hier niet te schipperen en niet te aarzelen valt, doch krachtige daden worden verlangd, die een einde maken aan den misstand van den onverzorgden ouden dag van den proletariër, een misstand, die een hoen is voor de beschaving, een schande voor den Staat, een aanklacht tegen wie hem ook maar een dag langer wil doen voortduren.

Wij roepen vooral de partijgenooten op zich met hart en ziel te wijden aan het schitterend welslagen van deze meetings, waarvoor niets onbeproefd mag blijven.

Op dus, gij allen die met ons dezen eisch deeft hooren!

Aan den arbeid! Voor 't Staatspensioen!

Het Partijbestuur der S. D. A. P.:

W. H. VLIEGEN, voorzitter.

J. G. VAN KUIJKHOF, secretaris.

Amsterdam, Juni 1914.

Bijlage B.

Aan het Nederlandsche Volk.

Arbeiders, Medeburgers:

Reeds bijna vier maanden verkeert Gij, wegens de noodlottige politieke omstandigheden in Europa, in een voortdurenden toestand van buitengewone zorg en van ellende. Velen uwer zijn werkloos en hangen af van de schrale bijdragen, die door particuliere comité's, gesteund door de Regeering, worden afgestaan om den nood te lenigen. Ofschoon minister Treub cenmaal verklaarde, dat in Nederland geen hongersnood zal worden geleden, verkeeren ontelbaar velen uwer in een toestand, die bijna noodzaak, naar den bedelstaf te grijpen. Van de karige ondersteuning moet dikwijls nog de huur geheel of gedeeltelijk worden betaald en menigeen hangt de ramp van uitzetting uit de woning voortdurend boven het hoofd. Het wetsvoorstel Mendels, waardoor eenigszins ingrijpend aan het laatstbedoelde bezwaar zou worden tegemoet gekomen, werd in de Tweede Kamer door de heeren slecht ontvangen en de toestandkoming is zeer onzeker.

Wij beseffen, dat het grootste deel van het Nederlandsche volk inziet, dat de toestand, veroorzaakt door de grootmachten van Europa, als gevolg van het kapitalistische stelsel, met zijn militarisme en imperialisme, onvermijdelijk zekere offers eischt en dat het onmogelijke door U niet wordt verlangd. Maar meer afdoende hulp moet tegen den winter worden verleend.

Evenwel hangt thans allen arbeiders, kleine beambten, neringdoenden en dergelijke personen uit de volksklasse nog een ander gevaar boven het hoofd:

Binnenkort moet de vraag worden beantwoord, hoe de middelen moeten worden gevonden om in de enorme kosten van de mobilisatie en de leniging van den nood te voorzien.

Het spreekt geheel vanzelf, dat deze kosten, thans reeds 250 à 300 miljoen gulden, zullen moeten worden gedragen door de vermogenden en voorts door hen, die door den oorlogstoestand flinke sommen hebben verdiend. Wie hebben er het meeste belang bij, dat de neutraliteit van Nederland wordt ontzien, en het dus vrede blijft binnen onze landpalen? Natuurlijk de rijken!

Zeker beteekent ook voor de arbeiders de verwoesting door den oorlog groote ellende. Ongetwijfeld wordt daarentegen ook de gegoede opgeroepen om zijn land te verdedigen. Maar de rijke heeft het meest te verliezen, voor hem is vernietiging zijner goederen de grootste ramp! Want al kan ook de arbeidersklasse hechten aan het behoud van het onafhankelijk volksbestaan, voor de gegoeden is de oorlog op zich zelf in financieel opzicht in het algemeen het meest ruineus.

Men had dan ook van de Regeering mogen verwachten, dat zij zou hebben voorgesteld, door een oorlogsheffing van de groote vermogens en de groote inkomens, het tekort te dekken. Zelfs in het minder democratisch geregeerde en meer militaristische Duitschland heeft men de jongste groote uitbreiding van het leger bekostigd door een waarbelasting, geheven van de vermogens.

Wat wil echter onze regeering?

Zij heeft het plan een leening te sluiten tegen een mooie rente, en de kosten door alle

klassen der bevolking te doen betalen. 20 opcenten op alle direkte belastingen, zonder onderscheid, en voorts, behalve een extra-belasting op successierecht, een verhooging van de wijn- en suikeraccijns en van de hypotheekrechten, 10 opcenten op de invoerrechten, op de vleeschappijns en het gedistilleerd. Derhalve zullen de personeele zoowel als de bedrijfbeatsting aanmerkelijk worden verhoogd, gedurende 15 jaren of langer, en zullen zelfs levensbehoeften worden belast.

Arbeiders en neringdoenden!

Gij, die tot werkloosheid wordt gedoemd en nog lang de naweën van deze tijden op economisch gebied zult gevoelen; gij die in militairen dienst zijt en uwe zaken ziet verlopen; weet gij wat dit zeggen wil? Dat wil zeggen, dat de rijken naar evenredigheid het minst zullen bijdragen en dat de zware lasten op de schouders van heel het volk zullen worden gelegd.

En dat waarom?

Terstond toen de vraag zich opdrong zijn er krachtige stemmen opgegaan voor het voor de hand liggende denkbeeld dat de kosten van den oorlogstoestand moesten worden gelegd op het kapitaal. Dat is niet alleen uit belasting oogpunt, maar ook uit sociaal-ekonomisch oogpunt geboden. Maar al dadelijk lieten zich toen reaktionaire stemmen hooren, die dekreteerden, dat onder den huidige „gods-vrede” van alle partijen en klassen, geen verandering in de belastingheffing mag worden gebracht en dat op den voet van het bestaande stelsel iedereen in de nieuwe lasten moet bijdragen.

Doeh, gij gevoelt het, deze z.g. „gods-vrede” komt op deze manier ten koste van het werkende volk! Aan kapitalistenbegunstiging worden het proletariaat en het overige deel der nijvere volksklasse opgeofferd, zoodat zij de dupe worden van deze zonderlinge „vrede-lievendheid”.

Wat zal van deze wijze van doen het gevolg wezen?

In financieel opzicht wordt de Staat voor den tijd van deze opcentenheffing machteloos gemaakt. Voor rente en aflossing zal, in het plan der regeering, gedurende 15 jaar, een bedrag van 26½ miljoen per jaar noodig zijn. Daardoor zal het vrijwel onmogelijk zijn aan de hervormingsaktie van het proletariaat die resultaten te bezorgen die in het belang van dat proletariaat en van de geheele maatschappij noodzakelijk zijn. De oorlog verergert de positie der niet-bezitters in elk opzicht, een krachtiger staatshulp zal noodig zijn om in de grootere sociale noodden te voorzien, de financieele onmacht van den Staat zal zulks verhinderen en de oorzaak zijn dat die verergering veel langer zal duren dan anders het geval zal zijn.

De eisch is, dat, als deze leening noodig is om de buitengewone uitgaven van dezen tijd te kunnen betalen, de dekking er van niet geschiedt op een wijze, dat die lasten op de niet-bezitters terecht komen, en niet geschiedt op een wijze, dat de sociale vooruitgang in de eerstvolgende reeks van jaren een dergelijk blok aan het been krijgt.

De eenige wijze, waarop deze zaak met een minimum van kwade gevolgen kan worden geregeld, is dat de kosten van de oorlogsvoorzeningen worden betaald van het bezit, van het „Nationaal vermogen”, dat wel het allereerst beschermd is door de mobilisatie, door de hand-

having der neutraliteit en der onafhankelijkheid van het land.

Wat beteekent die som van 275 millioen gulden op het bekende Nationaal vermogen?

Dit vermogen bedroeg volgens de aanslagen in de vermogensbelasting:

In het boekjaar 1910/11	7.142 millioen
" " " " 1912/13	7.478 " "
Vermeerdering in 2 jaar tijds	336 millioen

Gesteld dus al dat het vermogen gedurende den oorlogstijd eenige vermindering zou hebben ondergaan — waartegenover evenwel ook buitengewone winsten staan — dan zou de geheele zaak hierop neerkomen dat het bezit zou worden teruggebracht tot ongeveer het bedrag dat het twee jaar geleden was.

Dat offer aan de bourgeoisie op te leggen, daarvoor schrikt de Regeering terug. Doch om het geheele werkende volk gedurende 15 jaar veel zwaarder belasting op te leggen met al den aanleve van dien, daarvoor schrikt ze niet terug.

De Regeering heeft, als concessie aan degenen die om de door ons bedoelde oorlogsheffing vroegen, bepaald dat de weg open blijft om te beginnen in 1918, de zaak toch door een zulke heffing te regelen.

Na drie jaar echter, als intusschen weer alles in normale banen is gekomen, zal de bourgeoisie ons daarmee aan zien komen. Thans is ze nog onder den indruk van de dringende

oorlogsnoodzakelijkheid, dan niet meer. Ook in deze zaak geldt het: nu of nooit.

Daarom protesteeren wij met alle kracht tegen de voornemens der regeering en roepen u op om u, met ons, daartegen krachtig te verzetten.

De afdeelingen der S. D. A. P. zullen tegen die voornemens protest-meetings beleggen.

Onze eisch moet zijn: een oorlogsheffing van het kapitaal. Milliarden zijn in de laatste 10 à 20 jaren „gespaard”. Ons nationaal vermogen alleen bedraagt thans zeven en half milliard, tegen $5\frac{3}{4}$ milliard in 1901 en tegen $6\frac{1}{2}$ milliard in 1907. Bovendien is daarbij in elk geval de waarde der onroerende landbouwgoederen veel te laag geschat. Zeer goed kunnen de gegoede klassen deze kosten dragen, ook al neemt men in aanmerking, dat een aantal bezitters eenig kapitaal door den oorlog verloren.

Volk van Nederland: Tracht door een krachtig en indrukwekkend protest de Regeering te verplichten een regeling te ontwerpen, waardoor de lasten van den oorlogstoestand worden gelegd op de schouders, die gemakkelijk in staat zijn deze te dragen!

Op naar de meetings:

Het Partijbestuur der S. D. A. P.:

W. H. VLIEGEN, voorzitter.

J. G. VAN KUIJKHOF, secretaris.

Amsterdam, Nov. 1914.

FINANCIËEL VERSLAG OVER HET JAAR 1914.

FINANCIËELE TOESTAND OP 1 JANUARI 1915.

a. Kassa	f	389.77	n. Congreskosten	f	227.—
b. Contributie en afdracht afd.	"	1129.49	o. N. V. Drukkerij „Vooruitgang”	"	2484.66½
c. Contributie verspreide leden	"	152.05	p. Diverse Crediteuren	"	74.83½
d. Diverse drukwerken	"	238.28½	q. Huur en onderhoud	"	100.—
e. Congreskosten	"	26.61	r. Contributies en subsidies	"	100.—
f. Interest	"	146.48	s. Jeugdorganisatie	"	212.04
g. Voorschotten	"	1017.23½	t. Saldo-overschot	"	5934.45½
h. Verkiezingsfonds	"	571.13½			
i. Kantoormeubilair	"	150.—			
j. Effekten	"	1156.—			
k. Kapitaalrekening	"	1125.94			
l. Bureaukosten	"	30.—			
m. Ontvang- en Betaalkas	"	3000.—			
Totaal	f	9132.99½	Totaal	f	9132.99½

JAARREKENING OVER 1914.

a. Diverse drukwerken	f	1026.90	q. Contributie en afdracht afd.	f	26015.05
b. Congreskosten	"	2351.42	r. Contributie verspreide leden	"	191.22½
c. Kantoormeubilair	"	20.—	s. Diverse kosten en baten	"	36.98
d. Huur en onderhoud	"	592.12½	t. Interest	"	132.03
e. Bureaukosten	"	1420.44½	u. Partijfonds	"	2316.94
f. Salarissen	"	5742.77	v. Bijzondere bijdragen	"	3223.26
g. Vergaderingen en reisk. P. B.	"	1634.48			
h. Archief	"	69.84			
i. Contributies en subsidies	"	711.—			
j. Jeugdorganisatie	"	293.01			
k. Steun voor propaganda	"	2619.09			
l. Partij commissies	"	50.—			
m. Internationaal congres	"	513.40			
n. Steun van „Het Volk”	"	8600.—			
o. Organisatie	"	336.55			
p. Saldo-overschot	"	5934.45½			
Totaal	f	31915.48½	Totaal	f	31915.48½

In bovenstaande verantwoordingen zijn niet begrepen de partij-instellingen: Dagblad „Het Volk” en de Rochurenhandel.

De Commissie van Contrôle:

B. KORENSTA.
J. W. SLEEF.
H. J. WEGERIF.

De Partij-penningmeester:

J. G. VAN KUIJKHOF.

Toelichting bij het Financieel Verslag.

A TOESTAND OP 1 JANUARI 1915. (BALANS.)

a. Te vorderen was f 881.08 aan afdrachten over de maanden September, October en November en f 248.41 aan contributie van de afdelingen.

d. Diverse drukwerken.

Vordering diplomaboekjes en zegels	f	122.39½
„ manifesten	"	21.—
Voorraad diplomaboekjes	"	118.65
„ zegels	"	16.54
„ manifesten	"	0.50
	f	279.08½
Af vooruitbetaalde huish. reglementen	"	40.80
	f	238.28½

g. Voorschotten.

Voorschot aan stichting-Tak	f	882.33½
Voorschot aan afdelingen	"	65.—
„ op salaris	"	69.90
	f	1017.23½

h. Verkiezingsfonds.

Balans 1 Januari 1914	"	378.54½
Uitgave in 1914	"	335.—
	"	713.54½
Ontvangen in 1914	f	57.09½
Saldo kiesrechtactie	"	85.31½
	"	142.41
	f	571.13½

o. N. V. Drukkerij „Vooruitgang“.

Rekening over 1914:		
Drukwerken ten behoeve		
v. congres en referendum	f 754.07	
Dipl., zegels, huishoude-		
lijke reglementen enz.	„ 132.75	
organisatie	„ 336.55	
internationaal congres. . .	„ 232.35	
manifesten	„ 771.97	
pensioen- en kiesr. bet.	„ 118.22½	
jeugdorganisatie	„ 19.25	
bureaunkosten	„ 119.50	
		„ 2484.66½

B JAARREKENING. (WINST EN VERLIES.)

a. Diverse drukwerken.

Balans 1913	f 1032.02½	
Betaald en nog te betalen	„ 1414.22	
		f 2446.24½

Ontvangen aan:		
Dipl.-boekjes en -zegels	f 664.45	
Manifesten	„ 260.98½	
Aanplakbiljetten	„ 126.67½	
Huishoudel. reglementen	„ 128.95	
Balans 1914	„ 238.28½	
		„ 1419.34½
		f 1026.90

b. Congreskosten.

Subs. aan 170 afdelingen	f 510.—	
Zaalhuur	„ 345.05	
Onkosten Congrescomm.	„ 118.49	
Reis- en verblijfkosten		
leden P. B., Kamerfractie		
en verdere uitgaven v.		
telegrammen enz.	„ 323.10	
Drukwerken*)	„ 754.07	
Balans 1914	„ 227.—	
Overgeschr. v. afdrachten	„ 100.32	
		„ 2378.03
Nog te ontvangen	„ 26.61	
		f 2351.42

f. Salarissen.

Deze post is in vergelijking met het vorige jaar gedaald. Deze daling is veroorzaakt doordat op 1914 niet drukten de toelagen aan de propagandisten Spiekman en Van Leeuwen, wat voor 3 kwartalen in 1913 wel het geval was.

g. Vergaderingen Partijbestuur.

Kosten gewone vergaderingen van het P. B.	f 772.55
Kosten vergaderingen van het P. B. met andere colleges, reiskosten leden P. B. voor vergaderingen, behalve de gewone vergaderingen	„ 329.71
Reis- en verblijfkosten M.	„ 532.22
	f 1634.48

*) In dit bedrag zijn ook begrepen de uitgaven voor referendumbrieven, stembiljetten enz.

i. Contributies en subsidies.

Studieclub	f 200.—	(Hierin begrepen f 100 over 1913. Zie Balans 1913.)
Ver. van S.-D. Gem. Leden „	100.—	(Over 1913. Zie Bal. 1913.)
Bond van S.-D. Vr. Pr. Clubs „	200.—	
Int. Soc. Bureau	„ 200.—	
Amst. Ptableaugroep	„ 50.—	
Centr. Bur. v. Soc. Adv.	„ 20.—	
A. O. R.	„ 25.—	
Studieclub	„ 100.—	(Nog uit te keeren over 1914.)
Congres voor K. B.	„ 16.—	
		f 911.—
Af	„ 200.—	Rekening '13
		f 711.—

j. Jeugdorganisatie.

Van dit bedrag komt f 143.30 ten laste van „Het Jonge Volk“; het overige zijn uitgaven van de Centrale Commissie.

k. Steun voor propaganda.

Dit bedrag is gestegen van f 816.61½ in 1913 tot f 2619.09 in 1914.

n. Steun aan „Het Volk“.

Behalve deze bijdrage aan Het Volk, werd in 1914 ook het bedrag afbetaald, dat nog te betalen stond van indertijd geheven extra-contributie ten behoeve van Het Volk. Met dit bedrag mee, werd er dus ruim f 9000 afgedragen.

q. Contributie en afdracht afdelingen.

De inkomsten aan contributie waren berekend op f 15000, hierbij inbegrepen de contributie-verhooging, die 1 Juli zou ingaan. Dat dit bedrag zoo aanzienlijk werd overschreden, is het gevolg van de buitengewone maatregelen, die bij het uitbreken van den oorlog getroffen werden. In het jaarverslag is uitvoerig ingegaan, welke maatregelen dit waren, waarvoor zij getroffen werden, welke resultaten zij hadden en waartoe het meerdere geld is gebruikt, zoodat daarnaar hier verwezen wordt.

u. Partijfonds.

Niettegenstaande dit fonds bij het uitbreken van den oorlog sterk daalde, is de opbrengst over 1914 toch nog iets meer dan over 1913.

v. Bijzondere bijdragen.

Deze post is, in vergelijking met 1913, gestegen met f 1727.33½. Dit meedere bedrag bestaat uit f 1137.26½ aan bijdragen van partijfunctionarissen en f 590.07 van diverse personen.

VERGELIJKING JAARREKENING 1913 MET JAARREKENING 1914.

LASTEN.

BATEN.

	1913	1914	Meer.	Minder.	1913	1914	Meer.	Minder.
Diverse drukwerken	f 826.52	f 1026.90	f 200.38					
Congreskosten	" 2366.21 ¹ / ₂	" 2351.42		f 14.79 ¹ / ₂				
Kiesrechtactie	" 819.34			" 819.34				
Diverse kosten en lasten	" 530.29			" 530.29	f 36.98	f 36.98		
Kantoormeubilair	" 30.—	" 20.—		" 10.—				
Huur en onderhoud	" 656.39 ¹ / ₂	" 592.12 ¹ / ₂		" 64.27				
Bureaustkosten	" 1483.76	" 1420.44 ¹ / ₂		" 63.31 ¹ / ₂				
Salarissen	" 6402.77	" 5742.77		" 660.—				
Vergoeding en reiskosten P. B.	" 1183.84	" 1634.48	" 450.64					
Archief	" 93.47	" 769.84		" 23.63				
Contributies en subsidies	" 930.—	" 711.—		" 219.—				
Jeugdorganisatie	" 83.44	" 293.01	" 209.57					
Steun voor propaganda	" 816.61 ¹ / ₂	" 2619.09	" 1802.47 ¹ / ₂					
Partijcommissies		" 50.—	" 50.—					
Internationaal congres		" 513.40	" 513.40					
Steun aan „Het Volk”		" 8600.—	" 8600.—					
Organisatie		" 336.55	" 336.55					
Saldo overschot 1914		" 5934.45 ¹ / ₂	" 5934.45 ¹ / ₂					
Contributie en afdracht afdeelingen					f 9424.16 ¹ / ₂	" 26015.05	" 16590.88 ¹ / ₂	
Contributie verspreide leden					" 388.31 ¹ / ₂	" 191.22 ¹ / ₂		f 197.09
Interest					" 165.36	" 132.03		" 33.33
Partijfonds					" 2304.37 ¹ / ₂	" 2316.94	" 12.56 ¹ / ₂	
Bijzondere bijdragen					" 1495.92 ¹ / ₂	" 3223.26	" 1727.33 ¹ / ₂	
Saldo te kort 1913					" 2444.51 ¹ / ₂			" 2444.51 ¹ / ₂
Totaal	f 16222.65¹/₂	f 31915.48¹/₂	f 18097.47	f 2404.64	f 16222.65¹/₂	f 31915.41¹/₂	f 18367.76¹/₂	f 2674.23¹/₂
	Meer f 15692.83		f 15692.83		f 15692.83		f 15692.83	

Amsterdam, Maart 1915.

J. G. VAN KUIJKHOF.

VERSLAG OMTRENT DE WERKZAAMHEDEN VAN HET CENTRAAL-COMITÉ VOOR JEUGD-ORGANISATIE.

Het aantal Jeugdorganisaties bedraagt 20 n.l.:

Almelo	met	42 leden.
Amsterdam	"	492 "
Arnhem	"	40 "
Assen	"	25 "
Delft	"	44 "
Dordrecht	"	34 "
Enschede	"	64 "
Glanerbrug	"	21 "
Gouda	"	19 "
's-Gravenhage	"	84 "
Groningen	"	44 "
Haarlem	"	67 "
Leiden	"	17 "
Maastricht	"	16 "
Rotterdam	"	92 "
Watergraafsmeer	"	38 "
Winkel	"	14 "
Zaandam	"	101 "
Zutphen	"	67 "
Zwolle	"	52 "

Op 5 andere plaatsen n.l. Alblasterdam, Amersfoort, Meppel, Utrecht en Wieringen is moeite gedaan om tot een organisatie te komen, de voorbereidende maatregelen daar hebben evenwel nog tot geen resultaat geleid.

Het C. C. tracht steeds daar, waar een J.-O. zal worden opgericht, samenwerking tot stand te brengen tusschen partij-afdeeling en plaatselijke vakbeweging, overtuigd als wij zijn, dat alleen gemeenschappelijk werken van partijgenooten en modern-georganiseerde vakarbeiders een stevige Jeugdorganisatie kan doen ontstaan.

Door het C. C. werd een leidraad opgesteld, voor de afdeelingen, die tot het oprichten van een J.-O. willen overgaan. Deze leidraad werd toegezonden aan alle afdeelingen der partij en aan alle bestuurdersbonden. 't Weinige resultaat, dat dit heeft opgeleverd, heeft het Comité zeer teleurgesteld.

Een huishoudelijk reglement werd samengesteld en aan de J. O.'s ter kennismaking toegezonden. Verscheiden afdeelingen namen het over, terwijl deze ook de uniforme administratie door het Comité opgesteld invoerden. Voor de eenheid van de Nederlandsche Jeugdbeweging is eenvormigheid een eerste vereischte. Alle drukwerk noodig voor de administratie eener J. O. is bij het C. C. in voorraad en wordt bij oprichting gratis verstrekt, ook verdere oprichtingskosten worden door het C. C. gedragen.

Sedert November worden maandelijks aan de J. O.'s vragenlijsten gezonden, waardoor het Comité voortdurend op de hoogte blijft omtrent ledental, colportage, finantieën, werkzaamheden enz. der afdeelingen.

Er werd in Juli een Commissie samengesteld, die een onderzoek zou instellen naar alles wat op 't gebied van Jeugdorganisatie in Nederland is gedaan. Deze commissie bestaat uit I. G. Keesing, P. Voogd, en W. v. Dijk.

Zij werd in haar werken zeer belemmerd door de mobilisatie. Zij heeft dan ook nog niet met een rapport kunnen komen.

Een manifest door het Comité samengesteld en gericht aan de ouders, wordt in voorraad gehouden om ter verspreiding gebruikt te worden daar, waar een J. O. zal worden opgericht.

De uitgave van „Het Jonge Volk”, het groote werk van het C. C., is tot nu toe een succes geweest. Na een jaar werken is het blad er in. We hebben een vasten abonnenatenkring van 7 à 800 en een oplaag van pl.m. 5000 exemplaren. Natuurlijk kan en moet dit nog zeer veel uitgebreid worden, maar een degelijke grondslag is voor ons blad gelegd, waarop we kunnen voortgaan.

Ondanks bovenstaande heeft het werken van het C. C. nog niet die resultaten bereikt, die redelijkerwijs mochten verwacht worden.

Nu we aan 't eind staan van ons eerste werkjaar, is het tijd om eens terug te zien op den afgelegden weg en ons de vraag te stellen: wat zijn de oorzaken van de weinige vruchten en wat kunnen wij doen om die oorzaken zooveel mogelijk te neutraliseeren?

In de eerste en voornaamste plaats dan is het duidelijk, dat de mobilisatie, die in 't algemeen veel krachten aan het organisatiewerk heeft onttrokken, ook een nadeeligen invloed op het werken voor en door de arbeidende jeugd heeft gehad. Zoo werd ons door Amersfoort, Alblasterdam, Meppel en Hilversum bericht, dat men daar door de mobilisatie het aangevangen werk heeft moeten stop zetten, terwijl enkele bestaande J.-O.'s tijdelijk hare werkzaamheden staakten. Het C. C. heeft toen aan de bovenstaande J.-O.'s, zowel aan Bestuur als aan C. v. T., een rondschriften gericht, ten einde ze op te wekken, de door de mobilisatie opgevalen plaatsen zoo spoedig mogelijk weer te doen bezetten en krachtig voort te werken. Vooral in dezen oorlogstijd is het zeer noodzakelijk, de jongelui, die we hebben, vast te houden en zooveel mogelijk andere jonge arbeiders in ons werk te betrekken en ze niet over te laten aan de burgerlijken, die meer dan ooit trachten ze militairistisch te maken.

In de tweede plaats is nog maar een klein deel der modern-georganiseerde arbeiders van de noodzakelijkheid van het organiseren van het opgroeiend proletariaat doordrongen. Zij zien niet in, dat de jongelieden van nu de strijders van morgen moeten worden, en dat, willen zij goede strijders worden, waarop de beweging zal kunnen steunen, zij al vroeg moeten worden opgevoed in solidariteit, en dat wij hun geest niet ter bevruchting mogen overlaten aan kerk of bioscoop.

Deze onverschilligheid ook onder de partijgenooten te overwinnen, is voor het C. C. een moeilijke taak, doch wij hebben hoop, dat binnen niet al te langen tijd de heele partij en vakbeweging voor het mooie werk, het organiseren der arbeidende jeugd, te hebben gewonnen.

Voor de C. C. voor Jeugdorganisaties:

W. WEGERIF-WEGERIF,

Secretaresse.

ZEVENDE JAARVERSLAG VAN DEN BOND VAN SOC.-DEM. VROUWEN-PROPAGANDA CLUBS OVER 1914.

Het aantal aangesloten clubs bedraagt 34 met een kleine 1500 leden. Nieuwe clubs sloten zich aan, waaronder Rotterdam, Den Haag en Utrecht, zoodat nu in alle groote steden clubs zijn. Meer clubs zouden worden opgericht, indien de Bond niet steeds adviseerde geen club op te richten, als de leidende vrouwelijke krachten er niet zijn. Men beginne dan met propaganda commissies. Onderfusschen tracht de bond overal krachten mobiel te maken.

Op het jaarcongres der partij werden Bond en clubs tot partij-organisaties verheven en daarmee werd het werk, van den Bond, de vrouwen tot gelijkwaardige medestrijdsters voor het socialisme te maken, wat de Bond meent te bereiken door de propaganda onder de vrouwen door de vrouwen zelf te laten voeren en door zelfopvoeding en ontwikkeling der vrouwen te bevorderen, als partijwerk erkend.

De Bond kreeg het recht, ieder jaar een verslag uit te brengen van haar werkzaamheden, welk verslag opgenomen wordt bij het verslag van den Partij-secretaris.

De vertegenwoordigers van den Bond op het congres hebben recht van discussie over dit verslag. Tevens het recht 2 vertegenwoordigers voor den Partijraad aan te wijzen.

De internationale vrouwendag werd dit jaar reeds vóór de jaarvergadering gehouden. Ze slaagde schitterend. Ruim 70 vergaderingen hadden plaats, die allen uitstekend slaagden. 24 spreeksters naast verscheidene sprekers voerden het woord. De „Proletarische Vrouw” had een oplaag van 20.000 ex. Op de jaarvergadering waren haast alle clubs aanwezig. Behalve over de verhouding van den Bond tot de partij, werd een referaat gehouden over kiesrecht, moederschapsverzekeringen, gezinsarbeid in hun maatschappelijk verband, vraagstukken op de internationale vrouwenconferentie aan de orde komend. Door de referaten van deze conferentie te volgen, krijgen de clubs prachtig materiaal tot ontwikkeling. Verder werd er een referaat en discussie gehouden over 't vrouwenkiesrecht. Het petitionnement voor vrouwenkiesrecht der burgerlijke vrouwen was aanleiding hiertoe. De jaarvergadering sprak den wensch uit, zelfstandig den soc.-dem. vrouwenkiesrechtstrijd te voeren en zoo mogelijk den internationalen vrouwendag tot culminatie onzer eischen te maken bij de grondwetsherziening. De vrouwen dachten hierbij aan een demonstratie.

Besloten werd in den zomer de propaganda voor het kiesrecht krachtig voort te zetten. De Bond gaf een manifest uit, dat de clubs op wandeltochten verspreidden. Dan kwam de oorlog.

Het eerste werk was, de clubs bijeen te houden. De vrouwen moeten meelevend; de clubs werd aangeraden geregeld samen te komen en de oorlog en zijn gevolgen te bespreken.

Tot nu toe werd maandelijks aan de clubs materiaal gezonden, meest uit „Het Volk” genomen. Over politieke en economische vraagstukken van den dag, met de bedoeling, dit

op de clubvergadering te behandelen, zoodat de clubleden op de hoogte blijven van het politiek gebeuren en ook de huishoudelijke vergaderingen ontwikkelingsavonden voor de leden worden. Ook nu werd het materiaal gestuurd en betrof dit natuurlijk vooral den oorlog. Ook de „Pr. Vrouw” en brochures leveren stof tot deze bespreking.

De meeste clubs gaven gehoor aan ons verzoek en bespraken in huishoudelijke vergadering, cursus en wijkvergadering of leesclub, den oorlog en zijn gevolgen. Behandeld werd o. a.: De vrouw en de oorlog; de economische maatregelen; de oorlogsbelastingen; de opvoeding; crisis en werkloosheid; de internationale. Verder werden dit jaar vergaderingen gehouden over: kiesrecht; vrouwenarbeid; gezinsarbeid; gemeentepolitiek; 't onderwijs onzer kinderen; coöperatie; de Almelosche en Zaandamsche staking e. a. (In Zaandam brachten de vrouwen ruim f1000 bijeen voor de staking.)

Slechts 21 clubs gaven een overzicht. Deze 21 clubs hielden samen 153 huishoudelijke vergaderingen, 48 cursusvergaderingen en 25 groote openbare vergaderingen. De huishoudelijke vergaderingen zijn vaak gedeeltelijk cursusvergadering.

Over 't algemeen was 't vergaderbezoek bevredigend, vooral na het uitbreken van den oorlog goed. Dit is verheugend. De clubleden zijn overwegend gehuwde vrouwen, voor wie het meestal onmogelijk is op andere wijze zich op de hoogte te stellen van 't partijleven en mede te leven. Bewonderen moet men, hoeveel leden tijd maken om zich te geven voor propagandawerk.

Naast vergadering (meestal met kaartverkoop), het verspreiden van manifesten, de colportage op vergaderingen en meetings, is huisbezoek met „de Proletarische Vrouw” een der voornaamste propagandamiddelen. Het overwegend aantal abonnees en lezeressen der „Proletarische Vrouw” vindt men in de plaatsen waar clubs zijn, een bewijs van het nut der clubs, en den ijver der leden. In dezen oorlogstijd is het echter moeilijker werken, ofschoon het blad met graagte gelezen wordt. De clubs verspreidden een manifest voor den vrede, door den Bond uitgegeven, in 50.000 ex. Ook de perscommissie bleef doorgaan met werken, al waren er door opheffing en verkleining minder vaken partijbladen die de artikels konden plaatsen. 22 vakbladen en 16 partijbladen namen dit jaar 287 artikelen voor de vrouwen op. Vóór den oorlog werden gemiddeld 13 artikelen in pl. m. 38 bladen om de 14 dagen geplaatst, waarvan 8 in partij en 5 in vakbladen. Tijdens den oorlog 9 art. in 27 bladen waarvan 5 in partij- en 4 in vakbladen.

Nog zijn er altijd maar enkele clubs die kinderclubs hebben en kinderbibliotheken. De meeste clubs bepalen zich nog tot St. Nicolaas- of 1 Mei-feestjes. Toch zijn zulke kinderclubs, die een aanvulling moeten wezen voor de opvoeding in het gezin meer dan ooit nodig, nu het chauvinisme hoogtij viert. Alle clubs

namen deel aan de meetings der partij voor staatspensioen, kiesrecht en 1 Mei-viering.

Bij de vereeniging van soc.-dem. gemeenteraadsleden werd weder aangedrongen te wijzen op het belang van gemeentelijke crèches enz. De vereeniging schreef ons, dat zij haar aandacht aan den gemeentelijken zorg voor het kind geven wilde. Toen kwam den oorlog.

Met de internationale vrouwenbeweging werd geregeld voeling gehouden, ook direct na den oorlog.

De „Pr. Vrouw” publiceerde de manifesten die de vrouwen der oorlogvoerende landen aan elkander richtten.

Wij konden als tusschenpersoon de voeling vergemakkelijken tusschen de vrouwen der oorlogvoerende landen en de Bond deed in dezen wat in zijn macht was. Wij hopen dit te blijven doen. Er aan mede te werken, de vrouwen internationaal te revolutioneeren tegen den oorlog, is voor 't oogenblik voor alles de taak van den Bond.

M. WIBAUT, voorzitster.
H. ANKERSMIT, secretares.

„De Proletarische Vrouw”.

Nog nooit heeft de krant zulk een moeilijk jaar meegemaakt als haar negende jaargang (Nov. 1913—1 Nov. 1914). Wij begonnen vol goeden moed, de krant werd vergroot en uitgebreid van 24 op 26 nummers per jaar. Van de 2 eerste nummers ontvingen alle „Volk”-lezers een exemplaar gratis, waardoor de oplaag steeg tot 30.000. Eenige honderden abonnees werden gewonnen, zoodat de oplaag bleef 8500. Toen kwam de oorlog. De oplaag daalde tot 7200. Dit was nog nooit gebeurd. Langzaam maar zeker ging het anders steeds voorwaarts. De moeilijkheden werden nog vergroot door dat honderden abonnementen onbetaald bleven, zoodat we, dit jaar, ondanks de ingekomen steun voor een tekort van bijna f800 staan. Toch gaat het nu weer voorwaarts. Het aantal abonnees is weer op 't oude peil, pl.m. 6000, waarvan 2500 per nummer betalen. De oplaag is thans 7800. De groei zit er weer in.

L. DANZ-BOMMEL,
Administratie.

Jaarverslag van de Penningmeesteres van den Bond van Soc.-Dem. Vrouwen-Propagandaclubs.

INKOMSTEN:		UITGAVEN:	
Kassaldo 1 Januari 1914	f 59.49.	Kosten Hoofdbestuursvergadering	f 26.80
Contributie Clubs	„ 94.35	„ Jaarvergadering	„ 29.70
Steun van de Partij	„ 100.—	„ Afgev. Club Jaarvergadering	„ 44.54
Steun Vrouwendag	„ 100.—	Zaalhuur	„ 6.50
Vrijwillige bijdragen	„ 19.50	Onkosten Perscommissie	„ 37.53
Aan Bondsreglementen en zegels	„ 4.50	Manifesten	„ 126.46
Aan manifesten	„ 11.55	Feestnummer „Proletarische Vrouw”	„ 76.90
Aan vergoeding vak- en weekbladen van de Perscommissie	„ 32.45	Vertegenwoordiging Congres	„ 28.—
Voor prentbriefkaarten en Betere Tijden	„ 26.60	Drukwerk Masereeuw	„ 18.42
Aan steun afgev. Jaarvergadering	„ 44.54	Bijdrage Kiesrechtbetoging 1914	„ 4.83
Aan roode linten Algemeen Vrouwenkiesrecht	„ 2.80	Reis- en verblijfkosten voor vergadering en vertegenwoordiging	„ 10.20
Totaal	f 495.78	Bureaunkosten	„ 34.06
		Kassaldo	„ 51.84
		Totaal	f 495.78
NOG TE VORDEREN:		NOG TE BETALEN:	
Aan manifesten Rooden Maandag 1913	f 33.—	Aan manifesten 1913	f 50.70
Aan manifesten	„ 29.22	Aan zegels	„ 2.—
Aan contributie	„ 7.29	Aan manifesten 1914	„ 86.57 ⁵
Aan kassaldo	„ 51.84	Aan roode linten	„ 13.50
Nadeelig saldo	„ 96.29 ⁵	Aan brochures Naar B. T.	„ 21.50
		Aan prentbriefkaarten	„ 20.74
Totaal	f 217.64⁵	Aan drukwerk (Jaarversl. overdrukken)	„ 22.63
		Totaal	f 217.64⁵

N. B. Dat de bureaunkosten zoo gering zijn ieder jaar, wordt veroorzaakt, doordat de secretaresse van den Bond en van de Perscommissie geen kosten hiervoor in rekening brengen.

L. J. VAN KUIJKHOF—KOEDIJK,
Penn. Bond van Soc. Dem. Vr. Prop. Clubs.

SOCIAALDEMOCRATISCHE STUDIECLUB.

De Soc.-Dem. Studieclub stelt zich ten doel, de belangen der arbeidersklasse te bevorderen, door het verrichten van werkzaamheden op sociaal gebied, ten dienste der soc.-dem. beweging, der vakbeweging enz. Zij verstrekt op aanvraag gegevens aan arbeidersorganisaties en aan voor deze werkzame personen. Wij laten hier een uittreksel uit het laatste jaarverslag volgen.

Aan de Partij en vakorganisaties, en aan de leden der club werd het jaarverslag gezonden; er werd tevens op gewezen, dat door den uitbouw van partij- en vakorganisaties, verschillende werkzaamheden, waartoe vroeger de studieclub was aangewezen, op nieuwe organen over zijn gegaan; nieuw terrein wordt daarentegen betreden, waarop men van de krachten der studieclub gebruik zal kunnen maken.

Omstreeks een 40 aanvragen kwamen dit jaar in behandeling, waaronder eenige van de vorige werkljst, die nu voltooid werden. De aanvragen werden gedaan door bestuurdersbonden, vakorganisaties, partijsekretariaat, Kamerleden, raadsleden, propagandisten enz.

Over de volgende onderwerpen werden o. a. dit jaar inlichtingen verstrekt:

Het standpunt der soc.-dem. partijen in het buitenland inzake het landbouwvraagstuk. Hierover is een rapportje samengesteld. Het reaktionair karakter der Eerste Kamer in binnen- en buitenland werd in een rapport verwerkt. Kinderbewaarplaatsen en tehuizen voor schoolgaande kinderen in Nederland. Al het materiaal dienaangaande werd verzameld en overzichtelijk samengesteld. Gegevens over den Engelschen Zaterdagmiddag in het transportbedrijf in 't buitenland. De programmeischen der soc.-dem. partijen ten opzichte der neutrale school. Concept voor een verzekeringskas. Gemeentelijke keuring bij beroepskeuze. De houding der internationale soc.-dem. tegenover nationaliteit en landsverdediging. Een rapport is hierover in bewerking. Arbeidsvoorwaarden bij arbeidersorganisaties in 't buitenland; reglementen en statuten voor op te richten vereenigingen; het inrichten van een onderzoek naar woningtoestanden; het oprichten van bouwvereenigingen; economische toestanden en wetgeving in Nederland en 't buitenland; hoofdelijke omslag; handelsbalansen; onderzoek naar vonnissen; literatuuropgave voor de propaganda en voor studie; statistieken, cijfers enz. enz.

Een enquête, door de studieclub zelf te ondernemen, naar den toestand der jeugdige arbeiders in Nederland, voorloopig beperkt tot de kleedingindustrie, moest, door het uitbreken van den oorlog, worden uitgesteld. Een andere enquête, naar den toestand en den levensstandaard der oude arbeiders in Nederland, met het oog op de ouderdomsverzekering, ook voorloopig uitgesteld, zal begonnen worden. Het economisch demografisch overzicht voor de provincie Groningen, door de studieclub ondernomen, is nog in bewerking. Het plan, propagandamateriaal te verzamelen voor sprekers enz. en dit geregeld te zenden, moest om financieele redenen bij de proef blijven. Zeer vaak werd naar een artikel in „Het

Volk" gevraagd, en kon de aanwijzing gegeven worden. Verschillende der rapportjes der studieclub werden meermalen gevraagd. De bibliotheek werd weder als elk jaar gekompleteerd met het officieel tijdschrift der verschillende landen en met de officieele rapporten, in Nederland verschenen, met de uitgaven van partij- en vakorganisaties in Nederland en eenige buitenlandsche vakbladen. Terwijl eenige voor de bibliotheek belangrijke werken werden aangeschaft. Evenals de buitenlandsche tijdschriften, wordt „Het Volk" geregistreerd. Het lidmaatschap van de studieclub verplicht niet tot financieelen steun. Naast een toelage van de Partij ontvangt de studieclub jaarlijks een toelage van verschillende vakvereenigingen en coöperaties.

In de plaats van R. Eldering, bibliothecaris, die bedankte, werd J. v. Gelderen in deze functie benoemd. Verder onderging het bestuur geen verandering.

Dr. TH. v. d. WAERDEN, voorz.
H. ANKERSMIT, secr.

Het adres der Soc.-Dem. Studieclub is: J. v. Campenstraat 29², Amsterdam.

Jaarverslag van den Penningmeester der Soc.-Dem. Studieclub.

(10 Januari 1914—19 Januari 1915.)

De ontvangsten in het afgelopen jaar bedroegen	f 521.28
t. w.	
Kassaldo op 10 Januari 1914	„ 3.28
Partij-subsidie (tweede halfjaar 1913 en eerste halfjaar 1914)	„ 200.—
Partij-afdeelingen en Federaties	„ 101.—
Coöperaties	„ 50.—
Vakbonden	„ 75.—
Personen	„ 71.—
Lokaalhuur van C. C. v. A.	„ 21.—
Totaal	f 521.28
De uitgaven bedroegen	f 420.27
t. w.	
Bureau-huur over 12 maanden	„ 125.—
Onderhoud, belasting, vuur en licht enz.	„ 102.81 ¹ / ₂
Boeken, periodieken en abonnementen	„ 70.50 ¹ / ₂
Bureau-kosten (kantoorbeh. porti, enz.)	„ 107.69
Drukwerk	„ 12.75
Diverse kleine onkosten	„ 1.51
Totaal	f 420.27

Kassaldo op 19 Januari dus f 521.28 — f 420.27 = **f 101.01.**

Opmerkingen: Ondanks de crisis voldeden de contribuanten over het geheel goed aan hun verplichtingen. De coöperatie „Vooruit" te Delft steunde met f 50.—. De volgende vakbonden droegen bij: A. N. D. B. f 50.—, Metaalbewerkers f 10.—, Meubelmakers, Textielarbeiders en Machinisten en Stokers ieder f 5.—.

De post bureau-kosten is dit jaar vrij hoog, doordat de Studieclub een schrijfmachine aanschafte.

De rekening en verantwoording van den penningmeester werd in orde bevonden.

Penningmeester S. D. S. C. :

Amsterdam, Maart 1915.

P. VOOGD.

VERSLAG VAN DE COMMISSIE VOOR DE SCHRIFTELIJKE PROPAGANDA.

De tijdsomstandigheden beperkten ook onze commissie ditmaal gedurende een belangrijk deel van het jaar in hare werkzaamheid. Er werden geruimen tijd slechts zeer weinig openbare vergaderingen ge houden, waar brochures gesleten konden worden. Daarenboven had de koopkracht der massa te zeer geleden dan dat duurdere uitgaven ondernomen konden worden. Ook moest de Brochurenhandel zoo goed als alle andere partij-instellingen in financieel opzicht extra op zijn tellen passen. Eindelijk was er alleen belangstelling voor oorsluitliteratuur en werd geoordeeld dat verspreiding daarvan minder gewenscht was, voordat na de eerste ontsteltenis een klaarder bezinning zich in de partij baan gebroken had.

Toen men echter zoover was, ging de commissie met kracht aan den arbeid, gelijk uit onderstaand lijstje blijkt. Overigens ontving de commissie ditmaal bijzonder veel brochure-copy toegezonden, die zij om peil, onderwerp of strekking van den inhoud niet wenschte uit te geven. Voor een dier geschriften, Kuyper's brochure „Geen man en geen cent”, verleende de Brochurenhandel niettemin haar handelsbemiddeling; desgevraagd verklaarde de commissie geen reden te hebben zich hier tegen te verzetten; zij miste daartoe immers de bevoegdheid. De Brochurenhandel sleet hiervan vier oplagen van te zamen 6000 stuks.

Van weldra te wachten uitgaven noemen wij het boek over Socialistische Gemeentepolitiek, op den grondslag der door het Partijbestuur in den winter 1913—1914 georganiseerde Amsterdamsche en Hengelosche cursussen opgemaakt. Blijkens de talrijke aanvragen om diepergaande lectuur over dit onderwerp zal het in een behoefte voorzien. Was dit boek reeds in den voor-zomer van 1914 gereed, toen werd het met het oog op het debiet niet gewenscht geacht het vóór het najaar uit te geven; daarop trad intusschen de oorlog storend tusschenbeide.

De oorlog was ook de reden dat nog geen gevolg gegeven werd aan een reeds in onderdeelen met het bestuur van het N. V. V. besproken plan, om een reeks propaganda-brochures voor verschillende vak-groepen uit te geven. Het plan is echter geenszins afgesteld; zoodra een beter tijd is aangebroken hopen wij het ten uitvoer te leggen.

Voor de commissie,
J. F. ANKERSMIT,
Secretaris.

Hieronder volgt een opgave van wat door de commissie sedert het vorig congres uitgegeven werd:

TITELS.	Naam van den schrijver(ster).	Aantal oplagen.	Aantal exempl.
1. Dokters-Tyrannie	J. H. Schaper.	3e	3000
2. Ten strijd voor het Algemeen Vrouwenkiesrecht	M. Wibaut—B. v. B.	2e	3000
3. Het Taylor-gevaar	Dr. Th. v. d. Waerden.	2	1000
4. Sociaal Sprookje	A. H. Gerhard.	2	5000
5. De S. D. A. P. wat zij is en wat zij wil	P. J. Troelstra.	6e	1000
6. Wilt gij Staatspensioneerding?	J. J. de Roode.	2	10000
7. Socialistische Liederenbundel			25000
8. De S. D. A. P. en de Oorlog	A. B. Kleerekoper.	2	8000
9. De schuld van het Kapitalisme aan de Oorlog	Dr. Th. v. d. Waerden.	2	8000
10. Uit de volle zakken	W. H. Vliegen.	1	2500
11. De Wereldoorlog en de Sociaaldemokratie	P. J. Troelstra.	2	10000
	Totaal		95000

Voorts werd het Jaarboekje uitgegeven.

VERSLAG VAN DE SOCIAAL-DEMOCRATISCHE KAMERFRACIE OVER HET TIJDPERK VAN MAART 1914 TOT MAART 1915.

Voor den schrijver van het jaarlijksch overzicht der handelingen, door de sociaal-democraten in de beide Kamers der Staten-Generaal verricht, is ditmaal de chronologische volgorde niet de meest aangewezen. De groote wereldgebeurtenissen, die sedert het einde van Juli plaats grepen, hebben hetgeen vóór dien tijd heeft plaats gevonden in onze aandacht zoolwel als in onze herinnering op den achtergrond gedrongen, en hetgeen daarna in het parlement is geschied op den voorgrond gebracht.

Daarom zal in dit verslag eerst worden gesproken over het optreden der sociaal-democratische fractie in den oorlogstijd. Een overzicht van de behandeling der voornaamste onderwerpen, die in de eerste maanden van het verslagjaar aan de orde zijn geweest, zal daarachter volgen.

A. Het oorlogsgevaar en de oorlogscrisis.

I. De handhaving der neutraliteit.

Ook de Nederlandsche sociaal-democratie werd door het plotseling losbarsten van den grooten wereldoorlog voor ernstige moeilijkheden geplaatst.

Midden in den strijd voor het algemeen kiesrecht en de staatspensioneerings, werden eensklaps al haar aandacht en al haar geestkracht gevraagd voor de oplossing der vraagstukken, uit den ingetreden oorlogstoestand voortgekomen.

De eerste groote plicht, dien de omstandigheden de fractie oplegden, was er toe mede te werken, dat het directe oorlogsgevaar voor Nederland zooveel mogelijk werd beperkt. Waar uit de verklaringen en uit de geheele houding der regeering bleek, dat deze met allen ernst ernaar streven wilde, het Nederlandsche volk voor ellende door oorlogsgeweld te behoeden, mocht de sociaal-democratische fractie niet anders doen dan zich in deze „princiepelijk aan de zijde der regeering” scharen, gelijk Troelstra het op 3 Augustus uitdrukte.

De fractie aanvaardde de consequenties aan deze houding verbonden en door de omstandigheden vereischt. Zij werkte er toe mede, dat noodloos en vruchteloos politieke strijd achterwege bleef, opdat alle aandacht van regeering en Staten-Generaal kon worden gewijd aan de groote zorgen, door den bijzonderen toestand voortgebracht en opdat, ook tegenover het buitenland, zou blijken, dat, waar de regeering zich beijverde het oorlogsgevaar af te wenden, zij alle politieke partijen en het geheele volk achter zich had. Troelstra drukte dit uit door de woorden, dat de „nationale gedachte de nationale geschillen overheerschte.”

Evenwel ging de fractie, waar de oplossing van moeilijkheden, uit de bijzondere omstandigheden voortgekomen, tot belangentegen-

stelling en meeningsverschil leidde, den strijd niet uit den weg. Integendeel bond zij herhaaldelijk den strijd hierover zelve aan.

Toen op 3 Augustus de beide Kamers der Staten-Generaal waren bijeengeroepen, gold het in beide vergaderingen in de eerste plaats de vraag van het crediet van 50 miljoen gulden, door de regeering voor de mobilisatie van het leger gevraagd.

De fractie heeft, zonder aarzeling en met volkomen eenstemmigheid, gemeend aan dat crediet haar goedkeuring niet te mogen onthouden.

Waar de mobilisatie een der voornaamste maatregelen was, noodig voor de handhaving der onzijdigheid, welke de regeering door een strikte naleving der verplichtingen, neutralen staten opgelegd en uit de omstandigheden voortvloeiende, zooveel mogelijk wilde bewaren -- mocht de fractie niet anders doen dan aan het crediet haar goedkeuring hechten.

Uitdrukkelijk stelde Troelstra in zijne redevoering van den 3den Augustus vast, „dat de oproep van de troepen naar de grens niet plaats had met het doel om een oorlog te voeren, maar om Nederland van medegeslept te worden in een oorlog te vrijwaren”, zoodat hij „de werkelijke bedoeling van den oproep der militaire krachten pacifistisch noemde.”

Aanstonds deed de spreker evenwel uitkomen, dat de goedkeuring, door de fractie aan de mobilisatie gehecht, niet beteekende een verandering van haar houding tegenover het militaristische stelsel. Het ging hier immers niet om „het creëren van nieuwe militaire verdedigings- of aanvalsmiddelen”, het ging hier slechts om „het in werking stellen van een orgaan der staatsmacht voor het doel, waartoe dat orgaan door de grondwet is bestemd.”

En hij voegde er aan toe, dat „wanneer een volksleger in ons land ware ingevoerd, ook dat volksleger met onze instemming zou worden opgeroepen om dezen duren plicht te vervullen.”

Aan den strijd tegen het militarisme herinnerend, zeide Troelstra, dat deze door ons „wordt gevoerd op groote, breede principieele en internationale grondslagen” en dat deze strijd is „in wezen een strijd tegen het kapitalistisch stelsel in zijn geheel.” Voor het oogblik de vraag ter zijde latende, in hoever het sociaal-democratisch standpunt „door de feiten wordt bewaarheid”, sprak hij als zijn overtuiging uit, dat, „wanneer de moeilijke tijden, die thans over ons zijn gekomen, voorbij zijn, dat dan, maar ook eerst dan onze propaganda tegen het militarisme en het kapitalisme met dubbele kracht zal worden voortgezet.”

Den sociaal-democraten, die onder de wapenen waren geroepen, hield Troelstra voor, dat er alleen dan reden zou zijn deswege over de Nederlandsche regeering ontevreden te zijn, „indien het conflict dat tot de oproeping dwong,

of door deze regeering ware uitgelokt, of indien zij gelegenheid had gehad dat conflict te voorkomen, en van die gelegenheid geen gebruik had gemaakt." Waar deze verwijten tot de regeering van dit land niet konden worden gericht, behoorden de sociaal-democratie te bedenken, dat zij hun afkeuring nu te richten hadden „tegen het stelsel dat wij bestrijden en niet tegen deze regeering."

Hetzelfde standpunt, door Troelstra op 3 Augustus namens de fractie ten opzichte der mobilisatie-credieten ingenomen, nam de fractie ook bij de volgende gelegenheden, waarbij credieten voor militaire maatregelen werden gevraagd, in. Op 26 Augustus ging het om een crediet van 5 miljoen gulden voor de mobilisatie der vloot. Troelstra vestigde bij die gelegenheid de aandacht erop, dat het mindere marinepersoneel, waarvan achter de regeeringstafel zoo menigmaal in het Nederlandsche parlement kwaad is besproken, weges het georganiseerd streven naar lotsverbetering en geestelijke verheffing, blijk had gegeven den ernst van den toestand ten volle te befeffen en zich met toewijding te geven aan de gewichtige taak van de handhaving der onzijdigheid. De spreker kondigde aan, dat hij niet zou nalaten hieruit te zijner tijd tegenover de bestrijders der matrozen-organisaties de noodige conclusiën te trekken.

Op 9 October kwam opnieuw een crediet van 50 miljoen gulden voor de mobilisatie in behandeling. Op dezelfde gronden, die door Troelstra op 3 Augustus waren blootgelegd, en die ditmaal door K. ter Laan werden aangewezen, gaf de fractie andermaal haar stem.

Intusschen had zich ten aanzien van den omvang der mobilisatie tusschen onze fractie en de regeering een verschil ontwikkeld. Op 3 Augustus merkte Troelstra reeds op, dat de fractie van de regeering verlangde „dat zij met hare maatregelen niet verder zou gaan dan de strikte noodzakelijkheid gebod."

Toen nu in December een tweetal wetsontwerpen in behandeling kwamen, strekkende tot het langer in dienst houden van dienstplichtigen bij de landweer en van ingelijfden bij de militie, wenschte onze fractie nadere gegevens, waaruit de noodzakelijkheid dezer maatregelen zou kunnen blijken. In een nota, door K. ter Laan gevoegd bij het voorloopig verslag over het eerste der bedoelde wetsontwerpen, werd door hem de noodzakelijkheid der voorgestelde maatregelen betwijfeld en drong hij erop aan, dat zou worden overgegaan tot gedeeltelijke demobilisatie in dezen zin, dat alle lichten van landweer voorzoover de mannen het wenschten, met verlof huiswaarts zouden worden gezonden. Met het verzet tegen de voorstellen der regeering werd bereikt, dat op 23 December de regeering het tweede wetsontwerp wijzigde door in plaats van voor onbepaalde tijd, voorloopig slechts voor den duur van een maand den dienstdag van de oudste landweerlichting te verlengen. Niettemin handhaafde de fractie haar verzet en stemde zij tegen Art. 1 der wet (waarbij van de burgerlijke fracties alleen de heer Eerdman aan haar zijde stond).

In Januari kwam toen een nieuw regeeringsontwerp in behandeling, waarin machtiging werd gevraagd de oudste landweerlichting uiterlijk tot 31 Juli onder wapens te houden. De fractie heeft toen opnieuw, nadat K. ter Laan en Troelstra het ontwerp hadden bestreden, haar stem ertegen uitgebracht, ditmaal

alleen door den heer Bichon van IJsselmونده gestemd.

Door het stemmen tegen het ontwerp, protesteerde de fractie in den scherpst mogelijken vorm tegen het feit dat de regeering weigerde aangaande den internationalen toestand aan de Staten-Generaal inlichtingen te verstrekken.

II. Medezeggenschap der Staten-Generaal.

De debatten van 25 en 26 Januari naar aanleiding van het landweer-ontwerp gehouden, liepen hoofdzakelijk over het feit, dat de regeering aan de Staten-Generaal elke mededeeling aangaande den stand van het oorlogsgevaar bleef onthouden.

Reeds in zijn redevoering van 3 Augustus had Troelstra opgemerkt, dat de volksvertegenwoordiging er recht op heeft, voorzoover de veiligheid van den Staat het gedooft, op de hoogte te worden gesteld van de dreigende gevaren en van de gewichtige feiten der buitenlandsche politiek, en sprak hij de verwachting uit, dat de regeering daarmede rekening zou houden.

Bij de behandeling van de begroting van Buitenlandsche Zaken was het Van Leeuwen, die in een breedvoerig betoog erop aandrong, dat door de regeering aan de Staten-Generaal meer vertrouwen zou worden geschonken en die de wenschelijkheid van een herziening der grondwetsartikelen 57, 58 en 59 bepleitte, opdat de beslissing over de verhouding tot andere staten niet aan de Kroon overgelaten blijve.

De regeering bleef evenwel aan de Kamers alle mededeelingen onthouden.

Onze fractie gevoelde zich toen verplicht op den 26sten Januari een motie in te dienen, luidende:

„De Kamer, betreurende, dat haar geen gelegenheid is geboden nader kennis te nemen van de politieke gronden der Regeering voor de volle handhaving der mobilisatie, zij het ook in comité generaal, gaat over tot de orde van den dag."

Deze motie door Troelstra uitvoering verdedigd en door Minister Cort van der Linden met een groote redevoering bestreden, werd met 62 tegen 14 stemmen verworpen. De sociaal-democraten stonden alleen tegenover alle burgerlijke Kamerleden.

III. Het herstel van den vrede.

Dadelijk op den 3den Augustus heeft Troelstra namens de fractie erop aangedrongen dat de Nederlandsche regeering alles zou beproeven, wat in haar vermogen zou zijn, om den uitgekomen oorlog te doen eindigen. Hij sprak den wensch uit dat het eerste geschikte oogenblik door de regeering zou worden aangegrepen, om, in overleg met de regeeringen van andere kleine landen, den uitweg der arbitrage voor de strijdende mogendheden te openen.

Op 26 Augustus sprak Troelstra een door de fractie vastgestelde verklaring uit, waarin de socialistenvan alle landen werden opgeroepen, de Internationale ondanks alles, trouw te blijven en bij het eerst dagen der vredesmogelijkheid hun politieke macht te gebruiken voor het tot stand brengen van een vrede, waarbij de zelfstandigheid van ieder volk wordt geëerbiedigd.

De verklaring luidde aldus:

„De sociaal-democratische fractie in de Tweede Kamer der Staten-Generaal brengt

op een oogenblik, dat de door het imperialisme ontketende wereldkrijg de burgers der strijdende natieën ter wederzijdsche vernietiging tegen elkaar ten oorlog heeft gevoerd, aan alle volkeren en rassen haar broederlijken groet.

In het bijzonder begroet zij de socialistische arbeidersklassen der strijdende mogendheden, die wel het diepst de pijn moeten gevoelen, die de dwang tot broedermoord hun aandoet, omdat het jaar, waarin zij het 25-jarig bestaan hunner Internationale hadden willen gedenken, tevens het jaar is, waarin de tot het laatst volgehouden pogingen dezer grootste vredesmacht om den oorlog te keeren, zijn mislukt.

Nu de slagvelden worden gedrenkt met het bloed van duizenden proletariërs, die geen de minste reden hadden om elkander te haaten, integendeel in hun internationale vak- en politieke organisaties broederlijk voor de verheffing hunner klasse vereenigd waren, — nu aldus de nationale strijd tijdelijk de internationale broederschap brak, bindt zij de arbeidersklassen aller landen op het hart de ellende, waarin de oorlog hen stortte, niet te wijten aan elkander, maar aan het kapitalisme, dat den oorlog voortbracht en aan de nog te geringe eenheid van wil en macht bij het proletariaat, om hem te keeren. En zij wekt hen op, de Internationale, ondanks het nog onvoltooid zijn van haar wereldmacht, trouw te blijven; haar ook onder de grootste verschrikkingen van den noodtoestand, waarin de oorlog hen plaatst, in het hart te blijven dragen en hun politieke macht te gebruiken, om bij het eerste dagen der vredesmogelijkheid er voor te ijveren, dat de vrede wordt gesloten met erkenning van de zelfstandigheid der volkeren.

Als de partij van den arbeid in een klein land, welks regeering in geen opzicht aansprakelijk is voor het uitbreken van dezen oorlog en dat alleen door strikte handhaving zijner neutraliteit zijn taak, om buiten den oorlog te blijven, kan vervullen, acht zij zich dubbel geroepen, alle vrienden van den vrede en speciaal de arbeidersklasse aan te sporen, om ook bij de vervulling van hun nationalen plicht verre te belijven van elke chauvinistische of nationalistische ophitselij en alles te doen, opdat uit de gruwelen van dezen oolog het inzicht geboren worde, dat de vestiging van een internationaal verbond der vrije volkeren van Europa hun onderlingen wedstrijd naar macht en winst moet vervangen, opdat voortaan elke oorlog onmogelijk zij."

Werden in deze verklaring de oorzaken van den oorlog kortelijk aangewezen, P o l a k had gelegenheid in de Eerste Kamer datzelfde te doen, toen daar, bij de begrotingsdebatten, door een der sprekers van den oorlog werd gesproken als van een door de volkeren gewenschten krijg.

IV. Belangen der gemobiliseerden.

Van den aanvang af heeft de fractie, zooveel als het haar mogelijk was, voor de belangen der gemobiliseerden en van hunne gezinnen gewaakt.

Op 26 Augustus werd door S c h a p e r, de Minister van Oorlog erop opmerkzaam gemaakt,

dat bij de toekenning en bij de uitbetaling der vergoedingen aan de gezinnen van gemobiliseerden sommige burgemeesters op zeer afkeurenswaardige wijze te werk gingen en dat militaire commandanten den soldaten menigmaal een geheel verkeerde behandeling deden ondervinden.

Over de vergoedingen is daarna nog verscheidene malen gesproken. In deze maanden is duidelijk gebleken, hoe verkeerd de Kamer heeft gehandeld, toen zij destijds, bij de behandeling der Militiewet een amendement der soc.-dem. fractie, bedoelende de bedragen der vergoedingen te verhoogen, verwierp.

Als maxima golden nu voor de militia *f* 1, voor de landweer *f* 1.50 en voor den landstorm *f* 2 per dag. Dat de burgemeesters van vele gemeenten van hunne bevoegdheid tot het toekennen van vergoedingen een zeer bekrompen gebruik maakten, zoodat in talloze gezinnen noodeloos gebrek werd geleden, is door onze fractie herhaaldelijk in het licht gesteld. K. t e r L a a n sprak op 9 October erover, toen het tweede mobilisatie-crediet werd behandeld. Op 15 December diende hetzelfde lid der fractie een paar schriftelijke vragen in, waarin de regeering werd verzocht de wettelijke maxima voor militia en landweer te verhoogen en maatregelen te nemen, waardoor een ruimere toepassing door de burgemeesters kon worden verzekerd. In de nota, gevoegd bij het Voorloopig Verslag over het landweernetje hierbovenbedoeld, betoogde K. t e r L a a n nogmaals, dat verhooging der vergoeding noodzakelijk was, en bij de openbare behandeling van het wetsontwerp stelde hij een amendement voor, strekkende om voor de landweer het maximum der vergoeding op *f* 2.— te brengen, waarmee onmiddellijk dit succes werd verkregen, dat deze verhooging voor de laatste landweerlichting door de regeering werd aangevaard, terwijl ook het maximum voor de militia op *f* 1.50 werd gebracht. Bij de behandeling der nieuwe wetsontwerpen betreffende de indiensthouding van militia en landweer, op 25 Januari, werd nogmaals door K. t e r L a a n over de toelage vergoeding geklaagd.

Reeds op 26 Augustus was door K. t e r L a a n aan de ministers van Oorlog en Marine schriftelijk gevraagd, of zij bereid waren aan gemobiliseerden, die met verlof naar hunne haardsteden gaan, vrij vervoer toe te staan. In September antwoordden de ministers, dat aan dezen wensch zou worden voldaan. Over de wijze, waarop de daarna tot stand gekomen regeling toegepast werd, is nog meer dan eens door hetzelfde lid der fractie gesproken, o. a. op 9 October.

Ook over de verlof-regelingen en over het straffen met inhouding van verlof, alsmede over het opleggen van collectieve straffen, werd hij verschillende gelegenheden door den spreker der fractie geklaagd.

Veel aandacht is voorts gewijd aan de beperking van de politieke rechten en vrijheden van gemobiliseerden. T r o e l s t r a had reeds op 3 Augustus den wensch uitgesproken, dat socialistische soldaten in de uiting hunner gevoelens niet noodeloos zouden worden gehinderd. Intuschen kwam een verbod om „Het Volk" te lezen, aan vergaderingen deel te nemen, arbeidersverenigingsgebouwen te bezoeken, herhaaldelijk voor, en richtte daarom K. t e r L a a n op 16 December tot den minister van Oorlog de vraag of hij maatregelen wilde nemen, waardoor deze dingen zouden worden voorkomen. Bij verschillende gelegenheden, waarbij over mobilisatie of

over het in dienst doen blijven van gemobiliseerden werd gehandeld, bracht onze partijgeenot deze zaken opnieuw ter sprake, het uitvoerigst op 9 October en 23 December.

Ook werd door K. ter Laan herhaaldelijk geklaagd over gebrekkige huisvesting van gemobiliseerden en over onvoldoende geneeskundige hulp en verpleging.

J. ter Laan vroeg den minister van Financiën den gemobiliseerden ambtshalve vrijstelling te verlenen van het achterstallige der door hen verschuldigde rijksbelastingen. De minister antwoordde (5 Dec.) dat persoonlijke verzoeken om ontheffing in ernstige overweging zouden worden genomen.

Aan al deze zaken blijft de fractie bij voortdurend haar volle aandacht wijden.

V. De economische crisis en de leniging van den nood.

Reeds op 31 Juli had Schaper, door middel van een schriftelijke vraag, bij de regeering erop aangedrongen, dat maatregelen zouden worden genomen, waardoor prijsstijging van levensmiddelen en andere volksbehoeften zou kunnen worden voorkomen. De regeering beloofde toen wetsontwerpen tot het verbieden van den uitvoer van sommige artikelen en tot de voorkoming van prijsopdrijving en vasthouding van levensmiddelen.

Die wetsontwerpen werden o.a. op den 3den Augustus door de Kamer aangenomen.

Hoewel de fractie tot de spoedige aanneming ervan medewerkte, stelde Troelstra onmiddellijk vast, dat zij hiermede niet wilde zeggen de voorgestelde maatregelen voldoende te achten. Hij verlangde van de regeering, dat zij verder zou gaan en maatregelen zou nemen, waardoor het Nederlandsche volk voor den honger zou worden beschermd. Behalve door maatregelen van economischen aard, wilde hij ook door bepalingen ten opzichte van de belastingbetaling en van de woninghuur de noodlijdenden voor noodlottige gevolgen behoed zien. En hij gaf tevens de regeering den raad, voor de organisatie van ondersteuning der hulpbehoevenden de hulp der vakverenigingen in te roepen.

In de Eerste Kamer werd dienzelfden dag door Polak eveneens van de regeering gevraagd, dat zij krachtige maatregelen zou nemen ten behoeve dergenen, die door de oorlogscrisis in armoede zouden worden gedompeld.

Op 26 Augustus had Troelstra gelegenheid nogmaals en uitvoeriger over de voorziening in den nood te spreken. Hij onderwierp de tot dien datum door de regeering genomen maatregelen aan een kritische beschouwing, en stelde wederom vast, dat niet genoeg was gedaan. Hij vroeg van de regeering, dat zij de Kamer een volledig overzicht zou geven van den economischen toestand en van de door haar genomen maatregelen ter verbetering ervan. Aan dit verzoek werd later door de regeering voldaan, toen zij bij haar aanvraag om een crediet voor nood-maatregelen de zoogenaamde „economische nota" voegde.

Langs den weg der schriftelijke vragen vestigden eenige leden der fractie op verscheidene economische maatregelen, die zij wenschelijk achtten, de aandacht der regeering. Sannes vroeg 6 Oct. maatregelen tot het doen dalen der roggebroodprijzen, die voornamelijk in het Noorden des lands verbazend hoog werden. Schaper vroeg, op 5 November een uitvoer-

verbod van vee, in 't bijzonder van varkens. Sannes vroeg op 16 November maatregelen, om te voorkomen, dat de aardappelmeelfabrieken zouden moeten worden stop gezet. Gerhard had, in 't belang der volksvoeding, reeds op 31 Aug. gevraagd om een verbod tot het gebruiken van graan voor alcoholbereiding. Later diende hij hierover een nota in en nog later, op 26 Febr., bepleitte hij te vergeefs mondeling deze zaak in de Kamer.

De begrooting voor de noodmaatregelen (aanvulling en verhooging van hoofdstuk X der Staatsbegrooting) kwam eerst in Februari in openbare behandeling.

Onzerzijds werd behalve door Gerhard (zie hierboven) door Schaper, Spiekman en Kleerekoper aan de discussies deelgenomen. Schaper behandelde de z.g. economische maatregelen. Hij wees op de onrustbarende prijsstijging van tal van artikelen en drong op krachtige maatregelen (uitvoerboden, bepaling van maximum-prijzen enz.) en op het geregeld verstrekken van volledige inlichtingen aan de Staten-Generaal aan.

De beide laatstgenoemden behandelde de steunbeweging. Spiekman stelde in het licht in welke opzichten de steuncomité's tekort schoten bij de bestrijding der buitengewone ellende, en hij nagelde de aansprakelijkheid der regeering voor den heershenden en niet voldoende gelenigden nood vast, een aansprakelijkheid waaraan minister Treub trachtte zich te onttrekken.

Kleerekoper besprak meer in 't bijzonder de gebreken der steunbeweging te Amsterdam.

Over de buitengewone maatregelen op 't gebied van werklozen-verzekering was reeds eerder in de Kamer gesproken, nl. bij de behandeling van het wetsontwerp, dat bedoelde de afdeling Arbeiders-verzekering naar het departement van Financiën over te brengen. Albarða betoogde toen, op 16 December, dat wegens den langen duur van de crisis de tarieven der uitkeeringen dienden te worden verhoogd en deze met kindertoeslag, huurbon, enz. moesten worden aangevuld. Tevens vroeg hij maatregelen tot het afwenden van de arbeiders der nadeelige gevolgen van de houding van gemeenten, die geweigerd hebben tijdelijke werklozenfondsen op te richten.

Bij de behandeling van de begrooting van Financiën in de Eerste Kamer hield Polak een rede, waarin hij de steunbeweging en de werklozenverzekering besprak. Hij betoogde, dat zoowel het belang der industrie als dat der arbeiders, verhooging van de ondersteuning en van de uitkeeringen der fondsen hoog noodig maakte, wilde men lihamelijk en geestelijk verval der noodlijdende arbeiders voorkomen. In den loop der discussie verdedigde hij de vakverenigingen tegen het verwijt, dat zij de controle onvoldoende zouden uitoefenen. Ook noemde hij het een gebrek, dat het den gemeentebesturen vrij stond de noodregeling voor de werklozenfondsen naar welgevallen te accepteren of te weigeren.

VI. De huurwet-Mendels.

Zooals hierboven werd medegedeeld, had reeds op 3 Augustus Troelstra van de regeering maatregelen gevraagd, waardoor de noodlijdende gezinnen voor uitzetting uit hunne gehuurde woningen zouden worden bewaard.

Op 31 Augustus had Mendels gelegenheid,

toen hij bij de behandeling der zoogen. „uitwinningswet” een rede hield, dezen aandrang te herhalen, daar de uitwinningswet den noodlijdenden huurders geen voldoende bescherming bood.

Toen de regeering niet bereid bleek bijzondere wettelijke maatregelen voor te stellen, werd door onze fractie aan Mendels het samenstellen en indienen van een wetsontwerp opgedragen.

Dit wetsontwerp verscheen weldra en werd op 3 en 4 December in het openbaar behandeld. Van schier alle zijden werd het ontwerp dat door Mendels, bijgestaan door Spiekman en Troelstra, werd verdedigd, bestreden. Achter het voorwendsel, dat de behoefte aan een wettelijke regeling, gelijk door Mendels werd beoogd, niet zou zijn gebleken, werd de onwil der burgerlijke Kamerleden om deze wet tot stand te brengen vruchteloos verborgen. Het ontwerp werd na twee dagen van warmen strijd verworpen. De beslissing viel door de stemming over artikel 1, dat met 37 tegen 14 stemmen werd verworpen. Alleen de liberalen Patijn, Van Doorn, De Meester, Fock en Goeman Borgesius steunden bij deze stemming de sociaal-democraten.

De behandeling van het ontwerp leidde intusschen tot de indiening, door den heer Limburg, van een motie, waarin de regeering werd uitgenoodigd, een wetsontwerp voor te stellen, waardoor de noodlijdende huurders zouden kunnen worden geholpen. Zelfs deze motie kon geen meerderheid krijgen. Wel staakten op 4 December de stemmen, maar op 8 December verklaarden zich 50 Kamerleden er tegen en slechts 31 ervoor. Tot de voorstemmers behoorden natuurlijk de leden onzer fractie.

VII. Nood-kieswet.

Namens de fractie had Albarda, door middel van een schriftelijke vraag, de regeering opmerkzaam gemaakt op het feit dat, als geen bijzondere voorziening werd getroffen, ten gevolge van den crisis-toestand zeer velen in 1915 het kiesrecht zouden missen, die, ware de crisis niet gekomen, kiesgerechtigd zouden zijn geweest. Hij vroeg de regeering of zij dit wilde voorkomen. De fractie zou, als de regeering hierop ontkennend had geantwoord, zelve het initiatief tot een nood-wet hebben genomen, hoe weinig ook het lot van Mendels' huurwet hiertoe aanmoedigde.

De regeering gaf aan den uitgesproken wensch gevolg door de indiening van een ontwerp, dat op 23 December in openbare behandeling kwam. Daar de erin belichaamde regeling de fractie niet bevredigen kon, diende Albarda een stel amendementen in, waardoor het beoogde doel beter zou worden bereikt. Evenwel voerde de regeering tegen deze amendementen bezwaren van formeelen aard aan, die het onmogelijk maakten ze te handhaven zonder de totstandkoming der regeling in gevaar te brengen. Albarda nam de gelegenheid te baat, hieruit af te leiden, dat met grondwetsherziening voor algemeen kiesrecht zooveel mogelijk spoed moest worden gemaakt. Toen, wat er in het regeerings-ontwerp goed was, door een combinatie van rechts en vrij-liberaal werd bestreden, stond Albarda de regeering in de verdediging ter zijde.

Toen de nood-kieswet in de Eerste Kamer het gevaar liep verworpen te worden, hield Polak daar een rede waarin hij, het onvoldoende van

de regeling niet verbloemende, de oppositie het kwasi-gewichtige en gezochte harer bezwaren verweet en aantoonde dat, ondanks den z.g. Godsvrede, deze regeling niet door de arbeidersklasse kon worden gemist.

VIII. Belangen van vluchtelingen en geïnterneerden.

Opbouwende critiek was het, die door Hugenholtz en Schaper bij de behandeling van een begroting van Binnenlandsche Zaken, op 17 December, op de behandeling der hier te lande verpleegde vluchtelingen werd uitgebracht. Beide sprekers spraken met waardeering over het goede, dat kon worden aangewezen, maar lieten niet na verschillende gebreken in de organisatie en de inrichting van vlucht-oorden enz., te doen uitkomen. Daarbij gaven zij de wegen aan waarlangs, naar hunne meening en ervaring, verbeteringen konden worden bereikt.

De toestanden in de interneringskampen trokken vooral de aandacht der fractie na het gebeure op 3 December in het kamp te Zeist. Troelstra vroeg toen den minister van Oorlog of deze zoo spoedig en zoo volledig mogelijk de resultaten van een door hem in te stellen onderzoek aan de Kamer zou willen mededeelen. Hierdoor werd het rapport uitgelokt, dat den 2den Januari door den minister aan de Kamer is toegezonden.

Intusschen had de fractie een commissie benoemd, samengesteld uit Troelstra, Van Kol, Mendels, Van Leeuwen, Kleerekoper en Albarda, welke naar de toestanden in de interneringsdepôts een onderzoek zou instellen. De leden dezer commissie Albarda, Kleerekoper en Van Leeuwen, legden eenige resultaten van dit onderzoek neer in een nota, die werd gepubliceerd met het Voorloopig Verslag omtrent het derde mobilisatie-crediet.

IX. De leening-wet.

Dat de fractie den politieken strijd, wanneer die door de houding der regeering wordt geboden, niet ontwijkt, is bij de behandeling der leening-wet ten duidelijkste gebleken.

Reeds op 9 October, in zijn rede over het tweede mobilisatie-crediet, had K. ter Laan te verstaan gegeven, dat de sociaal-democraten zich ten aanzien van de wijze, waarop voor de bijzondere uitgaven dekking zou worden gezocht, hun volle vrijheid voorbehielden.

Het was bekend, dat in sociaal-democratische kringen het denkbeeld, het geld voor de bijzondere uitgaven te vinden door een heffing van de groote vermogens, het juiste werd geacht. Het denkbeeld genoot ook in vele andere kringen sympathie. Zoowel door sommige vrij-liberalen, vrij-dem. en unie-liberalen als door organen der rechterzijde was het aanbevolen. Niettemin kwam de regeering met het voorstel, een leening te sluiten tot een bedrag van 275 miljoen gulden, en het geld voor aflossing en rentebetaling te vinden door de heffing van opcenten op directe en indirecte belastingen, welke opcenten 15 jaren lang op het volk zouden blijven drukken.

Aanstonds maakte onze fractie tegen deze plannen front. Zoewel in als buiten het parlement voerde zij den strijd er tegen, die, met den tegenstand uit burgerlijke kampen (voornamelijk uit het vrijzinnig-democratische) tegen de plannen der regeering gericht, aanvankelijk

reeds dit resultaat opleverde, dat minister Treub in het wetsontwerp eenige wijzigingen aanbracht. De extra belastingen, door opcenten, zouden niet voor 15 jaren, maar slechts voor 3 jaren vastgelegd worden. Vóór 1 Januari 1917 moest dan een wetsontwerp ingediend worden, strekkende om te beslissen of die extra belastingen, al of niet onveranderd, zullen worden bestendigd, dan wel of zij door een heffing in eens of op andere wijze zullen worden vervangen. Een andere wijziging bestond hierin, dat de voorgestelde opcenten op de invoerrechten en op den geslachtaccijns vervielen en dat in plaats van 20 opcenten op de inkomstenbelasting en de vermogensbelasting daarop 33 opcenten zouden worden gelegd.

De bezwaren der fractie tegen het beginsel van het ontwerp waren hierdoor natuurlijk geenszins verminderd. Op 9 Dec. zette Vliegen deze bezwaren in zijn redevoering uiteen. Hij verdedigde het beginsel van een heffing in eens, ten laste van de vermogenden, en verklaarde het indienen van een motie, waarin zulk een heffing zou worden gewenscht, alleen na te laten, omdat de verwerping ervan vast stond. Evenwel noemde hij het noodzakelijk, dat thans zou worden beslist, dat over drie jaar niet met de opcentenheffing zou worden voortgegaan, maar dat dan de aflossing van het geleende bedrag door een heffing in eens van de aangslagene in de vermogensbelasting en van die in de bedrijfsbelasting (met vrijstelling van kleine inkomsten) zou geschieden. Hij diende een amendement in, door welks aanneming dit denkbeeld kon worden verwezenlijkt. Vliegen critiseerde scherp de opcenten-voorstellen der regeering, zoo dreigend voor de arbeidersklasse, die toch reeds in den oorlogscrisis zulke groote ontberingen heeft te doorstaan en voor wie het na den oorlog ook geen weelde-bestaan belooft te zullen worden. In verband met een amendement, door vrijzinnige Kamerleden ingediend, dat strekte om in de eerste 3 jaren geen aflossingen te doen plaats hebben, stelde Vliegen voor gedurende die jaren dan de rente te betalen uit uitsluitend directe belastingen, op zulk een wijze, dat alleen de bezitters zouden worden getroffen, terwijl de niet-bezittenden zouden worden ontzien.

De agitatie, in den lande tegen het regeeringsvoorstel gevoerd, was het onderwerp van een redevoering door Troelstra gehouden. Hij verdedigde het goed recht dier agitatie tegenover de verwijten en beschuldigingen, door Kamerleden en regeering gericht tegen degenen, die haar leidden en eraan deelnamen. Hij stelde in het licht, dat, waar zulke groote volksbelangen op het spel stonden, die agitatie niet achterwege mocht blijven, ook niet ter wille van den zoogenaamden Godsvrede. Onze spreker gispte scherp het optreden van minister Treub, die, in strijd met de leuzen van zijn verleden, zich door een deel der rechterzijde drijven liet op een weg, die van democratische belastingheffing en van sociale wetgeving af leidde. Hij waarschuwde de regeering dat de rechterzijde, als 't er op aankomt, de verantwoordelijkheid voor de totstandkoming dezer slechte wet geheel op de regeering zal laden. Hij stelde vast dat als het ontwerp werd aangenomen, de agitatie nog drie jaren lang zou moeten worden onderhouden, opdat de op het volk gelegde zware last zal worden afgewenteld.

Na de zeer uitvoerige rede, waarmede minister Treub op 10 December de verschillende

sprekers beantwoordde, kreeg op 11 December Vliegen het woord voor repliek. Hij protesteerde ertegen, dat de minister tegenover den wensch, nu tot een heffing in eens te besluiten, feitelijk de kabinetskwestie had gesteld en dat hij ook had aangekondigd vóór 1917 een voorstel van die strekking niet te zullen doen. Hij noemde in de gegeven omstandigheden deze politiek een roekeloosheid, die later moeilijk te verantwoorden zou zijn. De spreker weerlegde nog 's ministers argumenten en hij hield het door hem in eersten termijn beweerde, dat het leenings- en aflossingsplan voor de naaste toekomst de sociale wetgeving zou stop zetten, staande. Troelstra verdedigde tegenover den minister nogmaals het goede recht der agitatie, gevoerd tegen een ontwerp dat zwaren druk zal opleggen en sociale wetgeving zal belemmeren. Hij voorspelde, dat, als het ontwerp werd aangenomen, dit de ontwikkeling van een nog veel scherpere agitatie zou ten gevolge hebben. Evenals Vliegen stak Troelstra den draak met de opzienbarende belastingplannen, door den heer Treub in zijn rede aangekondigd.

Het eerste sociaal-democratische amendement, strekkende om nu te beslissen, dat het voor de aflossing der leening benodigde geld vóór 1 Mei 1918 door een bijzondere oorlogsheffing zou worden verkregen, door Vliegen toegelicht, werd met 59 tegen 23 stemmen verworpen. Met onze fractie stemden de vrijzinnig-democraten en 4 unie-liberalen er vóór.

Onmiddellijk daarna werd met 42 tegen 40 stemmen verworpen een amendement-Bos-De Meester, door onze fractie gesteund, dat gedurende de eerste jaren, zoolang over de definitieve aflossing niet is beslist, geen aflossingen wilde doen plaats hebben.

Door deze beslissing verloor het tweede sociaal-democratische amendement, dat de opcenten-regeling wilde verbeteren, zijn toepasselijkheid, zoodat het moest worden ingetrokken. Troelstra constateerde, dat het niet doenlijk was inderhaast het amendement zoo te wijzigen, dat het op de wet paste. J. ter Laan vond intusschen nog gelegenheid in den breede het ondemocratisch karakter van het door de regeering ontworpen opcenten-stelsel bloot te leggen.

Bij de eindstemming werd het wetsontwerp aangenomen met 61 tegen 22 stemmen. Met de sociaal-democraten stemden alleen de vrijzinnig-democraten en 3 unie-liberalen tegen.

In de Eerste Kamer kwam de leeningwet op 23 December in behandeling. Polak bestreed het ontwerp op dezelfde gronden, die in de Tweede Kamer waren aangevoerd: de zware druk op de arbeiders en de kleine burgers, de belemmering der sociale wetgeving, het gevaar voor verhooging van invoerrechten, de te hooge rentevoet, enz. Ook hij verdedigde de gevoerde agitatie, en stelde de voordeelen van een heffing in eens in het licht. Van Kol en Polak verklaarden zich ten slotte beide tegen het ontwerp.

X. Begrooting Ned.-Indië, enz.

De begrooting van Ned.-Indië werd op 28, 29 en 30 October behandeld. Aan de algemeene beschouwingen nam Schaper deel. Hij kwam op tegen de te ver gedreven bezuinigingspogingen, waarvan o.a. de slecht bezoldigde districts-hoofden de slachtoffers worden. Ook mocht z.i. niet bezuinigd worden op pest-bestrijding, woningverbetering, enz. Dat de vlootplannen uit-

gebleven zijn, juichte hij toe. Hij noemde een aantal belangen, waarvan de behartiging weinig of geen geld behoeft te kosten en zeer noodig is: herziening van het drukpersreglement, van de koelie-ordonnantie, enz. Spr. besprak den toestand der koelies uitvoeriger en drong aan op maatregelen ter bestrijding van crisis-nood in Indië.

K. ter Laan protesteerde den volgenden dag tegen de bezuiniging op onderwijs-uitgaven, waarin een groot gevaar schuilt. Hij drong aan op raadpleging der onderwijzers-vakverenigingen omtrent onderwijs-zaken en sprak voorts over het schooltoezicht en over de opleiding der onderwijzers en hunne positie. Hij bepleitte de instelling van een bureau voor de uitzending van onderwijzers naar Indië. Over de opleiding der onderwijzers in Indië zelf sprak hetzelfde lid der fractie ook nog den volgenden dag een rede uit.

Op 30 October toonde Albar da aan, dat door de bezuinigingswoede de belangen van irrigatie en waterverdeling en die der werkverschaffing waren geschaad. Hij pleitte voorts opnieuw voor een onderzoek naar de werking der z.g. dag- en nacht-regeling bij de waterverdeling, een regeling die z.i. de Indische bevolking schaaft ten voordeele der suikerfabrieken.

In de Eerste Kamer kon Van Kol met voldoening erop wijzen, dat verschillende hervormingen, door hem jarenlang bepleit, en telkens bestreden, toch voor en na tot stand zijn gekomen. Hij keurde de gevolgde financiële politiek af, voornamelijk omdat gewone inkomsten worden besteed voor doeleinden, waarvoor behoorde geleend te worden. Hij betreunde dat, ter bezuiniging, tal van sociale maatregelen en salaris-verbeteringen achterwege bleven. Hij drong op uitbreiding der staats-exploitatie, o.a. van de petroleumvelden van Djambi, aan. Voorts verdedigde hij bevordering van het inlandsch onderwijs, alsmede van de irrigatie, die niet aan particuliere ondernemingen mag worden overgelaten. Hij drong aan op forsche bestrijding van de pest en ijverige zorg voor de volksgezondheid, en trok opnieuw tegen het opium-kwaad te velde. Ten slotte hield hij een pleidooi voor de geestelijke en stoffelijke verheffing van de inlanders.

De begrotingen van Suriname en Curaçao werden op 17 December in de Tweede Kamer behandeld.

Kleerekoper besprak de „trieste positie” waarin de kolonie Suriname verkeert, en maakte aanmerkingen op de manier waarop de minister de bezuinigingen had aangebracht, die door de tijdsomstandigheden gemotiveerd werden. Hij drong aan op de uitvoering van groote en hoog noodige openbare werken, en op productieve werkverschaffing en sprak verder over de toepassing van de adviezen der Suriname-commissie.

XI. De Staatsbegroting voor 1915.

Toen op Vrijdag 11 December werd besloten den daarop volgenden Dinsdag met de openbare behandeling der Staatsbegroting aan te vangen, werd herinnerd aan een, geruimen tijd geleden, in het senioren-convent gemaakte afspraak, dat wegens de bijzondere omstandigheden algemeene beschouwingen achterwege zouden blijven. Troelstra verklaarde nu, dat hij zich door die afspraak gebonden achtte, maar dat hij anders in de gewijzigde verhoudingen

tot het houden van politieke beschouwingen zeker aanleiding zou hebben gevonden.

Bij de behandeling van hoofdstuk II, op 15 December, sprak H e l s d i n g e n een woord in het algemeen over de terugneming van posten voor loonsverhooging van rijkswerklieden, welke posten aanvankelijk op de begrooting hadden gestaan. Noodgedrongen legde de spreker zich bij deze terugneming neer, en zag hij er van af ditmaal voorstellen tot lotsverbetering te doen. Hij behield zich echter, namens de fractie, het recht voor, zoo spoedig de omstandigheden het zullen toelaten op de zaak terug te komen en de actie voor lotsverbetering van werklieden en beampten, in 's rijks dienst, weer op te vatten.

Kleerekoper verweet de regeering, dat deze, terwijl ze ter bezuiniging alle lotsverbetering voor personen in staatsdienst uitselde, een post voor ridderorden op de begrooting had gehandhaafd.

Bij de begrooting van Justitie (hoofdstuk IV) sprak M e n d e l s over het optreden der regeering tegenover loterij-maatschappijen, hetwelk hij vergeleek met de passieve houding der overheid ten opzichte van allerlei beurs-operaties. Voorts bracht hij de noodzakelijkheid van een hooger beroep voor notarissen tegen waar-schuwingen van de zijde van de Kamers van Toezicht nogmaals ter sprake. Daarna critiseerde hij de wijze, waarop een gevangenisambtenaar te Alkmaar beperkt was in zijn vrijheid om buiten diensttijd met „Het Volk” te colporteeren en ten slotte besprak hij de wijze van uitvoering van op elkaar gestapelde vrijheidsstraffen.

J. ter Laan herinnerde eraan, hoe reeds jarenlang uitgezien wordt naar een wettelijke regeling van de rechtspositie van ambtenaren, en hij drong erop aan, dat zoo spoedig mogelijk een einde zal worden gemaakt aan den toestand van rechteloosheid, waarin de ambtenaren verkeerden. Verder besprak onze partijgenoot de houding van den minister tegenover den Alg. Nederl. Ambtenaarsbond, en de weigering van gevangenisdirecteuren om aan deze organisatie inlichtingen te geven aangaande de diensttijden van het gevangenis-personeel. Later op den dag sprak hij nog over deze diensttijden zelve, en beval hij de invoering van den 10-urendag voor het personeel van gevangnissen en rijkswerkinrichtingen aan.

Door H u g e n h o l t z werd erop aangedrongen, dat de subsidieering der vereeniging „Zedelijke Opvoeding” behoorlijk zou worden geregeld.

Polak vestigde, bij de behandeling der Justitie-begrooting in de Eerste Kamer, de aandacht op de slappe berechting van overtredingen der arbeids- en veiligheidswetten, waardoor het ontzag voor die wetten allerminst wordt bevorderd.

Van Van Leeuwen's redevoering, bij de begrooting van Buitenlandsche Zaken gehouden, is hierboven reeds melding gemaakt.

De behandeling van hoofdstuk V (Binnenlandsche Zaken) begon op 18 December.

G e r h a r d critiseerde toen het stelsel, door de regeering bij de bezuinigingen gevolgd. Hij noemde dat stelsel nadeelig voor groote volksbelangen, in 't bijzonder wegens de schrapping van belangrijke posten ten behoeve van het onderwijs, speciaal van het vakonderwijs. De minister liet zich echter tot verandering van het stelsel niet bewegen.

Kleere koper sprak een woord over de toestanden bij de politie te Arnhem, naar aanleiding van daar plaats gehad hebbende gebeurtenissen. Hij liet hierop volgen een beschouwing over de nadeelen, aan de particuliere exploitatie van openbare vervoermiddelen verbonden, welke nadeelen door de Haagsche tramstaking duidelijk aan den dag waren getreden.

Gerhard wekte de regeering op tot de bestrijding van het alcoholisme, waarvan juist in deze tijden het belang duidelijk was.

Schaper vroeg de regeering, welke plannen zij nu ten aanzien van het algemeen kiesrecht koesterde. Hij drong erop aan, dat zij haar voornemen, om spoedig voorstellen tot grondwetsherziening in te dienen, zou getrouw blijven.

K. ter Laan toonde aan, dat de burgermeester van Zaandam, in de dagen der houtwerkersstaking een aantal Deutsche onderkruipers uitwijzende uit de gemeente, gehandeld had overeenkomstig een algemeene opdracht, in 1907 door den toenmaligen minister van Binnenlandsche Zaken gegeven.

Uit het antwoord van den Minister, worde meegedeeld, dat de regeering aan het kiesrechtvraagstuk den voorrang blijft geven, en de voorbereiding der grondwetsherziening doet voortzetten. De minister herinnerde evenwel aan de niet te ontkennen waarheid, dat, zoolang er oorlogsgevaar is, de grondwetsherziening zelve niet kan plaats hebben.

Bij de afdeling „Volksgezondheid” sprak Albarda over de maatregelen tot bestrijding van de pokziekte. Hij constateerde dat het door hem verleden jaar gevraagde „pokkenbesluit” in het „Staatsblad” was verschenen. Hij wenschte echter nog dat personen, die ten behoeve van de bestrijding eener besmettelijke ziekte afgezonderd worden, een recht op schadevergoeding zal worden gegeven.

Schaper toonde tegen het knoeien van cacao-fabrikanten, en tegen het bedrog van vleeschhandelaren die paardevleesch voor rundvleesch verkoopen. Verder drong hij erop aan, het aanvankelijk beloofde subsidie aan den „Nationalen Woningraad” alsnog toe te kennen.

Door Albarda werd erop gewezen, dat tengevolge der mobilisatie het leerarenpersoneel van vele hogere burgerscholen onvoltallig is en dat het onderwijs dientengevolge schade lijdt. Ook sprak hij over de eischen, door den minister verbonden aan een subsidie voor cursussen tot opleiding van leeraren, welke eischen hij te laag achtte.

Gerhard vestigde op 21 December de aandacht op de te lage bezoldigingen in tal van gemeenten door tijdelijke onderwijzers genoten. Hij achtte het gewenscht, dat aangaande het instituut der tijdelijke onderwijzers door de regeering gegevens worden verzameld.

K. ter Laan sprak over de onderwijskwestie der gemeente Veenendaal. Hij vond hierin o.a. aanleiding den minister te verzoeken, ertoe mede te werken, dat de gemeenten aan ouders, die wegens de bijzondere omstandigheden het schoolgeld voor hunne kinderen niet kunnen betalen, vrijstelling of uitstel van betaling verleenen. Hij wees voorts op de belemmeringen, voor het onderwijs voortvloeiend uit de herberging van gemobiliseerde troepen in schoolgebouwen.

Nogmaals aan het woord gekomen, behandelde

Gerhard de opleiding der onderwijzers, die hij meer dan slecht noemde, terwijl K. ter Laan over de omzetting van avond-normalscholen in dag-normalscholen nog eenige opmerkingen maakte.

De Minister verklaarde in zijn antwoord het tijdstip, om een ingrijpende verandering in de opleiding der onderwijzers te brengen, niet gekomen te achten, en van het plan om avond-normalscholen in dag-normalscholen om te zetten, niet te willen terugkomen.

Bij het hoofdstuk Financiën besprak J. ter Laan op 21 December in de eerste plaats de voorgenomen wijziging der personeele belasting en de z. i. onjuiste wijze, waarop de schatting van verschillende perceelen der Algemeene Woningbouwvereniging te Amsterdam is geschied. Voorts toonde hij aan, dat het Koninklijk Besluit betreffende den vrijen invoer, door schepen, van goederen bestemd voor voeding der schepelingen, verouderd is. Eindelijk behandelde hij nog in het kort enkele zaken, de Pensioenwet voor gemeente-ambtenaren en hare uitvoering betreffende.

De Minister zegde onzen partijgenoot op verschillende punten onderzoek en overweging toe.

Denzelfden dag hield J. ter Laan nog een redevoering over de bezoldiging der belastingcommiezen, over de instelling van den nieuwen rang van assistent en over de bevordering bij het corps belasting-ambtenaren, en pleitte hij ook voor de periodieke bevordering van de rijksboekhouders bij de betaalmesters.

De Minister beloofde ten aanzien van sommige der besproken punten overweging.

Door Dujs werd op 21 en 22 December verdedigd een amendement, strekkende om het buitengewoon hooge salaris van den nieuwen secretaris-generaal der Rijksverzekeringsbank te verminderen. De spreker betwijfelde sterk of de benoemde de geschikteste persoon voor het ambt moest worden genoemd, en hij protesteerde scherp tegen de buitensporig hooge bezoldiging, die, buiten de Staten-Generaal om, dezen ambtenaar was toegekend.

Toen de Minister het amendement onaanvaardbaar had verklaard, trok Dujs het amendement in, omdat duidelijk gebleken was, dat de meerderheid der Kamer met de voorstellers het gebeurde afkeurden en dit, na 's ministers verklaring, bij een stemming niet blijken zou.

Hoofdstuk X (Landbouw, enz.) bracht een oude quaestie aan de orde. De nieuwe minister stelde nl. voor, op de begrooting een post uit te trekken voor het verleenen van subsidies aan kerkgenootschappen in de mijnstreek uit de kas der Staatsmijnen. In Juni 1914 was hieromtrent door minister Treub een principieele beslissing uitgelokt. Albarda had toen voorgesteld, die beslissing te doen strekken tot de weigering van het subsidie, betoogende dat de kosten van het kerkelijk leven behooren te worden gedragen door hen, die eraan deelnemen. Dujs had hem daarbij gesteund. De Kamer verwierp, na breedvoerig discussie, het subsidie met 38 tegen 31 stemmen (16 Juni). Minister Posthuma kwam nu op de zaak terug. Albarda betwistte, op 22 December, dat hiervoor reden bestond, en hij betoogde, dat vooral nu allerwege bezuiniging werd noodzakelijk geacht, dit subsidie niet mocht worden verleend. Uitdrukkelijk stelde hij vast, dat de sociaal-democraten, met hun verzet tegen het subsidie, geen bestrijding van den godsdienst beoogden. Intusschen bleek uit

de redevoeringen van verschillende sprekers, dat de vrijzinnigen, behoudens enkelen, sedert Juni bekeerd waren. Duidelijk sprak uit hunne redevoeringen de vrees voor de kerkelijke kiezers. Het voorstel van Albar da werd nu met 61 tegen 13 stemmen verworpen. Alleen de heeren Schim van der Loeff, De Jong en Van Raalte, stemden met de onzen mee.

H u g e n h o l t z maakte bij de onderafdeeling „Visscherijen”, een drietal opmerkingen: ten eerste over het wegvangen van jonge visch uit de Zuiderzee, waaraan hij paal en perk wilde gesteld zien; ten tweede over de noodzakelijkheid om wijzigingen te brengen in het reglement der Zuiderzeevisscherij; ten derde over de sluiting der ansjovis-visscherij op 1 Juli 1914 en in verband daarmee over de wenschelijkheid om de organisatie der visschers te raadplegen.

De M i n i s t e r gaf een in menig opzicht bevredigend antwoord.

Bij de onderafdeeling „Scheepvaart” sprak S p i e k m a n, over de noodzakelijkheid eener zee-ongevallenwet met het oog op het mijnengevaar, waarop hij reeds vroeger door middel eener schriftelijke vraag de aandacht der regering had gevestigd, en over het logies van schepelingen aan boord. Sedert heeft de regering een ontwerp zee-ongevallenwet ingediend.

A l b a r d a vond gelegenheid den Minister erop opmerkzaam te maken dat z.i. de bezuinigingsmaatregelen verkeerdelijk waren toegepast op de salariering van de ambtenaren van het Kon. Meteorologisch Instituut en van het IJkwezen. De M i n i s t e r beloofde de zaak te zullen onderzoeken. Hetzelfde antwoord kreeg J. t e r L a a n die meende, dat de rechten der ambtenaren van het Bureau voor den Industrieelen Eigendom miskend worden.

Bij de afdeeling „Arbeid” drong A l b a r d a aan op spoedige uitvoering van de ministerieele belofte, dat voor de textielnijverheid de vrije Zaterdagmiddag zou worden voorgeschreven. Hij betoogde, dat hiermede niet tot na de crisis mocht worden gewacht, en dat ook eenige takken der textielnijverheid niet behoorden te worden uitgezonderd. Het antwoord van den M i n i s t e r was niet geheel bevredigend.

Bij de W a t e r s t a a t s b e g r o o t i n g, waarmede op 22 December werd aangevangen, bestreed K l e e r e k o p e r een amendement van den heer De Muralt, strekkende tot verhooging van de jaarwedden der opzichters en adjunct-opzichters. Onze partijgenoot waardeerde wel de bedoeling van het amendement, maar zou de aanneming ervan een onrechtvaardige bevoordeeling achten, waar op alle mogelijk andere ambtenaren het bezuinigings-systeem werd toegepast, hoe laag hunne jaarwedden ook mochten zijn.

H u g e n h o l t z sprak, in verband met een subsidie voor het stoomgemaal te Tacozijl, over de afwatering van de Linde, welke hij spoedeischend noemde. S c h a p e r drong aan op verbetering van de dienstregeling der spoorwegen in het Noorden des lands, in 't bijzonder op het traject Zuidbroek-Delfzijl.

K l e e r e k o p e r diende een motie in, welker aanneming zonder hoofdelijke stemming beteekent, dat de toestand van het spoorwegpersoneel nader in de Kamer zal worden behandeld, nu de behandeling der begrooting niet voldoende tijd daarvoor bood. Aan de verdediging dier motie verbond de spreker een woord van scherpe critiek op de houding van den minister, die heeft toegelaten dat de H. S. M.

de vrijheid der organisaties van spoorwegpersoneel, om zich met elkaar te verbinden, op ergelijke wijze heeft aangerand. Vervolgens vroeg hij van den minister maatregelen, waardoor kon worden verhinderd, dat de S. S. den gemobiliseerden spoorwegarbeiders het volle loon onthoudt. In de derde plaats wees hij erop, dat ondanks de opvatting van den minister, militaire autoriteiten nóg steeds meenden de regelingen van dienst- en rusttijden voor het spoorwegpersoneel als krachteloos te mogen beschouwen.

Minister Lely gaf een ontwijkend antwoord, waarbij hij naar te voeren gedachtenwisseling over den toestand van het spoorwegpersoneel verwees.

De terugneming van de toegezegde salarisverbetering voor het personeel van posterijen, telegraphie en telephonie noemde H e l s d i n g e n een grooté teleurstelling, en hij drong er op aan dat deze salarisverbetering zou worden tot stand gebracht, zoo spoedig dit maar zal kunnen. Spr. besprak vervolgens nog enkele detailpunten en stelde voor, de begrooting met f 29.200 te verhoogen, opdat den conducteurs der brievenmalen de hun toekomende vergoedingen zouden worden uitbetaald. Dit voorstel werd den volgenden dag met 52—18 stemmen verworpen. De voorstellers waren 8 sociaal-democraten, 4 vrijzinnig-democraten en 6 unie-liberalen.

H u g e n h o l t z prees het, bij de behandeling der Marinebegrooting op 23 December, in minister Rambonnet, dat hij den nieuwen aanbouw stopzette. Onze partijgenoot achtte het noodig de lessen van den oorlog af te wachten, die wellicht tot vermindering van bewapening zullen strekken. Intusschen bleef hij de instelling van een vloot-commissie (gelijk vroeger door hem bepleit) noodig achten. Het goed recht van de matrozen-organisatie en van haar kritiek hield hij staande. Maatregelen tot verzekering van de rechten van het personeel noemde hij hoog noodig. Het antwoord van den minister kon Hugenholtz in zijn repliek niet anders dan teleurstellend noemen. De minister handhaafde ten aanzien van den matrozenbond het verleden jaar door hem ingenomen standpunt.

Voor het personeel der rijks-werven trad H e l s d i n g e n wederom in het krijt. Hij vroeg de aanvankelijk voorgenomen lotsverbetering ter hand te nemen, zoo spoedig dit zou kunnen. Daarna drong hij aan op verbetering van de arbeidsvoorwaarden der marine-bakkers.

Het den vorigen dag met het subsidie voor de kerkgenootschappen in de mijnstreek behaalde resultaat, had de rechterzijde klaarblijkelijk moed geschonken tot een nieuwen aanslag op de schatkist. De heer De Visser en eenige andere leden der rechterzijde, mitsgaders de heeren De Meester en Teenstra, stelden voor, aan de Ned. Herv. Gemeente te Den Helder subsidie te geven voor de aanstelling van een tweeden vloot-predikant. H u g e n h o l t z bestreed dit voorstel, o. a. door er op te wijzen, dat het vloot-personeel had getoond de werkzaamheid van een vlootpredikant niet zeer op prijs te stellen. Ook K l e e r e k o p e r en S c h a p e r namen aan het debat deel. Onze sprekers dienden den vrijzinnigen, wegens hun nieuwe gulheid jegens de kerk, een welverdiende afstraffing toe. Slechts 7 vrijzin-

nigen stemden met de sociaal-democraten tegen het voorstel.

Toen geen eindstemming over de marine-begroting werd gevraagd, legde Hugenholtz de verklaring af, dat onze fractie wilde geacht worden er tegen te hebben gestemd.

's Avonds kwam te Oorlogsbegroting aan de orde. K. ter Laan, die wegens de debatregeling slechts een korte rede mocht houden, stelde in het licht dat de minister het den sociaal-democraten gemakkelijk had gemaakt hun houding tegenover de begroting te bepalen. Waar de minister uitbreiding van het militaristisch stelsel, ook voor den tijd na den oorlog, voorstelde (uitbreiding der bereden artillerie en oprichting van een houwtiser-afdeeling), kon de fractie niet anders dan tegenover hem staan. De minister bleek niet te willen afwachten, welke lessen uit den oorlog zullen zijn te trekken. Voor hem moest het toch ook een vraag zijn, of misschien de mogelijkheid voor ontwapening zal komen. Maar de minister holt door op den weg der opdriving van militaire uitgaven, die zijn voorgangers volgden, een weg die tot economische verzwakking leidt. Ter Laan vroeg nog, dat voorstellen tot het invoeren van algemeen dienstplicht in geen geval zullen worden ingediend vóór de oorlog geëindigd is.

Het spreekt vazelf, dat het antwoord van den Minister ons weinig hoop gaf voor de toekomst. Het eenige, wat er in bevredigde, was datgene wat gericht was tot H e l s d i n g e n, die er op aandrang, dat nu toch eindelijk eens ernst zou worden gemaakt met de lotsverbetering der Rijkswerklieden. De Minister deelde mede, dat een desbetreffende regeling nu voorbereid is.

Bij de artikelen der begroting wees K. ter Laan op de onbillijke salarisregeling voor de kwartiermeesters, en bestreed hij nader de uitbreiding der artillerie. Hij stelde een amendement voor om deze uitbreiding te weigeren, welk amendement echter van geen enkelen burgerlijken kant ondersteuning kreeg. Vervolgens behandelde hij de gebreken van den geneeskundigen dienst. Er is gebrek aan behoorlijke hospitaal-ruimte en gebrek aan dokters en verplegers. De Minister stelde zijn antwoord betreffende den geneeskundigen dienst tot later uit.

Dat de ambtenaren der artillerie-inrichtingen aan de Hembrug aanspraak mogen maken op vergoeding voor overwerk werd door K. ter Laan betoogd en door den Minister vrijwel toegegeven.

K. ter Laan verklaarde, namens de fractie, dat deze geacht wilde worden tegen de begroting van Oorlog haar stem te hebben uitgebracht.

XII. Verschillende onderwerpen.

De behandeling der Staatsbegroting geschiedde in de Tweede Kamer in een overhaast tempo. Verscheidene keeren moesten de beraadslagingen daaronder lijden. Meer dan eens trachtte onze fractie dit te voorkomen. Zoo verzetten zich K. ter Laan, Kleerekoper en Albarda op 22 December er tegen, dat de spreektijd bij de nog te behandelen hoofdstukken tot een maximum van 10 minuten, die bij de artikelen tot een van 5 minuten werd beperkt. Deze beperking

werd echter met 56 tegen 16 stemmen door de Kamer aangenomen.

Bij het ontwerp tot aanvulling en verhooging der marine-begroting voor 1914 sprak Hugenholtz, op 6 October, over de opleiding van het marinepersoneel. Hij besprak daarbij verschillende elementen van de positie der schepelingen en waarschuwde tegen plannen om een militie-marine in het leven te roepen. In de Eerste Kamer herhaalde Van Kol deze waarschuwing.

Troelstra hield op 8 October een rede bij de wijziging van de overgangsbepalingen der Auteurswet. Hij betoogde de noodzakelijkheid om de voorgestelde wijziging het karakter van een nood-wet te doen dragen.

Denzelfden dag voerde Kleerekoper het woord over een voorstel tot het verleenen van groote voorschotten aan de spoorwegmaatschappijen, wijzende op de onbevredigende arbeidsvoorwaarden van het personeel der werkplaatsen.

Bij de „Wijziging der wet op het Lager onderwijs” besprak K. ter Laan, op 21 Dec., de subsidieering van het m. u. l. o., en andere belangen van dit onderwijs.

Hugenholtz behandelde op 23 December, bij een suppletoire begroting van Indie, de onlusten, op Borneo voorgekomen.

Aan de behandeling van de „Wijziging van art. 276 B. W.” werd door Mendels deelgenomen, die ten vorigen jare om zulk een wijziging had gevraagd. De wijziging betrof de echtscheidings-procedure. Mendels stelde op 17 Febr. bij amendement voor, te bepalen, dat de publicatie der echtscheiding de gronden, waarop het vonnis berust, niet mag vermelden. Het amendement werd zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

B. Vóór den oorlogstijd.

I. De Inkomstenbelasting.

De behandeling van het „Ontwerp tot heffing eener inkomstenbelasting”, een wijziging oorspronkelijk ondernomen door minister De Meester, door minister Kolkman naar een ander stelsel voortgezet, toen herzien door minister Bertling, gaf aanleiding tot uitvoerige beschouwingen omtrent ons belastingstelsel. Toen Vliegen op 17 April aan het woord kwam, had hij zich dan ook allereerst te richten tegen de opvattingen, door een aantal burgerlijke Kamerleden beleden. In 't bijzonder bestreed onze partijgenoot de redevoering van den heer De Savornin Lohman, die geklaagd had over de stijging der staatsuitgaven door de groeiende neiging der arbeiders om „op kosten der rijken” in allerlei behoeften te voorzien. Onze partijgenoot stelde vast, dat de heer Lohman en de zijnen zich alleen plachtten te verzetten tegen de verhooging van uitgaven voor doeleinden, die hun niet bevallen, maar dat zij geestdriftig meewerken tot verhooging van uitgaven voor andere doeleinden, zooals bijv. het militarisme. Vliegen toonde aan, dat de opbrengst der directe belastingen lang niet in gelijke mate met de rijkdommen en de winsten der kapitaal-bezittenden is gestegen en dat dus verhooging der directe belastingen zeer goed mogelijk is. Hij wees verschillende wegen hiervoor aan en keerde zich tegen den heer De

Monté verLoren en anderen, die verhooging der indirecte belastingen hadden aanbevolen. Hij veroordeelde ook de voornemens der regering, om met belastingen op bier en tabak voor den dag te komen. De spreker achtte het gewenscht, dat het ontwerp zoodanig werd gewijzigd, dat van de groote vermogens en inkomens zou worden gevorderd, wat zij zonder bezwaar opbrengen kunnen.

In zijn repliek van 23 April verdedigde Vlieg en zijn stellingen nader tegen de daarop gerichte aanvallen.

Op 28 April bestreed Vlieg en een amendement van den heer Tydeman, dat bedoelde de opbrengst van een bedrijf niet te stellen op het gemiddelde der laatste drie jaren, maar op de zuivere opbrengst over het laatst verlopen jaar.

Dienzelfden dag bestreed hij een amendement van den heer Van Vuuren, die de kinder-af trek in plaats van op een standvastig bedrag, wilde bepalen op een grooter bedrag naarmate de belastingschuldige een grooter inkomen geniet, en een van den heer Drion, die, op andere wijze, hetzelfde beoogde. Vlieg en betoogde, dat het dwaasch is, den menschen meer ontheffing van belasting te geven naarmate zij rijker zijn. De beide amendementen werden met behulp van de stemmen der sociaal-democraten verworpen.

J. ter Laan verdedigde op den 1sten Mei een sociaal-democratisch amendement om in plaats van f 650 een inkomen van f 700 te bepalen als de grens, beneden welke men van belastingbetaling wordt vrijgesteld. Hij deed dit o.a., door te wijzen op den zwaren druk, door de indirecte belastingen reeds op de kleine inkomens gelegd. Ook Vlieg en verdedigde het amendement, dat ten slotte met 65 tegen 20 stemmen verworpen. Onze fractie werd gesteund door 2 Unie-liberalen en 6 vrijzinnig-democraten.

Vlieg en verdedigde ook het amendement van den heer Bos, dat de progressie in de belasting der inkomens wilde versterken. Hij noemde aanneming van dit amendement vooral noodzakelijk, nu de minister blijk had gegeven de successie-belasting niet flink te willen verhoogen en neiging had vertoond tot het verzwaren der indirecte belastingen. Het amendement-Bos werd den 5den Mei met 59 tegen 26 stemmen verworpen.

Amendementen van de heeren Van Vuuren en Van Nispen tot Sevenaer (Rheden) tastten het stelsel der door den minister voorgestelde dividend-belasting, van de naamlooze vennootschappen geheven, aan. Het amendement van den heer Van Vuuren bedoelde de dividend-belasting te verlagen en dat van den heer Van Nispen ze progressief te maken. Vlieg en bestreed op 6 Mei deze amendementen. Hij betoogde, dat de naamlooze vennootschappen en hare aandeelhouders de belasting best zouden kunnen dragen en dat het stelsel van den heer Van Nispen door ontduiking waardeloos zou worden gemaakt. Voorts verdedigde hij de heffing van 50 procenten op de dividend-belasting ten behoeve der gemeenten. Beide amendementen werden met groote meerderheid verworpen.

De groote strijdvraag of de aanslagregeling der nieuwe belasting aan den dienst der directe belastingen of aan dien der registratie moest worden opgedragen, werd door J. ter Laan op 12 Mei in een uitvoerige rede beantwoord ten gunste van de directe belastingen. Zijn voornameste argument was, dat deze diensttak

beter bij machte was tegen te lage aangiften te waken.

Vlieg en en Schaper bestreden op 13 Mei een voorstel van den heer De Meester, om hen die verzuimen tijdig aangifte te doen, met verhooging der belasting te straffen. Onze pargenooten wilden personen, die buiten hun schuld nalatig blijven met de tijdige aangifte, daarvoor niet gestraft zien.

Het amendement-Knobel, om de benoeming van vrouwen in de schattingcommissies mogelijk te maken, werd door Schaper verdedigd, waardoor hij in een fel debat met den heer Beumer geraakte. Het amendement werd aangenomen.

Toen door den heer Van Vuuren een amendement was ingediend, om de verplichting tot het overleggen van boeken ter staving van de aangifte uit de wet te lichten, en de heer Lohman voorstelde deze verplichting alleen voor kooplieden te handhaven, bestreed Vlieg en op 14 Mei deze beide voorstellen, waardoor het knoeien van belastingplichtigen zou worden vergemakkelijkt. Het amendement-Lohman werd evenwel met 39 tegen 36 stemmen aangenomen.

Troelstra en Vlieg en namen op 15 Mei deel aan een discussie over de belasting der Indische vennootschappen. Beiden verenigden zich met een, later door den minister overgenomen, amendement, hetwelk bepaalde, dat deze zaak vóór 1 Mei 1915 bij de wet zou worden geregeld. Troelstra waarschuwde de Kamer, dat zij niet op de in die wet neer te leggen beslissing ontijdig zou vooruitloopen.

Op 19 en 20 Mei had een groot debat plaats over de belasting op de inkomens uit vermogen. Op hetgeen de minister te dezen aanzien had voorgesteld, waren twee amendementen ingediend. De heer Bos wilde de groote inkomens zwaarder treffen dan de minister voorstelde. De heer Patijn wilde eveneens de belasting verhoogen. Zijn amendement trof evenwel de middelbare vermogens zwaarder en de groote vermogens minder zwaar dan dat van den heer Bos. Bovendien was de belasting der groote inkomens volgens het amendement-Patijn niet, en volgens het amendement-Bos wel progressief.

Vlieg en gaf daarom, in zijn rede van 20 Mei, aan het amendement-Bos de voorkeur. Hij stelde den vrijzinnigen den eisch, dat zij nu zouden bewijzen, met recht zich aan de kiezers te hebben voorgesteld als voorstanders eener goede belastingpolitiek.

Schaper kon in den loop der discussie al vaststellen, dat de vrijzinnigen door onderlinge verdeeldheid tot het voeren van zulk een politiek onmachtig waren. Dit bleek ook bij de stemming. Het amendement-Bos werd verworpen met 44 tegen 28 stemmen; vóór stemden 6 vrijz.-dem., 8 unie-liberalen en 14 soc.-dem., tegenstemmers waren 29 leden der rechterzijde, 10 unie-lib. en 5 vrij-liberalen. Het amendement-Patijn viel met 39 tegen 33 stemmen. Bij de 29 rechtsche tegenstemmers schaarden zich 5 unie-liberalen en 5 vrij-liberalen.

Bij de eindstemming, op 3 Juni, werd de wet aangenomen met 68 tegen 12 (rechtsche) stemmen.

Bij de behandeling van de inkomstenbelasting in de Eerste Kamer werd door Polak opgekoemen tegen het door sommige Kamerleden ingenomen standpunt, dat de Staat zgn. de tering naar de nering moet zetten, m. a. w. dat de regering steeds moet zorgen te blijven binnen

het raam der beschikbare inkomsten. Hij betoogde, dat de Staat geen vast inkomen heeft, doch zich inkomen verschafft, in verhouding tot den omvang der noodige uitgaven. De Staat heeft dus na te gaan, wat er in het belang der gemeenschap moet geschieden en moet de daarvoor noodige gelden weten te vinden. Hij wees er op, dat het minimum-inkomen, waarvan belasting moet worden betaald, veel te laag gesteld is en dat voor het minst geen inkomstenbelasting behoorde te worden geheven van inkomens beneden duizend gulden, in welk verband hij verwees naar Engeland, waar twee duizend gulden het minimum is. Daarnevens drong hij aan op sterk doorgevoerde progressie en extra-heffing van zeer groote inkomens. Tegen de gemaakte opmerking, dat de arbeiders zich zelf wel vrij hooge belastingen opleggen in den vorm van vakverenigingscontributies, voerde hij aan, dat die contributies voor driekwart waren verzekeringspremies om te voorzien in hetgeen door werkgevers, de gemeenten en den Staat verwaarloosd wordt, en voor het overige te beschouwen waren als bedrijfskosten, dienende om te zorgen, dat het inkomen niet daalt beneden het bestaans-minimum. Hij wees er voorts op, dat de arbeiders reeds zeer veel betalen aan allerlei indirecte belastingen en ten slotte al hunne medeburgers in staat stellen belasting te betalen. Daar voorts het minimum-inkomen van f 650.— in verschillende deelen des lands verschillende graad van welstand verbeeldt, drong hij aan op een indeeling des lands in belasting-klassen, op de wijze als met de personeele belasting het geval is.

II. De Stuwadoorswet.

De algemeene beschouwingen over dit wetsontwerp, op de behandeling waarvan door de soc.-dem. zoo herhaaldelijk was aangedrongen, ving op 26 Mei aan.

Spiekman bewees in de groote rede, die hij op 27 Mei uitsprak, met een forsche schildering van de toestanden in het havenbedrijf, hoe hoog noodig krachtige wettelijke maatregelen waren ter beteugeling van veel en velerlei kwaad. Hij toonde aan, hoe de havenarbeiders jaren lang aan hun hard lot overgelaten waren en hoe eerst nadat zij zich als strijdende massa hebben doen gelden er belangstelling voor hunne noden is ontwaakt. Hij betoogde dat, ook als deze wet tot stand komt, de organisatie der havenarbeiders de voornaamste kracht tot lotsverbetering voor hen zal zijn. Dat de hulp der wet niet kan worden gemist, hangt o. a. samen met de technische omwenteling in het bedrijf. De vergelijking, door onzen spreker gemaakt tusschen het oorspronkelijk wetsontwerp van minister Talma en datgene, waartoe min. Treub het had vervormd, viel zeer ten nadeele van het ontwerp-Treub uit. Hij verklaarde, dat de sociaal-democraten hun best zouden doen het ontwerp te verbeteren. Ook Schaper besprak den volgende dag het onderscheid tusschen het ontwerp-Talma en het ontwerp-Treub. Hij trok de zuiverheid van de sociale hervormingsliefde der rechtsche sprekers bij deze gelegenheid in twijfel, maar stelde tegelijk de starre behoudzucht der vrij-liberalen op de kaak, voor wie alleen de werkgevers-belangen schenen te wegen.

In zijn repliek van 28 en 29 Mei hield Spiekman een strafgericht over den vrij-liberaal Nierstrasz, die zijn kracht had gezocht in het belachelijk maken van de maatregelen tot ver-

betering der misstanden. Tegenover den heer Lohman, die de sociaal-democraten had verweten dat zij hun amendementen aan het ontwerp-Talma ontleenden, herinnerde onze woordvoerder eraan, dat de sociaal-democraten altijd waardeering hadden getoond voor het werk van den heer Talma, wanneer het waardeering verdiende. Uitvoerig critiseerde Spiekman de beschouwingen door minister Treub over de beginselen van eenige sociaal-democratische amendementen ten beste gegeven. Hij deed uitkomen, hoe de heer Treub zich verwijderde van de principes, vroeger door hem aangeprezen. En hij protesteerde ertegen, dat de minister reeds bij voorbaat eenige amendementen onaannemelijk wilde verklaren. Hij waarschuwde den minister tegen de gevolgen van deze houding.

Ook Schaper beantwoordde in zijn repliek de heeren Nierstrasz en Lohman. Hij richtte zich voorts tegen de rechtsche sprekers, die hadden voorspeld, dat de sociaal-democraten wel voor minister Treub's bedreigingen zouden zwichten.

Reeds dadelijk bij artikel 1 kwam een soc.-dem. amendement aan de orde. Het strekte om den arbeid in de expeditie-ondernemingen, voorzoover deze geschiedt ten behoeve van zeeschepen, onder de wet te doen vallen. Spiekman verdedigde het op 3 Juni. Hij toonde aan, dat aanneming van het amendement noodig was om te bereiken: verkorting van arbeidsduur en voorkoming van ongevallen. Toen de minister verklaarde, dat de bedoeling van het amendement zijn instemming had en hij deze bedoeling door een redactiewijziging in de wet duidelijk maakte, kon het amendement worden ingetrokken.

Het tweede amendement, door Spiekman op 4 Juni voorgesteld en verdedigd, beoogde weder in de wet te brengen het voorschrift, in het ontwerp-Talma voorkomend, dat voor het uitoefenen van het stuwadoorsbedrijf een vergunning noodig is, die in bepaalde gevallen geweigerd en ingetrokken kan worden. De spreker betoogde, dat dit stelsel aanvaard moest worden wilde men een goede naleving der wettelijke bepalingen ten behoeve der arbeiders zooveel mogelijk verzekeren. Na minister Treub's scherpen aanval op het amendement, diende Spiekman van repliek. Het amendement kreeg alleen de stemmen der sociaal-democraten. Als een gevolg van Spiekman's voorstel kan worden beschouwd, dat de minister althans het beginsel van de registratie der stuwadoorsbedrijven in de wet opnam.

Dienzelfden dag kwamen in behandeling Spiekman's amendementen om de arbeidskaart, door het ontwerp geëischt, te vervangen door het arbeidsboekje, door het ontwerp-Talma bedoeld. Spiekman legde uit, dat het arbeidsboekje noodig was om een controle op de naleving van arbeidstijd-voorschriften mogelijk te maken, en ook om een overzicht te krijgen over het geheel der in het havenbedrijf aanwezige arbeidskrachten, waardoor een behoorlijke arbeidsregeling mogelijk zou worden gemaakt. Ook Mendels verdedigde de amendementen, door op den 5den Juni aan te toonen, dat de principiële en juridische bezwaren ertegen geen steek hielden. Nadat de minister de amendementen had bestreden en Spiekman en Mendels in hunne replieken ze nogmaals hadden verdedigd, verklaarde de minister de amendementen onaannemelijk. Schaper deelde toen mede, dat defractie zich

hierdoor niet zou laten weerhouden de amendementen te handhaven, aangezien zij liever een nieuwe wet wilde hebben dan één zonder waarborgen voor goede controle. De stemming leidde tot verwerping met 44 tegen 28 stemmen.

Op 9 Juni liep de strijd over de werktijd-bepalingen. Spiekman's voorstel was, dadelijk in de wet de maximum-werktijden per etmaal (10 uren) en per week (60 uren) vast te leggen, terwijl voor de groepen arbeiders, voor wie de arbeidstijd nog niet tot 10 uren per etmaal kan worden beperkt, langer arbeid dan 24 uren achtereen en 60 uren per week zou worden verboden. In zijn toelichting gaf onze spreker de Kamer een overzicht van de lange werktijden in het havenbedrijf en toonde hij de uitvoerbaarheid van het amendement aan. De loop der discussies gaf de fractie aanleiding in het amendement nog een bepaling op te nemen, waardoor, voor buitengewone omstandigheden, de mogelijkheid voor overwerk werd geopend. Schaper lichtte deze wijziging toe. De fractie behaalde het succes, dat minister Treub de amendementen overnam en zij zonder stemming aangenomen werden, waardoor voor het eerst in de Nederlandsche arbeidswetgeving de wettelijke beperking van den arbeidsduur der havenarbeiders is vastgelegd.

J. ter Laan lichtte een amendement toe, eischende dat de stoomwinch door een havenarbeider wordt bediend. Hij liet uitkomen, dat dit ter wille van de veiligheid noodig was. Toen de minister beloofde deze zaak bij een algemeen maatregel van bestuur te zullen regelen, werd het amendement ingetrokken.

Spiekman en Mendels verdedigden een door den minister voorgesteld artikel, volgens hetwelk werkgevers, die de bepalingen van een collectieve arbeidsovereenkomst niet naleven, strafbaar zouden worden gesteld. Mendels hield ook op 10 Juni nog een uitvoerige rede hierover. Het artikel werd evenwel met 38 tegen 29 stemmen verworpen.

Een breed debat had op 11 en 12 Juni plaats over den Zondagsarbeid en de vaststelling van de daarvoor te betalen minimum-loonen. De fractie stelde voor, bij algemeen maatregel van bestuur de Zondagsloonen te doen vaststellen, met dien verstande dat bij collectieve arbeidsovereenkomst hogere loonen konden worden bepaald. Schaper, die het amendement het eerst verdedigde, liet de gelegenheid niet voorbijgaan om over het beginsel van minimum-loon-bepaling een rede te houden. Hij wees op de toepassing, dit dit beginsel gaandeweg in verschillende landen krijgt, en op de goede gevolgen daarvan. Hij vroeg de medewerking van den minister om het amendement te doen aannemen. In den loop der discussie zette Spiekman tegenover burgerlijke sprekers uiteen, dat de bedoeling van het amendement was den Zondagsarbeid tegen te gaan en den werktijd te bekorten, terwijl hij ook aantoonde, dat het verkeer zou zijn de verhooging van het loon voor Zondagsarbeid in procenten vast te stellen. De Minister bleek tot medewerking niet bereid; hij verklaarde het amendement niet te willen aanvaarden. In zijn repliek trachtte Schaper nog den minister te bewegen, dat deze de bepaling der Zondagsloonen door de commissie uit het bedrijf zou doen geschieden. Sannes behandelde in het bijzonder de principiële bezwaren van den minister. Hij liet uitkomen, dat de bijzondere toestanden in het havenbedrijf bijzondere maatregelen

noodzakelijk maakten en dat hierdoor niet een precedent werd geschapen, dat tot algemeene toepassing van het beginsel der minimum-loonen zou dwingen, al zal ongetwijfeld dat beginsel in vele gevallen gehuldigd moeten worden. Toen de minister zijn verzet volhield, verklaarde Schaper, dat de fractie haar amendement, dat geen beginsel-quaestie inhield, introk, omdat na hetgeen ten aanzien der arbeidstijden door haar was bereikt, zij de wet niet in onnoodig gevaar wilde doen komen. Onze fractie stemde om die reden ook tegen een amendement van den heer Van der Voort van Zijp, van soortgelijke strekking, dat met 50 tegen 30 stemmen verworpen werd.

Nogmaals bereikte de fractie een succes, door op 12 Juni haar amendement aangenomen te doen krijgen, dat beoogde de leden der „Commissie van advies voor den havenarbeid" niet door de regering te doen aanwijzen, maar door de belanghebbenden (patroons en werklieden) te doen kiezen. Spiekman verdedigde het amendement. De stemmenverhouding was 41 tegen 39. Bij de overigens allen tot de rechterzijde behorende, tegenstemmers voegde zich de heer Nierstrasz.

Het door dezen vrij-liberaal op den 12den Juni verdedigde amendement, om havenarbeiders in dienst van publiek-rechtelijke lichamen buiten de werking der wet te stellen, werd door J. ter Laan en Kleerekoper bestreden.

De stuwadoorswet werd op 23 Juni zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

III. Verschillende onderwerpen.

Drie leden der fractie vroegen en verkregen verlof tot het houden van interpellaties. Troelstra wenschte den minister van Marine te interpeleeren omtrent de maatregelen, zogenoemd dienende ter verbetering van den geest op de vloot, in werkelijkheid strekkende tot bestrijding van het socialisme onder het vloot-personeel. Kleerekoper kreeg verlof den minister van Waterstaat te interpeleeren omtrent de moeilijkheden door de spoorweg-directies aan leden van haar personeel bij de vervulling van het lidmaatschap van een gemeenteraad in den weg gelegd. Aan Mendels werd toegestaan, eenige vragen te richten tot den minister van Koloniën, naar aanleiding van de toepassing van eenige artikelen van het wetboek van strafrecht in Ned.-Indië.

De interpellaties zullen op nader te bepalen dagen worden gehouden.

Troelstra sprak op 25 Maart over het wetsontwerp tot heffing eener bijzondere belasting ten behoeve van Friesland; het betrof hier de verbetering der afwatering van Friesland.

Bij de behandeling van het wetsontwerp tot openstelling van hooger beroep van vonnissen, in Ned.-Indië door krijgsraden bij de zee macht geweest, drong Hugenholtz erop aan, dat zoodanig hooger beroep ook zou worden ingevoerd voor vonnissen van krijgsraden buitengaats.

Denzelfden dag (25 Maart) sprak J. ter Laan over het verzoekschrift van den gepensionneerden brigadier der marechaussée E. Kinn en gaf Schaper de Kamer den raad, ten aanzien van de plannen, om een nieuw Kamergebouw te doen verrijzen, onbekrompen en doortastend te zijn.

Het voorstel van minister Lely tot het goedkeuren van een contract tusschen de S. S. en

den heer Doude van Troostwijk, nopens het stilhouden van treinen te Nieuwsluis, werd op 26 Januari door Troelstra bestreden, met het betoog dat het recht van den heer Doude van Troostwijk op de bedongen schadevergoeding betwistbaar was.

Aan de debatten van 29 en 30 April, geopend door mr. Van Deventer's interpellatie over de bestrijding van de pestziekte in Indië, nam onzerzijds Schaper deel. Hij verweet de regeering en de Indische bureaucratie, dat ze veel te lang de ziekte nagenoeg onbestreden hadden gelaten. De geneeskundige dienst, het onderwijs, de woningverbetering, de watervoorziening, al deze dingen laten veel te wenschen over en daardoor kon de ziekte zich zoo hevig ontwikkelen. Men moest nu de inlanders krachtig te hulp komen, en niet schrielen bij een zaak, die van zoo groot belang is. Voor de uitzending van medici, verplegers en technici moest men het noodige geld over hebben.

Bij de behandeling van een crediet voor de gebouwen van het medisch onderwijs te Leiden pleitte Schaper voor behoorlijke huisvesting van het verplegend personeel.

Een supplettoire landbouw-begrooing voor 1914 gaf op 16 en 17 Juni gelegenheid verschillende onderwerpen te behandelen. Schaper sprak een enkel woord over konijnenfokkerij. Albarda en Duijs bestreden een voorstel tot het verleen van een subsidie uit de kas der staatsmijnen aan kerkgenootschappen in de mijnstreek. Door Schaper werd bezwaar gemaakt tegen het plan, om een enquête in te stellen naar de arbeidsverhoudingen in het koffiehuisbedrijf. Hij vreesde, dat deze enquête de tot-stand-koming van wettelijke maatregelen ten behoeve van het koffiehuispersoneel onnoodig zou vertragen. Duijs keurde het scherp af, dat aan de ambtenaren van de Rijksverzekeringsbank geen vergoeding werd gegeven voor het door hen, in verband met bijzondere werkzaamheden, verrichte overwerk. Schaper sprak den wensch uit, dat kleine visschers op de Maas en de Merwede verlof zouden krijgen in rijkswateren vrij te visschen, behalve op de speciale trekvisch.

Bij een wetsontwerp nopens een onteigening te 's Gravenhage vond Helsdingen op 17

Juni gelegenheid een woord te spreken over den woningnood in de hofstad

J. ter Laan nam deel aan de behandeling van het wetsontwerp betreffende den wijnaccijns. Hij had op het ontwerp eenige amendementen ingediend, strekkende om fraude van den kant der wijnhandelaren beter tegen te gaan, die hij op 23 en 24 Juni toelichtte. Minister Bertling verklaarde de amendementen onaannemelijk, die daarna met 56 tegen 8 stemmen werden verworpen.

Bij de behandeling eener supplettoire begrooing van Binnenlandsche Zaken vestigde Helsdingen, op 24 Juni, de aandacht op de belangen van het personeel van het krankzinnigengesticht te Medemblik.

Hugenholtz sprak dienzelfden dag over de hervorming van het korps inlandsche schepelingen. Hij vond hierin aanleiding nogmaals tegen de plannen, om een militie-marine in het leven te roepen, te waarschuwen. Hij betoogde, dat er geen gebrek aan vlootpersoneel behoefde te zijn, als men de matrozen maar behoorlijk wilde behandelen. De vrees van den minister, dat de omgang met de Hollandsche matrozen op de inlandsche schepelingen een slechten invloed zou hebben, gaf hem aanleiding tot een scherp protest tegen de houding, door de regeering nog altijd jegens de matrozen-organisatie en haar verheffend werk aangenomen.

Toen op 25 Juni een wetsontwerp, bedoelende dat aan personen, wien in afwijking van de beslissing der Rijksverzekeringsbank door een der Raden van Beroep een ouderdomsrente is toegekend, deze rente onmiddellijk zou worden uitbetaald, totdat eventueel door den Centralen Raad van Beroep uitspraak zal zijn gedaan, door de heeren Rutgers en Kooien bestreden werd, trad Sannes ter verdediging van het ontwerp in het krijt. Hij stelde in het licht, dat de principieele en practische bezwaren der bestrijders vergeleken met de belangen der ouden van dagen, wien het hier gold, van geringe waarde moesten worden geacht. Het wetsontwerp werd met 40 tegen 28 stemmen aangenomen. Het is echter eenige maanden later, vóór het nog in de Eerste Kamer in openbare behandeling was gekomen, door de regeering ingetrokken.

HET INTERNATIONAAL SOCIALISTISCH BUREAU.

Getrouw aan de taak, die het Congres van Parijs (1900) het voorgeschreven had, heeft het Internationaal Socialistisch Bureau het begonnen werk voortgezet in den geest der resoluties van de Internationale Congressen. Het periodiek Bulletin van het Bureau verscheen regelmatig en bracht een volledig overzicht van de werkzaamheden der verschillende aangesloten partijen, zowel op nationaal als internationaal gebied. Ook de Interparlementaire Commissie van het Bureau zette regelmatig hare werkzaamheden voort.

Verleden jaar betrok het Secretariaat de nieuwe bureaux in het Volkshuis te Brussel, waar de Internationale Bibliotheek ingericht wordt, een arbeid die ondanks den oorlog niet onderbroken werd.

Voor het Tiende Internationaal Congres, dat op 23 Augustus l.l. te Weenen aanvangen moest, had het Internationaal Bureau reeds al het noodige werk geleverd. Voor de zeer belangrijke vraagstukken, die op de dagorde stonden, waren verscheidene belangrijke rapporten door de zorgen van het Secretariaat uitgegeven, zooals o. a. het rapport van Vliegen over het Imperialisme; de rapporten van Bauer, Sidney Webb en Justo over de duurte; de rapporten van Vandervelde en Wurm over het Alcoolisme; het rapport van Karl Liebknecht over de Russische Gevangenissen; het rapport van Vaillant over de Werkloosheid e. a.

De voorbereidingen tot het Congres waren klaar. Over gansch Oostenrijk waren meetings belegd ter gelegenheid van het Congres. De afgevaardigden van Zuid-Afrika waren reeds gedeeltelijk in Europa, die van de Vereenigde Staten waren onderweg, toen de oorlog uitbrak, die het Congres onmogelijk maakte.

* * *

Van de vele en veelsoortige werkzaamheden van het Internationaal Socialistisch Bureau kan en dient vooral vermeld te worden het streven tot toepassing der Resoluties van Amsterdam (1904) en van Kopenhagen (1910), aangaande de éénheid in de verschillende nationale partijen.

De bijeenkomst van het Bureau in Londen in December 1913, waar Vliegen de Nederlandsche partij vertegenwoordigde, kon beschouwd worden als de basis van de éénheid in de politieke Engelsche arbeidersbeweging.

In Juni 1914 kwamen te Brussel, op uitnodiging van het Bureau, de afgevaardigden der sociaal-demokratische partijen van Rusland en Polen bijeen, ten einde de éénheid te herstellen in het proletariaat van die landen. De dagorden daar aangenomen, zouden met bekrachtiging van het Congres van Weenen, de éénheid waarschijnlijk verwezenlijkt hebben.

Het Bureau streefde er ten slotte ook naar om de geschillen in Bulgarije op te lossen. Voor dat doel óók werd een manifest door het Uitvoerend Comité uitgegeven.

* * *

Nieuw opgerichte partijen vroegen aansluiting

bij het Internationaal Bureau; o. a. Griekenland en Zuid-Afrika.

* * *

Toen het oorlogsgevaar in Europa dreigde werden op Zondag 26 Juli de leden van het Internationaal Bureau telegrafisch opgeroepen tot de bekende zitting welke op 29 Juli l.l. te Brussel gehouden werd en waar vooreerst besloten werd het Internationaal Congres, dat te Weenen onmogelijk kon plaats hebben, op 9 Augustus te Parijs te doen samenkomen (wat later ook onmogelijk werd) en waar vervolgens de volgende resolutie werd aangenomen:

„Het Internationaal Bureau heeft heden, den 29en Juli, in zijne zitting het bericht gehoord van de vertegenwoordigers aller natien, die door den wereldoorlog zijn bedreigd, over den politieke toestand in hunne landen. Het roept eenstemmig de proletariërs van alle bij den oorlog betrokken landen op, de demonstraties tegen den oorlog, vóór den vrede en voor de oplossing van het Oostenrijksch-Servische geschil door een scheidsgerecht, niet slechts voort te zetten, maar te versterken.

„Het Duitsche en Fransche proletariaat zullen beide sterker dan ooit op hunne regeeringen inwerken, in dien zin, dat Duitschland op Oostenrijk een matigenden invloed uitoefent en dat Frankrijk bij Rusland bewerkt, dat het zich niet mengt in het conflict. De proletariërs van Groot-Brittanje en Italië zullen deze pogingen hunnerzijds op de meest energieke wijze ondersteunen.

„Het Congres, op dringende wijze naar Parijs opgeroepen, zal den vastbesloten vredeswil van het gezamenlijke proletariaat der gansche wereld op de meest besliste wijze tot uiting brengen.”

* * *

De oorlog had de betrekkingen der verschillende partijen grootendeels verbroken en het Bureau te Brussel scheen geïsoleerd. In verschillende partijen rees de vraag op, hoe de betrekkingen tusschen de partijen het best waren te bewaren, vooral ter wille van het herstellen van den vrede. In Zwitserland wilde men het secretariaat naar Zwitserland brengen. Holland was van meening, dat het doelmatiger was het secretariaat over te brengen naar Den Haag. In zekere oorlogvoerende landen wilde men het Uitvoerend Comité toevertrouwen aan een neutraal land. In andere landen ging een verzet op tegen deze verplaatsing, omdat België tegen zijn wil in den oorlog was gemengd. Het Uitvoerend Comité, dat besloten had het secretariaat naar Den Haag te verplaatsen, vergaderde toen met het Hollandsche Partijbestuur, en besprak den toestand. Op voorstel van het secretariaat werd met algemeene stemmen besloten:

1. Het secretariaat zou blijven wat het was.
2. De Belgische delegatie zou blijven functioneren als Uitvoerend Comité.
3. De Hollandsche delegatie zou aan het

Uitvoerend Comité tijdelijk worden toegevoegd met gelijke rechten om te beantwoorden aan den wensch van talrijke neutrale staten die mandaat gegeven hadden aan de Nederlandsche delegatie.

Deze regeling is ter goedkeuring voorgelegd aan alle aangesloten partijen. Alle ingekomen antwoorden, op één onthouding na, luiden bevestigend. Sinds half December is het Bureau in Den Haag in werking. Het Bureau heeft zich met de verschillende aangesloten partijen in verbinding gesteld en op dit oogenblik laat het streven naar het herstel der internationale verbindingen den besten uitslag verwachten.

* * *

In de Nederlandsche delegatie van het Bureau werd K. ter Laan vervangen door J. W. Albarda, secretaris van de Soc.-Dem. Kamerfractie, als derde afgevaardigde.

Drie leden van het Bureau stierven in het afgelopen jaar: Daniel Deleon van de Amerikaanse Socialist Labor Partij, Jean Jaurès, die vermoord werd, en Tucovitz, die aan Servischen kant in den oorlog sneuvelde.

H. VAN KOL.
TROELSTRA.
J. W. ALBARDA.